

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНИХ
ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень
галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»

Харків

2023

Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності: навчальний посібник (перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право») / В. М. Киричко. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2023. 141 с.

А в т о р: доцент, кандидат юридичних наук

Киричко Василь Миколайович

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2023

ЗМІСТ

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КВАЛІФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

1. Мета, завдання й місце навчальної дисципліни.....	5
2. Результати вивчення навчальної дисципліни (сформовані предметні компетентності).....	5
3. Опис навчальної дисципліни.....	7
4. Форми організації освітнього процесу та види навчальних занять.....	7

II. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КВАЛІФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Модуль 1. Поняття і види кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, загальні положення щодо їх кваліфікації. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері кредитно-фінансової, банківської та бюджетної систем України.....

10

Модуль 2. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання, а також у сфері банкрутства.....

13

Модуль 3. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сферах використання фінансових ресурсів та обігу цінних паперів, обслуговування споживачів та захисту їх прав, приватизації державного і комунального майна.....

16

III. ТЕМИ І ПИТАННЯ, ПОЯСНЕННЯ, РЕКОМЕНДАЦІЇ, ЗАВДАННЯ, ЛІТЕРАТУРА ТА МАТЕРІАЛИ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ДЛЯ ЇХ ВИВЧЕННЯ

Тема 1. Поняття і види кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, загальні положення щодо їх кваліфікації

Колоквіум з теми 1	19
--------------------------	----

Тема 2. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері кредитно-фінансової, банківської та бюджетної систем України	
Практичне заняття 1 з теми 2.....	30
Практичне заняття 2 з теми 2	44
Колоквіум з теми 2	65
Тема 3. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання	
Практичне заняття 1 з теми 3	66
Практичне заняття 2 з теми 3	77
Практичне заняття 3 з теми 3	94
Тема 4. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері банкрутства	
Практичне заняття з теми 4	107
Тема 5. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері використання фінансових ресурсів та обігу цінних паперів	
Практичне заняття з теми 5	115
Колоквіум з теми 5	131
Тема 6. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сферах обслуговування споживачів та захисту їх прав, приватизації державного і комунального майна	
Колоквіум з теми 6	132
Література та матеріали судової практики	
до всіх тем.....	138

І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КВАЛІФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

1. Мета, завдання й місце навчальної дисципліни.

Метою навчальної дисципліни «Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності» є формування предметних компетентностей у сфері кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, які дозволяють здійснювати таку практичну діяльність відповідно до вимог закону і з дотриманням конституційного принципу верховенства права.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни «Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності» є оволодіння поглибленими і систематизованими знаннями про кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, законодавчими і науковими правилами їх кваліфікації, набуття здатності самостійно правильно кваліфікувати такі злочини та уміння вирішувати проблемні теоретичні і практичні питання в цій сфері професійної діяльності.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітньо-професійної програми. Навчальна дисципліна «Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності» належить до циклу практично-професійних дисциплін. Практичне формування предметних компетентностей цієї дисципліни спирається на знання, уміння та навички, отримані при вивченні насамперед таких професійно-практичних дисциплін як «Кримінальне право України (Загальна частина)» та «Кримінальне право України (Особлива частина)». Дана дисципліна вивчається протягом семестру студентами-бакалаврами.

2. Результати вивчення навчальної дисципліни (сформовані предметні компетентності)

Після вивчення навчальної дисципліни «Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності» студенти повинні демонструвати результати навчання (сформовані предметні компетентності), які в їх узагальненому вигляді полягають в наступному: 1) здійснювати аналіз кримінальних правопорушень у

сфері господарської діяльності як соціального явища і виділяти в них ті критерії, які обумовлюють їх суспільну небезпечність; 2) знати основний зміст норм про кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності; 3) демонструвати знання і розуміння місця норм про кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності в системі Особливої частини КК та їх системних зв'язків з іншими кримінально-правовими нормами; 4) оперувати основними поняттями та володіти термінологією, які стосуються юридичної характеристики кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності; 5) здійснювати логічний, критичний і системний аналіз правових норм про кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності; 6) застосовувати різні прийоми (засоби) наукового (доктринального) тлумачення норм про кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності; 7) відшуковувати нормативну і наукову інформацію про кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, а також матеріали судової практики України та Європейського суду з прав людини щодо таких правопорушень та вміння їх використовувати при кваліфікації таких правопорушень; 8) демонструвати знання та розуміння законодавчих і теоретичних правил кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності та вміння їх правильно застосовувати; 9) демонструвати знання і розуміння значення принципу верховенства права та основних положень міжнародних конвенцій щодо протидії кримінальним правопорушенням у сфері господарської діяльності для кваліфікації таких правопорушень; 10) демонструвати знання та розуміння критеріїв та ознак, за якими кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності розрізняють між собою, а також відрізняють від суміжних кримінальних та адміністративних правопорушень; 11) встановлювати наявність і правильно кваліфікувати множинність кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності; 12) застосовувати набуті знання щодо кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності залежно від зміни фактичних даних про вчинене особою діяння та змін в законодавстві; 13) виявляти правові проблеми кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності та пропонувати способи їх вирішення відповідно до принципів захисту прав людини та її основоположних свобод; 14) аргументувати своє рішення та представляти його під час дискусії з проблемних питань кваліфікації таких правопорушень.

3. Опис навчальної дисципліни

Основні відомості про навчальну дисципліну «Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності»: 1) рівень освіти – перший (бакалаврський); 2) галузь знань – 08 «Право»; 3) спеціальність – 081 «Право»; 4) дисципліна є вибірковою; 5) кількість кредитів ЕКТС – 6; 6) кількість модулів – 3; 7) загальна кількість годин – 180; 8) модуль 1: а) лекції – 8 год.; б) практичні заняття і колоквіуми – 8 год.; г) самостійна робота – 48 год.; 9) модуль 2: а) лекції – 8 год.; б) практичні заняття і колоквіуми – 8 год.; г) самостійна робота – 48 год.; 10) модуль 3: а) лекції – 6 год.; б) практичні заняття і колоквіуми – 6 год.; г) самостійна робота – 38 год.

Усього на вивчення цієї дисципліни виділено 180 годин, в тому числі: лекції – 24 год., практичні заняття (практикуми) і колоквіуми – 22 год., самостійна робота студентів – 134 год.

4. Форми організації освітнього процесу та види навчальних занять

Вивчення курсу навчальної дисципліни «Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності» здійснюється в таких формах організації освітнього процесу як навчальні заняття (аудиторна робота) та самостійна (позааудиторна) робота.

Аудиторна робота включає такі форми навчальних занять: *лекції, практичні заняття, колоквіуми, консультації*. На *лекціях*, які є основною формою проведення навчальних занять, висвітлюються основні положення з усіх тем навчальної дисципліни, а також існуючі теоретичні і практичні проблеми та рекомендації щодо їх вирішення або щодо прийняття правильного рішення в умовах неможливості вирішення самої проблеми на правозастосовному рівні. На *практичних заняттях* викладач організовує детальний розгляд студентами питань кваліфікації діянь, відображених в умовах завдань, з метою закріплення теоретичних знань і вироблення у студентів умінь застосовувати кримінально-правові норми щодо конкретних діянь, а також формування у студентів навичок самостійної кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. З метою вивчення окремих тем, що містять в собі багато проблемних питань, проводяться *колоквіуми*, на яких студенти набувають вміння формувати правові позиції для прийняття

відповідального рішення в проблемних практичних ситуаціях. Відповіді на конкретні запитання щодо будь-якої теми навчальної дисципліни студенти отримують під час проведення *індивідуальних консультацій*, де також здійснюється «відпрацювання» тих практичних занять та колоквиумів, на яких студенти були відсутні або на яких вони засвідчили своє незрозуміння відповідних тем.

Самостійна робота – позааудиторна робота студента навчального характеру, яка спрямована на вивчення окремих питань відповідних модулів навчальної дисципліни. Завданням самостійної роботи є поглиблення знань студентів з тих питань змісту навчальної дисципліни, які були викладені на лекціях, та тих, що розглядаються на практичних заняттях та колоквиумах. Формами самостійної роботи є: 1) виконання домашніх завдань згідно з навчальним планом, підготовка до практичних занять та колоквиумів; 2) доопрацювання матеріалів лекцій; 3) робота в інформаційних мережах; 4) опрацювання додаткової літератури та нормативних актів; 5) робота над матеріалами судової практики; 6) отримання консультацій у викладачів кафедри. Самостійна робота студента перевіряється під час проведення оперативного контролю.

Окремим різновидом самостійної позааудиторної роботи студента є його *індивідуальна робота*, яка полягає в дослідженні здобувачем вищої освіти окремих питань курсу, демонстрації креативності та навичків наукового аналізу високого рівня. Індивідуальна робота має субсидіарний та факультативний (необов'язковий) характер. Формами індивідуальної роботи є: 1) підготовка презентацій з окремих проблемних питань теорії та практики кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності; написання наукових статей, тез наукових доповідей, есе, інших аналітичних матеріалів та їх презентація; 2) участь у студентських науково-практичних конференціях, інших навчальних та наукових заходах, на яких обговорюються проблеми кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності; 3) узагальнення матеріалів судової практики за темами курсу навчальної дисципліни; 4) інші форми індивідуальної роботи за погодженням з викладачем. Вибір студентом видів індивідуальної роботи здійснюється за власними інтересами та узгоджується з викладачем. Організацію, контроль та оцінювання якості виконання індивідуальної роботи студента здійснює викладач кафедри, який проводить практичні заняття.

5. Форми педагогічного контролю та система оцінювання якості сформованих компетентностей за результатами засвоєння навчальної дисципліни

Педагогічний контроль за формуванням компетентностей здобувача вищої освіти за навчальною дисципліною «Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності» складається з поточного та підсумкового форм контролю.

Поточний контроль знань студентів – це оперативний контроль під час проведення практичних занять та колоквіумів. Він стосується самостійної роботи студентів щодо вивчення тематичних питань, що винесені на заняття, виконання студентами практичних завдань та участі в обговоренні їх рішень, а також підготовки до колоквіумів та участі в обговоренні конкретних питань під час їх проведення. При здійсненні поточного контролю викладач, який проводить практичні заняття та колоквіуми, оцінює рівень оволодіння студентами предметними компетентностями за чотирьохбальною шкалою: «відмінно» (5), «добре» (4), «задовільно» (3), «незадовільно» (2). Оцінки «відмінно», «добре» та «задовільно» є позитивними. Оцінка «незадовільно» є негативною та підлягає перескладанню під час проведення індивідуальних консультацій викладача шляхом виконання письмових завдань або усного опитування. Так само «відпрацьовуються» пропущені студентами практичні заняття та колоквіуми.

Підсумковий контроль знань студентів відбувається після закінчення лекцій, практичних занять і колоквіумів у формі *недиференційованого заліку* за результатами роботи студентів. Такий залік отримують всі студенти, які належним чином готувались до практичних занять і колоквіумів, брали участь в проведенні таких занять, не мають пропущених або не відпрацьованих занять, своєю роботою підтвердили набуття ними предметних компетентностей,

II. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КВАЛІФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Модуль 1. Поняття і види кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, загальні положення щодо їх кваліфікації. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері кредитно-фінансової, банківської та бюджетної систем України

1. Поняття і види кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, загальні положення щодо їх кваліфікації

Поняття кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, їх види та класифікація. Загальна характеристика законодавчих змін КК щодо таких правопорушень, їх кваліфікаційне значення.

Об'єкти і предмети кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, їх кваліфікаційне значення.

Бланкетний характер диспозицій статей про кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності і їх вплив на кваліфікацію злочинів. Конструкції об'єктивної сторони у складах розглядуваних кримінальних правопорушень і вирішення питання про стадії вчинення правопорушень.

Особливості суб'єктивної сторони кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. Значення для кваліфікації таких правопорушень мотиву і мети їх вчинення.

Загальні і спеціальні ознаки суб'єктів кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. Службова особа як спеціальний суб'єкт таких правопорушень. Співучасть у кримінальних правопорушеннях зі спеціальним суб'єктом.

Правила визначення одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян та його застосування при кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.

Ознаки продовжуваного, триваючого і складеного кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, їх кваліфікаційне значення.

Кваліфікація сукупності і повторності кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. Кваліфікація таких правопорушень за наявності конкуренції норм.

Місце кримінальних правопорушень у сфері господарської

діяльності в системі Особливої частини КК та його значення для вирішення питань про їх кваліфікацію.

2. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері кредитно-фінансової, банківської та бюджетної систем України

Кваліфікація виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збуту підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів (ст. 199 КК). Об'єкт і предмет злочину, види останнього. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Мета злочину та її кваліфікаційне значення. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних кримінальних правопорушень і його кваліфікація за наявності конкуренції норм.

Кваліфікація незаконних дій з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення (ст. 200 КК). Об'єкт і предмет злочину, види останнього. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Мета злочину та її кваліфікаційне значення. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних кримінальних правопорушень.

Кваліфікація контрабанди (ст. 201 КК). Об'єкт і предмет злочину, види останнього. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних кримінальних та адміністративних правопорушень.

Кваліфікація переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України (ст. 201-1 КК). Об'єкт і предмет злочину, види останнього. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних кримінальних та адміністративних правопорушень.

Кваліфікація незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК).

Об'єкт і предмет злочину, види останнього. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони основних складів злочину. Мета злочину та її кваліфікаційне значення. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення цього злочину із ухиленням від сплати податків, зборів та кримінальними правопорушеннями проти життя та здоров'я особи.

Кваліфікація нецільового використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням (ст. 210 КК). Об'єкт і предмет злочину. Поняття бюджетних коштів і значення їх розміру для кваліфікації злочину. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Спеціальний суб'єкт злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних кримінальних правопорушень.

Кваліфікація видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону (ст. 211 КК). Об'єкт і предмет злочину, значення розміру останнього для кваліфікації злочину. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Спеціальний суб'єкт злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних кримінальних правопорушень.

Кваліфікація ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) (ст. 212 КК). Об'єкт і предмет злочину, види останнього. Поняття податків і зборів та значення їх розміру для кваліфікації злочину. Поняття ухилення і особливості конструкції об'єктивної сторони злочину. Спеціальний суб'єкт злочину. Кваліфікуючі ознаки. Звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин. Кримінально-правове значення податкового компромісу. Відмежування цього злочину від суміжних правопорушень.

Кваліфікація ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (ст. 212-1 КК). Об'єкт і предмет злочину, значення розміру останнього для кваліфікації злочину. Поняття ухилення і особливості конструкції об'єктивної сторони злочину. Спеціальний суб'єкт злочину. Кваліфікуючі ознаки. Передумова і підстава звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин. Співвідношення цього злочину з ухиленням від сплати податків, зборів.

Модуль 2. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання, а також у сфері банкрутства.

1. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання.

Кваліфікація незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (ст. 201-2 КК). Об'єкт і предмет злочину, види останнього та значення його розмірів для кваліфікації злочину. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Мета отримання прибутку та її кваліфікаційне значення. Суб'єкт злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від кримінальних правопорушень проти власності.

Кваліфікація незаконного обігу дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва (ст. 203-1 КК). Об'єкт і предмет злочину, види останнього та значення його розмірів для кваліфікації злочину. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Суб'єкт злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних кримінальних та адміністративних правопорушень.

Кваліфікація незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей (ст. 203-2 КК). Об'єкт злочину. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Поняття азартної гри. Суб'єкт злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від шахрайства.

Кваліфікація підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців (ст. 205-1 КК). Об'єкт і предмет злочину. Особливості незаконних дій і конструкції об'єктивної сторони цього злочину. Поняття та значення завідомості. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення цього злочину з підробленням і використанням офіційних документів.

Кваліфікація протидії законній господарській діяльності (ст. 206 КК). Об'єкт злочину. Особливості незаконних дій і конструкції об'єктивної сторони цього злочину. Мета злочину, її види та кваліфікаційне значення. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від вимагання та інших суміжних кримінальних

правопорушень і його кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями.

Кваліфікація *протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації* (ст. 206-2 КК). Об'єкт і предмет злочину. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення цього злочину з протидією законній господарській діяльності, а також із кримінальними правопорушеннями проти власності. Кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями.

Кваліфікація *легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом* (ст. 209 КК). Міжнародні договори України про боротьбу з такими злочинами. Об'єкт і предмет злочину. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Мета злочину та її кваліфікаційне значення. Залежність вирішення питання про суб'єкта злочину від вчинення особою предикатного діяння. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних кримінальних правопорушень і його кваліфікація за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями.

Кваліфікація *умисного порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення* (ст. 209-1 КК). Об'єкт і предмет злочину, види останнього. Особливості злочинних діянь і конструкції об'єктивної сторони основних складів злочину. Спеціальний суб'єкт злочину. Відмежування цього злочину від суміжних кримінальних та адміністративних правопорушень.

Кваліфікація *порушення порядку здійснення заготівлі металобрухту та операцій з металобрухтом* (ст. 213 КК). Об'єкт і предмет кримінального правопорушення. Особливості незаконних дій і конструкції об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Кваліфікуюча ознака. Відмежування цього кримінального правопорушення від суміжних адміністративних правопорушень.

Кваліфікація *незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару* (ст. 229 КК). Об'єкт і предмет злочину, види останнього. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних кримінальних правопорушень.

Кваліфікація *незаконного збирання з метою використання або*

використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК). Об'єкт і предмет злочину, види останнього. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Мета злочину та її кваліфікаційне значення. Відмежування цього злочину від суміжних кримінальних правопорушень.

Кваліфікація розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (ст. 232 КК). Об'єкт і предмет кримінального правопорушення. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони цього кримінального правопорушення. Мотив кримінального правопорушення та його кваліфікаційне значення. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення. Відмежування цього правопорушення від суміжних кримінальних правопорушень.

2. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері банкрутства.

Кваліфікація доведення банку до неплатоспроможності (ст. 218 КК). Об'єкт злочину. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Поняття неплатоспроможності. Мотиви вчинення злочину та їх кваліфікаційне значення. Поняття пов'язаної з банком особи як суб'єкта цього злочину. Співвідношення цього злочину із доведенням до банкрутства.

Кваліфікація доведення до банкрутства (ст. 219 КК). Об'єкт злочину. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Поняття стійкої фінансової неспроможності. Мотиви вчинення злочину та їх кваліфікаційне значення. Ознаки та види спеціальних суб'єктів злочину. Співвідношення цього злочину із доведенням банку до неплатоспроможності та кримінальними правопорушеннями у сфері службової діяльності.

Кваліфікація порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності (ст. 220-1 КК). Об'єкти і предмети злочинів, види останніх. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони основних складів злочинів. Поняття та значення завідомості. Ознаки спеціальних суб'єктів злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення цих злочинів із підробленням та знищенням офіційних документів.

Кваліфікація фальсифікації фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії

фінансової установи (ст. 220-2 КК). Об'єкт і предмет злочину, види останнього. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Поняття та значення завідомості. Мета вчинення злочину та її кваліфікаційне значення. Співвідношення понять банкрутства, стійкої фінансової неспроможності та неплатоспроможності. Співвідношення цього злочину з підробленням офіційних документів і доведенням до банкрутства.

Модуль 3. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сферах використання фінансових ресурсів та обігу цінних паперів, обслуговування споживачів та захисту їх прав, приватизації державного і комунального майна

1. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері використання фінансових ресурсів та обігу цінних паперів

Кваліфікація *шахрайства з фінансовими ресурсами* (ст. 222 КК). Об'єкт і предмет злочину. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Мета злочину, її види та кваліфікаційне значення. Суб'єкт злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від злочинів проти власності. Співвідношення цього злочину з ухиленням від сплати податків і зборів (обов'язкових платежів).

Кваліфікація *маніпулювання на організованих ринках* (ст. 222-1 КК). Об'єкт злочину. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Суб'єкт злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних кримінальних правопорушень.

Кваліфікація *маніпулювання на енергетичному ринку* (ст. 222-2 КК). Об'єкт злочину. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Суб'єкт злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних кримінальних правопорушень.

Кваліфікація *підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів* (ст. 223-1 КК). Об'єкт і предмет злочину. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Поняття та значення завідомості. Співвідношення цього злочину з підробленням і використанням офіційних документів.

Кваліфікація *виготовлення, збуту та використання підроблених цінних паперів (крім державних цінних паперів)* (ст. 224

КК). Об'єкт і предмет злочину. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Мета злочину та її кваліфікаційне значення. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних кримінальних правопорушень.

Кваліфікація *незаконного використання інсайдерської інформації* (ст. 232-1 КК). Об'єкт і предмет злочину. Поняття інсайдерської інформації. Особливості злочинних дій та їх наслідків, конструкцій основних складів злочину, а також суб'єктивної сторони та суб'єктів злочину. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення цього злочину з іншими кримінальними правопорушеннями.

Кваліфікація *приховування інформації про діяльність емітента* (ст. 232-2 КК). Об'єкт і предмет злочину. Особливості злочинних діянь і конструкції об'єктивної сторони злочину. Спеціальний суб'єкт злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних кримінальних правопорушень.

Кваліфікація *незаконного використання інсайдерської інформації щодо оптових енергетичних продуктів* (ст. 232-3 КК). Об'єкт і предмет злочину. Особливості злочинних дій та їх наслідків, конструкцій основних складів злочину, а також суб'єктивної сторони та суб'єктів злочину. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення цього злочину з іншими кримінальними правопорушеннями.

2. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сферах обслуговування споживачів та захисту їх прав, приватизації державного і комунального майна

Кваліфікація *умисного введення в обіг на ринку України (випуску на ринок України) небезпечної продукції* (ст. 227 КК). Об'єкт і предмет злочину. Поняття небезпечної продукції і значення її розмірів для кваліфікації злочину. Особливості злочинного діяння і конструкції об'єктивної сторони злочину. Ознаки суб'єкта злочину. Співвідношення цього злочину з іншими кримінальними правопорушеннями і кваліфікація за сукупністю з ними.

Кваліфікація *незаконної приватизації державного, комунального майна* (ст. 233 КК). Об'єкт і предмет злочину; види останнього. Особливості злочинних дій і конструкції об'єктивної сторони злочину. Поняття приватизації. Суб'єкт злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від корисливих кримінальних правопорушень проти власності. Співвідношення з підробленням цінних паперів, підробленням та використанням офіційних документів.

ІІІ. ТЕМИ І ПИТАННЯ, ПОЯСНЕННЯ, РЕКОМЕНДАЦІЇ, ЗАВДАННЯ, ЛІТЕРАТУРА ТА МАТЕРІАЛИ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ДЛЯ ЇХ ВИВЧЕННЯ

Загальні пояснення та рекомендації

При підготовці до практичних занять і колоквіумів необхідно насамперед звертатись до переліку питань, які передбачені для кожної теми в певній послідовності, поєднанні і конкретизації, що сприяє більш повному і точному засвоєнню законодавчих і теоретичних положень. Доцільно керуватись цим переліком, а також поясненнями і рекомендаціями, які стосуються кожного питання окремо і в яких відображені основні положення, що мають важливе значення для правильного розуміння відповідного матеріалу, врахування дискусійного характеру окремих питань в науці кримінального права, а також пошуку шляхів вирішення проблемних питань кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.

Для вивчення кожної теми окремо наданий спеціальний перелік літератури, який необхідно використовувати разом із загальним переліком літератури до всіх тем, наведеного після матеріалу по останній темі. Додатково можуть бути використані й інші наукові роботи та матеріали судової практики, які можна відшукати самостійно в бібліотеці Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Інтернеті чи іншим шляхом. Зміст постанов Верховного Суду, в яких містяться правові висновки (наведені після списків літератури), можна переглянути на сайті Верховного Суду в Базі правових позицій.

При підготовці до практичних занять студентам необхідно у письмовому вигляді вирішити практичні завдання, в яких описані діяння, що підлягають кримінально-правовій кваліфікації. При цьому слід спочатку запропонувати рішення виходячи з фактичних даних, зазначених у завданні, сприймаючи їх як вже встановлені і не доповнюючи чи змінюючи їх, а також привести відповідну аргументацію на підтвердження правильності запропонованого рішення. Слід завжди пам'ятати, що оскільки йдеться про кримінально-правову кваліфікацію діянь, то основними аргументами повинні виступати приписи КК, а додатковими – теоретичні положення і матеріали судової практики. Разом з тим, обмеженість фактичних даних в ряді випадків потребує варіантних рішень, що залежатимуть від припустимого встановлення фактичних даних.

Тема 1. Поняття і види кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. Загальні положення щодо кваліфікації таких правопорушень

Вивчення теми студентами: 1) прослуховування однієї лекції, на якій висвітлюються основні питання теми; 2) підготовка і участь в одному колоквіумі, що включає в себе самостійну роботу з вивчення питань теми з урахуванням наведених нижче пояснень, рекомендацій, літератури і матеріалів судової практики та участь в їх обговоренні на колоквіумі.

Колоквіум з теми 1

Питання для вивчення та обговорення на колоквіумі

1. Поняття кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, їх види та класифікація. Загальна характеристика законодавчих змін КК щодо таких правопорушень, їх кваліфікаційне значення.

2. Об'єкти і предмети кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, їх кваліфікаційне значення.

3. Бланкетний характер диспозицій статей про кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності і їх вплив на кваліфікацію злочинів. Конструкції об'єктивної сторони у складах розглядуваних правопорушень і вирішення питання про стадії вчинення таких правопорушень.

4. Особливості суб'єктивної сторони кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. Значення для кваліфікації таких правопорушень мотиву і мети їх вчинення.

5. Загальні і спеціальні ознаки суб'єктів кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. Службова особа як спеціальний суб'єкт таких правопорушень. Співучасть у кримінальних правопорушеннях зі спеціальним суб'єктом.

6. Правила визначення одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян та його застосування при кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.

7. Ознаки продовжуваного, триваючого і складеного кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, їх кваліфікаційне значення.

8. Кваліфікація сукупності і повторності кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.

9. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності за наявності конкуренції норм.

10. Місце кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності в системі Особливої частини КК та його значення для вирішення питань про їх кваліфікацію.

Пояснення і рекомендації

При розгляді зазначених питань важливо враховувати наступні положення:

1) щодо **першого питання**: а) види кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності законодавчо визначені в розділі VII Особливої частини КК; б) ці види кримінальних правопорушень в теорії кримінального права класифікуються по-різному і одна з таких класифікацій відображена в назві тем, включених до Програми цієї навчальної дисципліни; в) найбільші зміни до розділу VII Особливої частини КК були внесені згідно із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» від 15 листопада 2011 р. № 4025-VI (набрав чинності 17 січня 2012 р.) (зокрема цим Законом були виключені з КК статті 202, 203, 207, 208, 214, 215, 217, 218, 220, 221, 223, 225, 226, 228, 234, 235); г) згідно із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22 листопада 2018 року № 2617-VIII (чинний з 1 січня 2020 р.) серед правопорушень у сфері господарської діяльності слід розрізняти кримінальні проступки і злочини;

2) щодо **другого питання**: а) суспільні відносини у сфері господарської діяльності як родовий об'єкт розглядуваних кримінальних правопорушень мають особливості, які значною мірою відображені у визначенні господарської діяльності, наведеному в ст. 3 Господарського кодексу України; б) основні безпосередні об'єкти цих кримінальних правопорушень визначаються теоретично шляхом конкретизації зазначених суспільних відносин з основним акцентом на систему відносин, принципи господарської діяльності чи на окремі елементи суспільних відносин; в) у деяких складах правопорушень у сфері господарської діяльності слід також виділяти додаткові

безпосередні об'єкти (обов'язкові і факультативні); г) у багатьох складах кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності важливе значення для їх кваліфікації має правильне встановлення ознак предмета злочину (кошти, товари, документи, інформація та ін.);

3) щодо **третього питання**: а) більшість диспозицій статей КК про правопорушення у сфері господарської діяльності є бланкетними, тому при встановленні змісту таких диспозицій необхідно звертатися до нормативних актів господарського, цивільного, митного, податкового та іншого законодавства і при кваліфікації правопорушень робити необхідні конкретизовані посилання на такі акти; б) серед складів кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності є матеріальні, формальні та формально-матеріальні, що безпосередньо впливає на вирішення питань про стадії вчинення таких правопорушень; в) деякі склади розглядуваних правопорушень утворені законодавцем шляхом включення до них ознак різних кримінальних правопорушень, що обумовлює обов'язковість для об'єктивної сторони таких правопорушень і тих діянь, які посягають на додаткові об'єкти;

4) щодо **четвертого питання**: а) суб'єктивна сторона кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності характеризуються умисною формою вини, а в деяких з них – ще й мотивом або метою їх вчинення; б) до складу умисного кримінального правопорушення у сфері господарської діяльності можуть включатися законодавцем наслідки, ставлення до яких у винної особи може бути умисним або необережним;

5) щодо **п'ятого питання**: а) загальними ознаками суб'єктів кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності є фізичний характер особи, її осудність та досягнення нею 16-річного віку до вчинення такого правопорушення; б) наявність в багатьох складах розглядуваних правопорушень спеціальних суб'єктів (підприємець, службова особа, зснovníк (учасник) суб'єкта господарської діяльності та ін.) не виключає можливості співучасті інших осіб як організаторів, підбурювачів чи пособників, яка кваліфікується з обов'язковим додатковим посиланням на відповідну частину ст. 27 КК; в) службова особа як суб'єкт розглядуваних правопорушень визначена в ст. 18 КК, крім випадків вчинення діянь в період з 1 вересня 2001 р. до 31 грудня 2010 р. (включно), а також з 5 січня до 30 червня (включно) 2011 р., коли визначення службової

особи містилося в примітці до ст. 364 КК; важливі роз'яснення функцій, здійснюваних службовими особами, наведені в постанові Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про хабарництво» від 26 квітня 2002 р. № 5;

б) щодо **шостого питання**: а) при кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності застосовується той неоподатковуваний мінімум, який діяв на 1 січня року вчинення відповідного діяння (дії або бездіяльності), незалежно від того, коли правопорушення було розкрито (зокрема один неоподатковуваний мінімум доходів громадян в 2022 р. становив 1240 грн. 50 коп., а в 2023 р. становить 1342 грн.); б) правила визначення одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян були різними і передбачались: з 1 вересня 2001 р. до 1 січня 2004 р. – Указами Президента України від 21 листопада 1995 р. № 1082/95 і від 25 серпня 1996 р. № 762/96; з 1 січня 2004 р. до 1 січня 2011 р. – Законом України «Про податок з доходів фізичних осіб» від 22 травня 2003 р. № 889-VI; з 1 січня 2011 р. – Податковим кодексом України; в) особливості застосування неоподаткованого мінімуму доходів громадян при кваліфікації продовжуваного злочину відображені в п. 6 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки» від 4 червня 2010 р. № 7;

7) щодо **сьомого питання**: а) продовжуване, триваюче і складене кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності є видами ускладнених одиничних правопорушень; б) ознаки продовжуваного кримінального правопорушення, в тому числі у сфері господарської діяльності, вказані в ч. 2 ст. 32 КК, а ознаки триваючого і складеного правопорушень визначені в теорії кримінального права; в) особливості кваліфікації продовжуваних, триваючих і складених злочинів детально роз'яснені в названій постанові Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р. № 7;

8) щодо **восьмого питання**: а) сукупність і повторність кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності є видами множинності таких правопорушень, вчинених особою чи групою осіб; б) законодавчі ознаки повторності і сукупності кримінальних правопорушень наведені в статтях 32 і 33 КК; в) важливі роз'яснення щодо ознак повторності і сукупності злочинів, в тому числі вчинюваних у сфері господарської діяльності, а також

щодо правил кваліфікації цих видів множинності злочинів наведені в постанові Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010 р. № 7;

9) щодо **дев'ятого питання**: а) конкуренція норм про кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності виникає у випадках, коли одне правопорушення підпадає під дію декількох норм, тому ці випадки слід відрізняти від множинності самих правопорушень (повторності чи сукупності); б) правила кваліфікації в таких випадках залежать від виду конкуренції норм; в) найбільш важливе значення при кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності мають правила кваліфікації конкуренції загальної і спеціальної норм, коли застосовується спеціальна норма, а також конкуренції цілого і частини, коли застосовується норма про ціле;

10) щодо **десятого питання**: а) в системі Особливої частини КК правопорушення в сфері господарської діяльності виділені в розділ VII з урахуванням особливостей їх родового об'єкта, посягання на який визначає антисоціальний характер таких правопорушень та їх суспільну небезпечність; б) при кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності важливого значення можуть набувати системні зв'язки розглядуваних кримінально-правових норм з нормами, передбаченими в інших розділах Особливої частини КК, особливо це стосується вирішення питань про відмежування таких правопорушень від суміжних правопорушень, про кваліфікацію складених правопорушень та множинності правопорушень, а також про конкуренцію норм.

Література

Андрушко П. П., Короткевич М. Є. Методика обчислення матеріальної шкоди у злочинах у сфері господарської діяльності: кримінально-правове дослідження. *Кримінальне право України*. 2006. № 1. С. 126-128.

Андрушко П. Чи може фізична особа, що здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, визнаватись службовою особою? *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матер. X регіон. наук. конф. (м. Львів, 5-6 лютого 2004 р.). Львів: ЛДУ, 2004. С. 405-409.

Баулін Ю. В. Актуальні проблеми кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссруд, 2006. С. 6-11.

Берзін П. Визначення складу та розміру доходу в злочинах у сфері господарської діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 7. С. 98-103.

Берзін П. С. Визначення доходу як оціночної ознаки злочинів у сфері господарської діяльності. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2003. № 3. С. 10-31.

Берзін П. С. Злочинні наслідки в механізмі кримінально-правового регулювання: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2010. 35 с.

Берзін П. С. Злочинні наслідки: поняття, основні різновиди, кримінально-правове значення: монографія. Київ: Дакор, 2009. 736 с.

Берзін П. Систематизація наслідків як елемент складів злочинів: основні юридичні та формально-логічні аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 5. С. 114-117.

Берзін П. С. Кількісні характеристики наслідків та їх вплив на кваліфікацію окремих злочинів у сфері господарської і службової діяльності за Кримінальним кодексом України. *Наука і правоохорона*. 2009. № 1/2(3/4). С. 90-94.

Берзін П. С. Методика встановлення кримінально-правового змісту окремих критеріїв визначення розмірів наслідків у злочинах у сфері господарської діяльності (на прикладі розв'язання задач з особливої частини кримінального права України). *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2005. № 2. С. 43-52.

Берзін П. С. Наслідки у складах злочинів у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика. Київ: КНТ, 2007. 392 с.

Берзін П. С. Поняття повторності та сукупності злочинів: особливості системно-структурних характеристик. *Право України*. 2011. № 9. С. 92-98.

Берзін П. С. Проблеми кваліфікації закінчених злочинів у сфері господарської діяльності. *Адвокат*. 2012. № 12. С. 9-14; 2013. № 1. С. 14-19.

Берзін П. С. Про особливості врахування наслідків як результату поведінки людини у змісті юридичної конструкції складної вини. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2009. № 2. С. 95-102.

Берзін П. Упущена (втрачена) вигода як різновид наслідків у специфічній конструкції складу злочину: деякі особливості формування концептуального підходу. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 12. С. 112-116.

Бобонич Є. Окремі питання визначення ознак спеціального суб'єкта злочинів у сфері господарської діяльності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 2. С. 272.

Борденюк В. В. Порядок зайняття господарською діяльністю як предмет правового регулювання й об'єкт кримінально-правової охорони. *Вісник господарського судочинства*. 2007. № 6. С. 78-84.

Буртовой М. О. Документ як предмет злочинів у сфері господарської діяльності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Дніпропетровськ, 2010. 20 с.

Буртовой М. О. Класифікація злочинів, пов'язаних із незаконним обігом документів у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми охорони громадського порядку та досудового провадження*: матер. наук.-практ. конф. і курглих столів (м. Дніпропетровськ, 11.12.2009; 16.02, 11.03 та 28.05.2010 р.). Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 147-150.

Василинчук В. І. Удосконалення кримінальної відповідальності за злочини у сфері державних закупівель. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 1. С. 112-119.

Волинець Р. Проблеми конкретизації ознак предмета злочину у складах злочинів у сфері господарської діяльності. *Європейські перспективи*. 2014. № 3. С. 146.

Волинець Р. Система злочинів у сфері господарської діяльності з урахуванням останніх змін кримінального законодавства. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 11. С. 184-189.

Грек Б. М., Грек Г. Б. Кримінально-правова та кримінологічна характеристика економічної злочинності в Україні. *Адвокат*. 2014. № 1. С. 44-48.

Гузир В. П. Дискусійні питання кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності. *Новий Кримінальний кодекс України: Питання застосування і вивчення*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25-26 жовтня 2001 р.). Київ: Юрінком Інтер, 2002. С. 203-204.

Гуторова Н., Золотарьов А. Деякі особливості застосування загальних видів звільнення від кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 12. С. 162-165.

Гуторова Н. О. Механізм кримінально-правового впливу на суспільні відносини у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. Одеса: Юрид. л-ра, 2010. Вип. 54. С. 249-254.

Гуторова Н. О. Проблеми вдосконалення кваліфікуючих ознак злочинів у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссроуд, 2006. С. 47-50.

Гуторова Н. О. Усвідомлення протиправності і його значення для кримінальної відповідальності за злочини проти державних фінансів. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2001. Вип. 16. С. 3-7.

Гуторова Н. Проблеми кримінальної відповідальності за посередню винність при вчиненні злочинів проти державних фінансів. *Право України*. 2001. № 12. С. 120-124.

Гущесова Т. Г., Заруцький О. В. Актуальні проблеми кваліфікації

окремих злочинів у сфері господарської діяльності. *Наукові записки. Юридичні науки*. Київ: Вид. Дім «Києво-Могилян. акад.», 2006. Т. 53. С. 163-170.

Дудоров О., Каменський Д. У пошуках оптимальної назви розділу VII Особливої частини Кримінального кодексу України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 2. С. 176-186.

Дудоров О., Мовчан Р. Законодавство України про кримінальну відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності – час визначитися зі стратегією розвитку. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2. С. 215-263.

Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: особливості кримінальної відповідальності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 1 (2). С. 169-175.

Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Розвиток законодавства України про кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності: проблеми і тенденції. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2020. № 4. С. 120–140. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.92.120-140>.

Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності. *Правова доктрина України*. Харків: Право, 2013. Т. 5. С. 370-378.

Завада Т. Деякі питання обсягу поняття службової особи суб'єкта господарювання, як спеціального суб'єкта злочинів у сфері господарської діяльності. *Митна справа*. 2015. № 4 (2). С. 67-71.

Завада Т. Деякі питання обсягу поняття службової особи суб'єкта господарювання, як спеціального суб'єкта злочинів у сфері господарської діяльності. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2014. № 12. С. 164.

Золотарьов А. І. Звільнення від кримінальної відповідальності, від покарання та його відбування за злочини у сфері господарської діяльності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ. 2008. 23 с.

Золотарьов А. І. Звільнення від кримінальної відповідальності й від покарання за злочини у сфері господарської діяльності: порівняльно-правовий аспект. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. Вип. 28. С. 40-47.

Іванов А. В. Деякі тенденції злочинності у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: мат. наук.-пр. конф. (Харків, 5-6.10.2005 р.). Х.: Кроссрууд, 2006. С. 211-213.

Карчевський М. Дослідження змін у законодавстві про кримінальну відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності методом контекстної законодавчої оцінки суспільної небезпечності діяння. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2013. №2. С. 99.

Кашкаров О. О. Цінні папери як предмет злочину. *Вісник*

Національного університету внутрішніх справ. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. Вип. 25. С. 200-204.

Киричко В. М. Кваліфікація злочинів у сфері господарської діяльності. *Кваліфікація злочинів: навчальний посібник* / за заг. ред. М. І. Панова. Харків: Право, 2017. С. 213-271.

Киричко В. М., Перепелиця О. І. Злочини у сфері господарської діяльності за Кримінальним кодексом України та в судовій практиці: наук.-прак. коментар / за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2010. 784 с.

Киричко В. М. Унікальний посібник з кримінального права України. Харків: Право, 2015. 1088 с.

Кісілюк Е. М., Процюк О. В. Загальні засади кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 168-174.

Копил Т. О., Лень В. В. До питання про поняття злочинів у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах: матер. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 30 жовтня 2009 р.)*. Запоріжжя: Юрид. ін-т ДДУВС, 2009. Ч. 2. С. 174-176.

Курило О. М. Практика розгляду судами справ про злочини у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.)*. Харків: Кроссроуд, 2006. С. 145-148.

Лантінов Я. О. Щодо класифікації злочинів у сфері господарської діяльності за об'єктом. *Актуальні питання реформування правової системи України: зб. наук. ст. за матеріалами V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 30-31 травня 2008 р.)*. Луцьк: Волин. обл. друкарня, 2008. С. 517-521.

Лемешко О. М. Звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення злочинів у сфері господарської діяльності. *Вісник Луганської академії внутрішніх справ МВС*. 2002. Спец. вип. у 2 ч. Ч. 1. С. 83-86.

Лемешко О. М. Проблеми кваліфікації підстав звільнення від кримінальної відповідальності при вчиненні злочину у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.)*. Харків: Кроссроуд, 2006. С. 28-30.

Лихова С. Я. Характеристика предмета кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. *Юридичний вісник*. 2016. № 3. С. 157-161.

Луцюк П. С. Особливості формування організованих злочинних утворень у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми кримінального процесу, криміналістики, судової експертизи та оперативно-розшукової діяльності: матер. III міжнар. наук.-прак. конф. (м. Одеса, 28 жовтня 2011 р.)*. Одеса: Фенікс, 2011. С. 245-248.

Максимович Р. Л. Власник приватного підприємства як суб'єкт злочинів у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6*

жовтня 2005 р.). Харків: Кроссроуд, 2006. С. 51-54.

Навроцький В. О. Про можливість врахування неoderжаних доходів як наслідків злочинів у сфері господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссроуд, 2006. С. 61-64.

Нетеса Н. В. Про об'єкт злочинів у сфері господарської діяльності. *Конституція України - основа побудови правової держави і громадянського суспільства*: тези доп. та наук. повідомл. учасників всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів (м. Харків, 26-27 червня 2006 р.). Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2006. С. 253-256.

Панов М., Панов М. Об'єкт і система злочинів у сфері господарської діяльності. *Юридична Україна*. 2010. № 5. С. 13-19.

Перепелица А. И. Уголовно-правовая борьба с организованной преступностью в сфере хозяйственной деятельности. *Правові проблеми боротьби зі злочинністю*: зб. праць. Харків: Східно-регіонал. центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2002. Кн. 2. С. 145-163.

Перепелица О. І. До питання про систему злочинів у сфері господарської діяльності за новим Кримінальним кодексом України. *Матеріали заключної конференції спільної Українсько-американської науково-дослідної програми Академії правових наук України та Національного інституту юстиції Департаменту юстиції США*. Харків: ПФ «Книжк. вид-во «Лествиця Марії», 2001. С. 26-29.

Погарченко Т. Поняття та загальна характеристика сутності злочинів у сфері підприємницької діяльності. *Юридична наука*. 2015. № 12. С. 152-158.

Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р. № 7. *Вісник Верховного Суду України*. 2010. № 7. С. 6-10.

Радутний О. Е. Кримінально-правова охорона нових форм економічної діяльності. *Вісник Асоціації кримінального права України*, 2022, № 2(18). С. 152-171. DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2022.18.267201>.

Симінко В. О. Проблеми кримінальної відповідальності за злочини у сфері економіки. *Актуальні проблеми протидії злочинам у сфері економіки*: матер. Всеукр. наук. конф. (м. Львів, 26 березня 2010 р.). Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 188-191.

Стрельцов С. Л. Економічні злочини: теоретичний погляд. Одеса: Астропринт, 2001. 84 с.

Тацій В. Я. Экономические интересы и проблема объекта хозяйственных преступлений. *Тацій В. Я. Вибрані статті, виступи, інтерв'ю / упоряд.: О. В. Петришин, Ю. Г. Барабаш, В. І. Борисов*. Харків: Право, 2010. С. 168-176.

Тацій В. Я. К вопросу о системе хозяйственных преступлений. *Тацій В. Я. Вибрані статті, виступи, інтерв'ю / упоряд.: О. В. Петришин, Ю. Г.*

Барабаш, В. І. Борисов. Харків: Право, 2010. С. 643-646.

Тихий В. П. Проблеми кримінальної відповідальності за зайняття забороненими видами господарської діяльності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссроуд, 2006. С. 84-87.

Філіпп А. В. Родовий об'єкт злочинів у сфері господарської діяльності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 505-507. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0390/2020.1.126>.

Франчук В. В. Кримінально-правові засоби охорони економіки України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2015. 18 с.

Харь І. О. Суб'єкт злочинів у сфері господарської діяльності, передбачених статтями 211-212, 212-1, 213, 216, 218-1, 219, 220-1, 220-2, 222, 222-1, 223-1, 223-2, 224, 227, 229, 231-232, 232-1, 232-2, 233 КК України. *Юридична наука*. 2016. № 11(65). С. 73-104.

Чернявський С. С. Предмет злочинів у сфері господарської діяльності. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка і право)*. 2009. № 4 (47). С. 258-266.

Чорнуха О. С. Кримінально-правове забезпечення добросовісної конкуренції в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2018. 18 с.

Шаповалова О. А. Диференціація кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності за допомогою кваліфікуючих ознак. *Вісник Верховного Суду України*. 2009. № 6. С. 24-28.

Шумакова В. Ю. Службова особа як спеціальний суб'єкт злочинів у сфері господарської діяльності. *Проблеми запобігання службовим злочинам у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. семінару (м. Харків, 9 листопада 2004 р.). Київ; Харків: Юрінком Інтер, 2005. С. 38-42.

Юрченко О. Проблемні питання відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності та роль судової системи України при їх розгляді. *Юридична Україна*. 2005. № 12. С. 71-77.

(Див. також літературу та матеріали судової практики до всіх тем).

Тема 2. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері кредитно-фінансової, банківської та бюджетної систем України

Вивчення теми студентами: 1) прослуховування трьох лекцій, на яких висвітлюються основні питання теми; 2) підготовка і участь в двох практичних заняттях та одному колоквіумі, що включає в себе: а) самостійну роботу з вивчення питань теми з урахуванням наведених нижче пояснень, рекомендацій, літератури і матеріалів судової практики; б) підготовку письмових рішень завдань та участь в їх обговоренні на практичних заняттях, а також в обговоренні тематичних питань на колоквіумі.

Практичне заняття 1 з теми 2.

Питання для вивчення

1. Кваліфікація виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збуту підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів (ст. 199 КК).

2. Кваліфікація незаконних дій з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення (ст. 200 КК).

3. Кваліфікація контрабанди (ст. 201 КК). Відмежування цього злочину від суміжних кримінальних і адміністративних правопорушень.

4. Кваліфікація переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України (ст. 201-1 КК).

Пояснення і рекомендації

При розгляді зазначених питань важливо враховувати наступні положення:

1) щодо *першого питання (ст. 199 КК)*: а) для правильного застосування ст. 199 КК важливе значення має правильне розуміння

зв'язку між предметами цього злочину і фінансово-кредитною системою як об'єктом цього злочину; б) слід розрізняти дії з будь-яким підробленим предметом цього злочину і дії з незаконно виготовленими чи одержаними марками акцизного податку або голографічними захисними елементами; в) за відсутності мети використання при продажу товарів або збуту ст. 199 не застосовується; г) Міжнародна конвенція від 20 квітня 1929 р. щодо боротьби з підробкою грошових знаків передбачає правову підставу для застосування ст. 199 КК відповідно до універсального принципу дії кримінально-правової норми в просторі (ст. 8 КК); д) важливе практичне значення мають питання про співвідношення злочину, передбаченого ст. 199 КК, із кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 190, 224, 358, 366 КК;

2) щодо **другого питання (ст. 200 КК)**: а) для правильного розуміння об'єкта та інших елементів складу злочину, передбаченого ст. 200 КК, важливе значення має Закон України «Про платіжні послуги» від 30.06.2021 р. № 1591-IX; б) дії, зазначені в ст. 200 КК, виявляють різний зв'язок з предметами злочину, зокрема, предметом злочину можуть виступати: при підробці – документи на переказ, платіжні картки, інші засоби доступу до банківських рахунків, електронних грошей; при придбанні, зберіганні, перевезенні, пересиланні, використанні та збуті – підроблені документи на переказ або підроблені платіжні картки; при випуску або використанні – електронні гроші; в) електронні гроші слід відрізняти від цифрових грошей Національного банку України та від віртуальних активів; г) слід відрізняти порушення особою заборони щодо випуску або використання електронних грошей, про яке йдеться в ст. 200 КК, від порушення порядку здійснення операцій з електронними грошима як адміністративного правопорушення (ст. 163-14 КУпАП); д) питання про обов'язковість мети збуту для підробки предметів цього злочину є дискусійним в науці кримінального права; е) важливе практичне значення мають питання про співвідношення злочину, передбаченого ст. 200 КК, із кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 190, 357, 358, 361-1, 366 КК;

3) щодо **третього питання (ст. 201 КК)**: а) предметом контрабанди можуть виступати лише спеціальні предмети, вказані в ст. 201 КК; товарна контрабанда була декриміналізована згідно із Законом України від 15 листопада 2011 р. № 4025-VI (набрав чинності 17 січня 2012 р.); б) для правильного розуміння контрабанди

необхідно звертатись до статей 10, 482, 483 та інших Митного кодексу України; в) важливе практичне значення мають питання про співвідношення контрабанди з кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 212, 222, 265, 263, 321, 333, 358, 359, 366 КК, а також адміністративними правопорушеннями, передбаченими в гл. 68 Митного кодексу України; г) рекомендації щодо правильної кваліфікації контрабанди наведені в постанові Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил» від 3 червня 2005 р. № 8 (із змінами та доп., внес. пост. від 30 травня 2008 р. № 8);

4) щодо **четвертого питання (ст. 201-1 КК)**: а) КК доповнено статтею 201-1 згідно із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження українських лісів та запобігання незаконному вивезенню необроблених лісоматеріалів» від 6 вересня 2018 р. № 2531-VIII (набрав чинності з 1 січня 2019 р.); б) для правильного розуміння змісту ст. 201-1 КК необхідно звернутися до Закону України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів» від 8 вересня 2005 р. № 2860-IV; в) передбачені статтею 201-1 КК дії із забороненими до вивозу за межі митної території України лісоматеріалами і пиломатеріалами слід відрізняти від незаконних дій з лісоматеріалами, які дозволені для такого вивозу; г) переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю в ст. 201-1 розуміється аналогічно ст. 201 КК.

Завдання для виконання

1. Бобров ввіз своєю автомашиною на територію України 100 тисяч підроблених доларів США, частини гладкоствольної і нарізної мисливської зброї та 20 тисяч марок акцизного податку, попередньо домовившись із знайомим працівником митниці Уткіним про те, що той за грошову винагороду звільнить його від митного контролю. Того самого дня Бобров намагався на підроблені кошти купити на ринку товар, але не зміг ним заволодіти, тому що був викритий та затриманий продавцем. Як було встановлено під час досудового розслідування, підроблені гроші мали велику схожість з дійсними грошовими знаками, а марки акцизного податку взагалі нічим не відрізнялись від дійсних марок за своїми зовнішніми ознаками.

Бобров мав намір продати зазначені марки акцизного податку знайомим, які займаються незаконним виготовленням та збутом незаконно виготовлених алкогольних напоїв.

Кваліфікуйте дії Боброва і Уткіна.

2. Задорожний і Комар за допомогою спеціального обладнання виготовили три банківські картки з персональною інформацією про інших осіб, в користуванні яких знаходяться дійсні банківські картки. Через деякий час вони використали одну банківську картку для зняття готівки в банкоматі в сумі 50 000 грн., однак при спробі одержати гроші з використанням другої банківської картки були затримані поліцейськими. У ході досудового розслідування було встановлено, що ті самі особи до зазначених подій викрали у Волошиної її банківську картку разом з цифровим пін-кодом паролем, після чого з використанням картки зняли у банкоматі готівку в сумі 70 000 грн.

Кваліфікуйте дії Задорожного і Комара.

3. Під час проведення митного контролю залізничних вагонів було встановлено, що підприємець Романюк намагався вивезти з України до Польщі пиломатеріали із сосни і явора за підробленими ним документами, в яких були зазначені неправдиві відомості про походження пиломатеріалів та про їх код за УКТЗЕД. Загальна вартість пиломатеріалів із сосни становила 500 000 грн, а пиломатеріалів із явора 800 000 грн.

Кваліфікуйте дії Романюка.

Література

Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збуту підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів (ст. 199 КК)

Андрушко П. П. Коментар до статей 199-201 розділу VII «Злочини у сфері господарської діяльності» Кримінального кодексу України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2004. № 9. С. 14-39.

Багіров С. Проблеми кваліфікації підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів, за сукупністю зі службовим підробленням, що спричинило тяжкі наслідки. *Юридична наука*. 2015. № 2. С. 51-58. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2015_2_9.

Бердиченко І. Марка акцизного збору як предмет злочину, передбаченого статтею 199 КК України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3-1. С. 300.

Бердиченко І. О. Марки акцизного податку, контрольні марки, голографічні захисні елементи як предмет суспільно небезпечних діянь у сфері господарської діяльності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2016. 20 с.

Вітко О. Безпосередній об'єкт злочину з виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених державних цінних паперів. *Вісник Академії адвокатури України*. 2013. № 2(27). С. 57-62.

Воробей О. Підробка сучасних паперових грошових знаків. *Право України*. 2001. № 6. С. 106-108.

Калужна О. Підроблені гроші, державні цінні папери, білети державних лотерей: питання ознак та якості «підробленості». *Вісник Львівського Університету. Серія юридична*. 2004. Вип. 40. С. 342-352.

Марін О. Вирішення питань конкуренції кримінально-правових норм про злочини у сфері господарської діяльності (за Кримінальним кодексом України 2001 р.). *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 9. С. 79-81.

Марітчак Т. Помилки в кваліфікації господарських злочинів. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 7. С. 77-81.

Марко С. І. Кримінально-правова характеристика виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї: автор. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2009. 20 с.

Марко С. І. Соціально-економічна і кримінально-правова характеристика фальшивомонетництва. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Сер. юридична*. 2008. Вип. 2. С. 267-278.

Марко С. Питання відмежування фальшивомонетництва від шахрайства. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2010. Вип. 5. С. 183-186. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzlubp_2010_5_45.

Михайлов І. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з незаконно виготовленими, одержаними, підробленими марками акцизного податку: пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2015. № 4. С. 122-130.

Михайлов І. Мета та мотив: сутність та значення для складу злочину, передбаченого ст. 199 Кримінального кодексу України. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2015. №2 (2). С. 209.

Михайлов І. М. Кримінальна відповідальність за виготовлення, збут та інші незаконні дії, пов'язані зі збутом підроблених грошей, державних

цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку та голографічних захисних елементів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2015. 20 с.

Михайлов І. Предмет виготовлення, збуту та інших незаконних дій, пов'язаних зі збутом підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку та голографічних захисних елементів. *Право і суспільство*. 2014. № 6.1 (2). С. 298.

Михайлов І. Суспільно-небезпечні діяння злочину, передбаченого ст. 199 КК України: поняття та їх характеристика. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2014. № 3-4. С. 138.

Перепелиця О. І. Кримінальна відповідальність за виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї (питання кваліфікації). *Правове забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення*: матер. пост. діюч. наук.-практ. семінару (м. Харків, 28 травня 2010 р.). Харків: Оберіг, 2010. Вип. 1. С. 186-197.

Радутний О. Е. Голографічний захисний елемент як предмет злочинів, що посягають на окремі елементи інформаційних відносин та мають схожі форми діяння. *Інформація і право*. 2015. № 1. С. 106-111.

Сингаївська І. В. Аналіз судової практики в контексті розгляду питань кваліфікації злочину, передбаченого ст. 199 КК України. *Право і суспільство*. 2010. № 2. С. 126-130.

Сингаївська І. В. Кримінально-правова та кримінологічна характеристика фальшивомонетництва: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Дніпропетровськ, 2008. 20 с.

Сингаївська І. В. Фальшивомонетництво в Україні: кримінально-правовий та кримінологічний аспекти: монографія. Луганськ: Віртуальна реальність, 2010. 358 с.

Сингаївська І. Роз'яснення кримінального законодавства: пропозиції до постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами кримінальних справ про виготовлення або збут підроблених грошей чи цінних паперів». *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 2. С. 108-112.

Тучков С. Характеристика злочинів у сфері господарської діяльності, що вчиняються шляхом підроблення. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 10. С. 96-98.

Хар І. О. Кримінальна відповідальність за виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї. *Актуальні проблеми економіки*. 2002. № 11. С. 73-83.

Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення (ст. 200 КК)

Андрушко П. Коментар до ст. 200 Кримінального кодексу України (Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення). *Юридичний вісник України (Інформац.-правовий банк)*. 2001. № 40 (6-12 жовтня). С. 28-30.

Андрушко П. П. Коментар до статей 199-201 розділу VII «Злочини у сфері господарської діяльності» Кримінального кодексу України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2004. № 9. С. 14-39.

Берзін П., Куцевич М. Електронні гроші. Проблеми кримінально-правової кваліфікації неправомірного випуску й використання їх у системах інтернет-розрахунків. *Юридичний вісник України*. 2013. № 45 (9-15 листопада). С. 6-7.

Берзін П., Куцевич М. Неправомірний випуск й використання електронних грошей, що вчиняються у системах інтернет-розрахунків (проблеми кримінально-правової кваліфікації). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. Київ: ВПЦ «Київ. ун-т», 2013. Вип. 4 (98). С. 13-16.

Берзін П. С. Кримінальна відповідальність за незаконну конвертацію грошових коштів, що вчиняється за допомогою використання банківських платіжних карток. *Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ*. 2002. №3(9). С. 280-283.

Берзін П. С. Кримінально-правова класифікація шахрайських дій з використанням банківських «смарт-карток». *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2002. № 5. С. 93-97.

Берзін П. С. Особливості голографічного захисту банківських платіжних карток. Кримінально-правовий аналіз. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2003. № 6. С. 23-40.

Берзін П. С. Суб'єктивна сторона шахрайства, що вчиняється з використанням підроблених банківських платіжних карток. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2003. № 1. С. 36-42.

Близнюк І. Л. Кримінальні правопорушення, пов'язані з неправомірним заволодінням грошовими коштами з карт рахунку фізичної особи за допомогою використання банкоматів. *Актуальні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 19 травня 2016 р.). Харків: ХНУВС, 2016. С. 48-49.

Вельможний С. Особливості розкрадань грошових коштів з використанням платіжних карток. *Юридичний вісник України*. 2006. № 33 (19-25 серпня). С. 5.

Глушков В. О., Коваленко П. М. Шахрайство на фінансових ринках у біржовій торгівлі: правовий та кримінологічний аналіз. Київ: Вид. Дім «Ін Юре», 2008. 280 с.

Гнусов Ю. В., Кійков В. М. Особливості шахрайства з банківськими платіжними картками. *Актуальні питання розслідування кіберзлочинів: матер. міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Харків, 10 груд. 2013 р.)*. Київ: ВАІТЕ, 2013. С. 226-229.

Голуб С. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення. *Вісник прокуратури*. 2006. № 6. С. 55-61.

Давиденко М., Герасимов О. Поняття та класифікація злочинів у банківській сфері. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Право*. 2013. № 1062. Вип. 14. С. 158.

Дорохіна Ю. А. Електронні гроші та криптовалюти як предмет злочинів проти власності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. Харків: ХНУВС, 2016. № 3 (14). С. 46-55.

Дудоров О. Платіжні засоби і кримінальний закон. *Право України*. 2009. № 5. С. 189-192.

Клочко А. М., Єременко А. О. Шахрайство з використанням банківських платіжних карток. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 1. С. 82-86.

Книженко О. Актуальні питання відмежування шахрайства від суміжних злочинів. *Вісник прокуратури*. 2016. № 3. С. 81-89.

Книженко О. О., Маренич Д. П. Проблеми кваліфікації незаконних дій з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення. *Актуальні питання діяльності правоохоронних органів у сфері протидії кіберзлочинності: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 12 листопада 2014 р.)*. Харків: Права людини, 2014. С. 84-86.

Матвійчук В. К. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їхнього виготовлення. *Актуальні проблеми економіки*. 2002. № 11. С. 68-73.

Медведенко О. Документи на переказ як предмет злочину, передбаченого ст. 200 Кримінального кодексу України. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. № 11. С. 73-80.

Медведенко О. П. Гармонізація кримінального законодавства України про відповідальність за незаконні дії з платіжними інструментами з законодавством Ради Європи та Європейського Союзу. *Формування громадянського суспільства та правової держави в контексті європейської інтеграції: тези доп. наук.-практ. конф. (м. Київ, 21-22 квітня 2006 р.)*. Київ: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2006. Ч. II. С. 153-156.

Осташевська О. Зарубіжний досвід кримінальної відповідальності за незаконні дії з платіжними інструментами. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»)*. 2014. № 3. Т. 3. С. 75.

Осташевська О. Платіжний інструмент як предмет злочину в кримінальному праві України. *Право і суспільство*. 2014. № 4. С. 256.

Панов М. М. Використання підроблених платіжних засобів доступу до банківських рахунків як ознака об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 200 Кримінального кодексу України. *Актуальні проблеми правознавства: тези доп. і наук. повід. учасн. конф. молодих учених та здобувачів*. Х.: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2006. С. 209-212.

Панов М. М. Ефективність застосування кримінального закону при відмежуванні незаконних дій з платіжними засобами (ст. 200 КК) від суміжних злочинів та встановлення сукупності з іншими злочинами. *Правові засади підвищення ефективності боротьби зі злочинністю в Україні: матер. наук. конф. (м. Харків, 15 травня 2008 р.)*. Харків: Право, 2008. С. 58-62.

Панов М. М. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків. Харків: Право, 2009. 184 с.

Панов М. М. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2006. 20 с.

Панов М. М. Платіжні картки як предмет злочину, передбаченого ст. 200 КК України. *Питання боротьби зі злочинністю*. Харків: Кроссруд, 2007. Вип. 14. С. 76-83.

Панов М. М. Проблемні питання суб'єктивної сторони незаконних дій з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків. *Сучасні проблеми юридичної науки: тези доп. та наук. повід. всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів*. Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2008. С. 438-442.

Панов М. Об'єкт незаконних дій з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення (ст. 200 КК України). *Вісник Академії правових наук України*. Харків: Право, 2005. №3 (42). С. 190-200.

Панов М. Предмет незаконних дій з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення. *Юридична Україна*. 2006. № 1. С. 84-88.

Реуцкий А. В. К вопросу о классификации способов мошенничества с платежными карточками. *Проблеми законності*. Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2006. Вип. 80. С. 149-154.

Реуцкий А. В. Способы совершения мошенничества с платежными карточками. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.)*. Харків: Кроссруд,

2006. С. 198-201.

Сахно Ю. Злочини нашого часу: картинг. *Юридичний вісник України*. 2007. № 49 (8-14 грудня). С. 4-5.

Смирнов О. Електронні гроші та напрями їх використання у протиправній діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 3. С. 39-42.

Стрелков Л. О. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їхнього виготовлення. *Юридична наука*. 2011. № 1 (1). С. 145-151.

Стрелков Л. О. Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності за діяння, передбачені ст. 200 КК України. *Національна безпека України: стан, кризові явища та шляхи їх подолання*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 7-8 грудня 2005 р.). Київ: Нац. акад. управління, 2005. С. 257-260.

Стрелков Л. О. Предмет злочину «незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їхнього виготовлення». *Реформування правової системи України: проблеми і перспективи розвитку в контексті європейських інтеграційних процесів*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28-29.04.2004 р.). Київ: Нац. Акад. управління, 2004. Ч. 2. С. 537-542.

Харченко С. Обережно, банкомат! *Іменем закону*. 2010. № 11 (19-23 березня). С. 8-9.

Контрабанда (ст. 201 КК)

Андрушко П. Коментар до ст. 201 Кримінального кодексу України (Контрабанда). *Юридичний вісник України (Інформац.-правовий банк)*. 2001. № 51 (22-28 грудня). С. 28-32.

Андрушко П. П. Коментар до статей 199-201 розділу VII «Злочини у сфері господарської діяльності» Кримінального кодексу України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2004. № 9. С. 14-39.

Ахтирська Н., Томас Ж. Проблемні питання міжнародного співробітництва щодо захисту культурних цінностей в кримінальному судочинстві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 4. С. 215-219.

Берзін П. Окремі проблеми визначення зброї як предмета контрабанди *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матер. IX регіон. наук.-практ. конф. (м. Львів, 13-14 лютого 2003 р.). Львів: Львів. нац. універ. ім. І. Франка, 2003. С. 378-379.

Гайворонський Є. П. Контрабанда культурних цінностей: кримінологічна характеристика, детермінація та запобігання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2009. 19 с

Галкін І. Юридична відповідальність за порушення митних правил і контрабанду. *Право і суспільство*. 2015. № 3. Ч. 3. С. 126.

Гришук В., Омельчук О. Деякі проблемні питання кримінальної відповідальності за контрабанду. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2002. Вип. 37. С. 430-444.

Гулкевич В. Предмет контрабанди культурних цінностей. *Вісник прокуратури*. 2016. № 2. С. 114-121.

Гуцуляк М. Я., Дан Г. В. Деякі питання щодо визначення об'єкта та предметів контрабанди за ст. 201 Кримінального кодексу України. *Митна справа*. 2013. № 6. С. 66-72.

Допілка В. О. Кваліфікація контрабанди на стадії закінченого правопорушення. *Митна справа*. 2014. № 1. С. 60-64.

Допілка В. О. Контрабанда спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації. *Митна справа*. 2012. № 2. С. 45-49.

Допілка В. О. Теоретико-правові засади кваліфікації контрабанди: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Одеса, 2011. 21 с.

Дорош Л. В. Контрабанда в Україні (кримінально-правове і кримінологічне дослідження). *Збірник наукових праць Харківського Центру по вивченню організованої злочинності спільно з Американським Університетом у Вашингтоні*. Харків: Право, 2004. Вип.8. С. 105-143.

Дорош Л. В., Перепелиця О. І. Кримінально-правові аспекти відповідальності за контрабанду (ст. 201 КК України). *Питання боротьби зі злочинністю*. Харків: Право, 2002. Вип. 6. С. 105-124.

Дорош Л. В., Перепелиця О. І. Проблеми протидії контрабанді в Україні. *Проблеми правового забезпечення економічної та соціальної політики в Україні*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 24-25 травня 2005 р.). Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2005. С. 543-548.

Дорош Л. В., Федосєєв В. В. Щодо питання про предмет контрабанди *Новий Кримінальний кодекс України: Питання застосування і вивчення*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25-26 жовтня 2001 р.). Київ: Юрінком Інтер, 2002. С. 132-136.

Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Про рекриміналізацію товарної контрабанди в контексті євроінтеграційних прагнень України. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2021. Вип. 3 (95). С. 75-94. DOI: 10.33766/2524-0323.95.75-94.

Дудоров О. О., Свириденко Т. В. До питання співвідношення контрабанди та ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Митна справа*. 2002. № 1. С. 15-26.

Дудоров О. О. Способи контрабанди: кримінально-правова характеристика. *Митна справа*. 2002. № 6. С. 97-107.

Дудоров О. О. Ухилення від митного оподаткування і кримінальний закон. *Запорізькі правові читання*: тези доп. щоріч. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 18-19.05.2006 р.). Запоріжжя: ЗНУ, 2006. С. 300-303.

Данилевська Ю. О. Кримінальна відповідальність за контрабанду крізь призму законодавчих змін. *Часопис Академії адвокатури*. 2012. № 1

(14). С.1-5.

Дячкін О. П. Суспільна небезпечність контрабанди і правова відповідальність за її вчинення. *Форум права*. 2012. № 1. С. 281-288.

Каменський Д. В. Контрабанда як протиправне посягання на засади ринкової моделі економіки в Україні: деякі актуальні питання. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2023. Серія ПРАВО. Вип. 77: ч. 2. С. 155-160. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.2.26>.

Кураш Я. М. Окремі питання кваліфікації контрабанди. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6.10.2005 р.). Харків: Кроссроуд, 2006. С. 77-80.

Мирошниченко Н. А. Об'єкт та предмет кримінально-каранної контрабанди. *Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасне, майбутнє*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2017 р.). Одеса: Гельветика, 2017. Т. 2. С. 211-213.

Михайліченко Т. Товари, які мають важливе економічне значення, як предмет контрабанди. *Форум права*. 2015. № 4. С. 180-186.

Музика А. А., Савченко А. В., Процюк О. В., Сіленко В. В., Горох О. П. Кримінальна відповідальність за контрабанду: національний та міжнародний досвід. Київ: ПАЛИВОДА А. В., 2011. 276 с.

Омельчук О. М. Контрабанда за кримінальним правом України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2002. 20 с.

Паламарчук Г. В. Актуальні питання вчинення контрабанди службовою особою. *Протидія злочинності: теорія та практика*: матер. VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 жовтня 2016 р.). Київ: Нац. акад. прокуратури України, 2016. С. 441-443.

Перепелица А. И. Квалификация случаев контрабанды, сопряженных с совершением других преступлений. *Особенности взаимодействия специальных подразделов "К" Службы безпеки України з іншими правоохоронними органами у сфері протидії контрабандній діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 23 лист. 2007 р.). Харків: Оберіг, 2008. С. 114-117.

Перепелица О. І. Стаття 201. Контрабанда. *Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення*: матер. пост. діюч. наук.-практ. семінару (м. Харків, 19 жовтня 2010 р.). Харків: ТОВ «Оберіг», 2010. Вип. 2. С. 237-258.

Прокопенко О. С. До питання про криміналізацію контрабанди товарів. *Проблеми науки кримінального права та їх вирішення у законотворчій та правозастосовній діяльності*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 8-9 жовтня 2015 р.). Харків: Право, 2015. С. 381-384.

Прोцюк О. В. Кримінальна відповідальність за контрабанду: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2006. 18 с.

Процюк О. Контрабанда культурних цінностей: проблеми кваліфікації. *Право, підприємництво і господарство*. 2003. № 8. С. 89-91.

Саско О. Генеза кримінальної відповідальності за контрабанду.

Історико-правовий часопис. 2014. № 1 (3). С. 107.

Сіленко В. В. Кримінальна відповідальність за контрабанду: порівняльно-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2009. 20 с.

Сінкевич А. Л. Історія виникнення норм та розвиток законодавства з питань відповідальності за контрабанду. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. Харків: ХНУВС, 2017. № 3 (17). С. 215-220.

Степанова Ю. П. Контрабанда предметів, які переміщуються транзитом через територію України: повторність чи продовжуваний злочин? *Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності: тези Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 3 берез. 2017 р.)*. Хмельницький: НАДПСУ, 2017. С. 401-403.

Фастовець В. А. Щодо деяких проблемних моментів розширення предмету контрабанди за рахунок окремих видів товарів. *Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: матер. пост. діюч. наук.-практ. семінару (м. Харків, 27 лист. 2015 р.)*. Харків: Право, 2015. Вип. 7. С. 227-230.

Переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України (ст. 201-1 КК)

Вітко О. Ю. Кримінально-правова відповідальність за кримінальне митне правопорушення, визначене статтею 201-1 Кримінального кодексу України. *Dictum factum*. 2023. Вип 1 (13). С. 131-139. DOI: <https://doi.org/10.32703/2663-6352/2023-1-13-131-139>.

Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Кримінально-правова заборона щодо контрабанди деревини: сучасний стан і перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 142–148.

Курман О. В. Контрабанда деревини: предмет злочинного посягання та способи вчинення. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 1. С. 519-523. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.01.90>.

Письменський С. Загальні засади кримінально-правової кваліфікації контрабанди лісоматеріалів або пиломатеріалів. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2023, № 1(19). С. 133-149.

(Див. також літературу та матеріали судової практики до всіх тем).

Правові висновки Верховного Суду

Щодо ст. 200 КК: «Дії особи, яка, не маючи ліцензії Національного банку України на переказ коштів у національній валюті без відкриття рахунків та не будучи комерційним агентом з розрахунків у сфері використання електронних грошей, всупереч вимогам чинного законодавства здійснює обмін електронних грошей на готівку з отриманням відсотків залежно від суми обміну шляхом розміщення оголошення на інтернет-дошці оголошень про надання таких послуг, підлягають кваліфікації як незаконне використання електронних грошей (ст. 200 КК)» (Постанова, 22/03/2023, 750/14427/19).

Щодо ст. 199 КК: «Неодноразові спроби обвинуваченого розрахуватися купюрою, яка не відповідає за своїм виглядом грошовим банкнотам, що перебувають в офіційному обігу в Україні, та має ознаки, характерні для зображення, отриманого за допомогою копіювальної розмножувальної техніки, свідчить про наявність умислу та корисливого мотиву на збут підроблених грошей (ч. 1 ст. 199 КК)» (Постанова, 02/05/2018, 736/707/16-к).

Практичне заняття 2 з теми 2

Питання для вивчення

1. Кваліфікація незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК). Відмежування цього злочину від суміжних адміністративних правопорушень.

2. Кваліфікація нецільового використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням (ст. 210 КК).

3. Кваліфікація видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону (ст. 211 КК).

4. Кваліфікація ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) (ст. 212 КК).

5. Кваліфікація ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (ст. 212-1 КК).

Пояснення і рекомендації

При розгляді зазначених питань важливо враховувати наступні положення:

1) щодо *першого питання (ст. 204 КК)*: а) ст. 204 КК викладена в новій редакції згідно із Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів» від 23 листопада 2018 р. № 2628-VIII (набрав чинності 1 січня 2019 р.); б) слід розрізняти передбачені ст. 204 КК дії з незаконно виготовленими підакцизними товарами від незаконних дій із законно виготовленими підакцизними товарами; в) для з'ясування змісту поняття підакцизних товарів та незаконності дій з ними за ст. 204 КК необхідно звертатися до Податкового кодексу України та деяких інших нормативних актів; г) важливе практичне значення мають питання про співвідношення злочину, передбаченого ст. 204 КК, з кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 115, 121, 209, 227, 229 КК; д) рекомендації щодо правильного застосування ст. 204 КК наведені в постанові Пленуму

Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності» від 25 квітня 2003 р. № 3;

2) щодо **другого питання (ст. 210 КК)**: а) предметом злочину, передбаченого ст. 210 КК, можуть виступати кошти в сумі, що в тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, і які включаються до державного бюджету і місцевих бюджетів; б) поняття нецільового використання бюджетних коштів, бюджетних призначень та деякі інші, які мають важливе значення для правильного застосування ст. 110 КК, законодавчо визначені в Бюджетному кодексі України; в) вказані в ст. 210 КК дії вчинюються на стадії виконання бюджетів і на порушення приписів Бюджетного кодексу України, закону України про Державний бюджет України на відповідний рік; г) суб'єктами цього злочину можуть визнаватися службові особи установи (організації), яка є розпорядником або одержувачем бюджетних коштів; д) важливе практичне значення мають питання про співвідношення злочину, передбаченого ст. 210 КК, з кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 191, 364, 366, 367 КК, а також із суміжними адміністративними правопорушеннями;

3) щодо **третього питання (ст. 211 КК)**: а) предмет злочину в ст. 211 КК визначений так само, як у ст. 210 КК; б) нормативно-правові акти, про які йдеться в ст. 211 КК, є офіційними письмовими документами, прийнятими уповноваженими на те суб'єктами; в) дії, вказані в ст. 211 КК, можуть порушувати бюджетні відносини на стадії виконання бюджетів (як і в ст. 210 КК) або суспільні відносини фодо формування бюджетів (надходження до них коштів); г) важливе практичне значення мають питання про співвідношення злочину, передбаченого ст. 211 КК, з кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 210, 364, 366, 367 КК;

4) щодо **четвертого питання (ст. 212 КК)**: а) предметом злочину, передбаченого ст. 212 КК, можуть виступати лише ті податки і збори, які входять до системи оподаткування (тобто передбачені Податковим кодексом України) і введені в установленому законом порядку; б) ухилення від сплати податків чи зборів слід відрізняти від несплати чи несвоєчасної сплати таких обов'язкових платежів з інших причин, ніж небажання особи сплатити податок чи збір повністю чи частково; в) неоднозначне (множинне) трактування прав і обов'язків платників податків і зборів, а також офіційна

податкова консультація можуть за певних умов вказувати на відсутність в поведінці особи ознак незаконного діяння; г) при визначенні кола спеціальних суб'єктів цього злочину важливо також враховувати належність до них осіб, які виконують обов'язки податкових агентів щодо обчислення, утримання і сплати до бюджету коштів від імені платника податків чи зборів; д) обов'язково звільняється від кримінальної відповідальності особа, яка вчинила злочин, передбачений ст. 212 КК, (не маючи за цей злочин судимості) за наявності сукупності умов, вказаних у ч. 4 ст. 212 КК; е) досягнення особою податкового компромісу, про яке йдеться в ч. 5 ст. 212 КК, мало своїм наслідком виключення кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків на прибуток підприємств та на додану вартість, якщо платник податків звернувся щодо цього в період з 17 січня до 16 квітня 2015 р.; є) важливе практичне значення мають питання про співвідношення ухилення від сплати податків чи зборів з кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 191, 192, 212-1, 222, 358, 364, 366, 367 КК; ж) рекомендації щодо правильного застосування ст. 212 КК наведені в постанові Пленуму Верховного Суду України «Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів» від 8 жовтня 2004 р. № 15;

5) щодо **п'ятого питання (ст. 212-1 КК)**: а) КК був довший статтею 212-1 згідно із Законом України від 17 листопада 2005 р. № 3108-IV (набрав чинності 13 грудня 2005 р.); б) предметом злочину, передбаченого ст. 211-1 КК, виступають зазначені в ній обов'язкові внески, які не входять до системи оподаткування (на відміну від ст. 212 КК); в) зміст основних понять, включених до складу злочину, передбаченого ст. 212 КК, визначається аналогічно ст. 212 КК, але з урахуванням наявності іншого законодавства, що регулює відносини, охоронювані ст. 212-1 КК; г) умови звільнення від кримінальної відповідальності особи, яка вчинила цей злочин, вказані в ч. 4 ст. 212-1 КК і вони своєю сукупністю відрізняються від умов, передбачених ч. 4 ст. 212 КК.

Завдання для виконання

1. Півненко вирішив заробити гроші на виготовленні і продажу алкогольних напоїв. З цією метою він купив обладнання та спирт, розмістив їх в своєму домогосподарстві, виготовив горілку і розлив її в пляшки, на які прикріпив етикетки торгових марок виробників

алкогольної продукції та підроблені марки акцизного податку, куплені в свого знайомого Швидкого. Всього таким чином Півненко виготовив 1250 пляшок горілки. Потім Півненко домовився з продавцем магазину Сірком про продаж останнім виготовленої горілки через магазин і привіз йому 50 пляшок горілки. Через декілька днів після цього стало відомо, що одна людина, яка купила зазначену горілку в магазині, померла від отруєння цією горілкою. Причиною отруєння був неякісний спирт, використаний при виготовленні всієї партії горілки.

Кваліфікуйте дії Півненка, Швидкого і Сірка.

2. Баранов два рази ввозив в Україну ювелірні вироби із золота і срібла в розмірах, що підлягали декларуванню та сплаті митних платежів відповідно до Митного кодексу України, однак Баранов уникав декларування завдяки працівнику митниці Грушину, який отримував за це гроші від Баранова. Ювелірні цінності для Баранова купував в Туреччині Лисицін, який знав про наміри Баранова вчинити зазначені дії. У першому епізоді Баранов уник сплати митних платежів в сумі 5 100 000 грн., а в другому – 7 200 000 грн.

Кваліфікуйте дії Баранова і Лисиціна.

3. Правоохоронними органами було встановлено, що Мухін, маючи судимість за ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, обіймаючи посаду директора підприємства, що здійснювало оптову торгівлю продовольчими товарами, ухилився від сплати до державного бюджету податків на загальну суму 10 550 000 грн. Дізнавшись про відкриття кримінального провадження, Мухін сплатив зазначену суму податків.

Чи можна звільнити Мухіна від кримінальної відповідальності на підставі ч. 4 ст. 212 КК? Які умови такого звільнення і чи є воно обов'язковим ?

4. Хома після викрадення чужого майна на суму 30 300 000 грн два роки ніде не працював і податки не сплачував.

Чи підлягає Хома кримінальній відповідальності за ухилення від сплати податків з доходів?

Література

Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК)

Аналіз правозастосування судами норм закону про кримінальну відповідальність щодо незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (деякі проблемні питання (ст. 204 КК). *Вісник Верховного Суду України*. 2015. № 11. С. 28-34; № 12. С. 15-23.

Андрушко П. Коментар до статей 204 Кримінального кодексу України (Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів). *Юридичний вісник України (Інформац.-правовий банк)*. 2001. № 44 (3-9 листопада). С. 30-35.

Андрушко П. П. Коментар до статей 204, 210 Кримінального кодексу України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2002. № 2. С. 88-114.

Антипов В. Незаконні дії щодо підакцизних товарів (стаття 204 Кримінального кодексу України). *II Міжнародний податковий конгрес: збірник матеріалів* (м. Ірпінь, 26 листопада 2021 р.). Ірпінь: Університет ДФС України, 2021. С.814-819.

Гмирін А. А. Безпосередній об'єкт злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. *Юридична наука*. 2016. № 1. С. 71-84.

Гмирін А. А. Відмежування злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів від суміжних злочинів та аналогічного правопорушення. *Юридична наука*. 2017. № 11. С. 58-71. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2017_11_7.

Гмирін А. А. Кваліфікуючі ознаки злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. *Юридична наука*. 2016. № 10. С. 16-51.

Гмирін А. А. Кримінально-правова характеристика злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК України): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2018. 21 с.

Гмирін А. А. Родовий об'єкт злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. *Юридична наука*. 2015. № 12. С. 34-46.

Гмирін, А. А. Суб'єкт злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. *Юридична наука*. 2017. № 5. С. 46-64.

Гмирін А. Предмет злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. *Юридична наука*. 2015. № 7. С. 109-127.

Дудоров О. Визначення підакцизних товарів як предмета злочину. *Вісник прокуратури*. 2003. № 1. С. 28-35.

Дудоров О. О. Відповідальність за кримінально карані дії з підакцизними товарами. *Вісник Луганської академії внутрішніх справ МВС*. 2003. Вип. 2. С. 57-72.

Коляда П. Коли теорія розходиться з практикою (до питання про застосування у практичній діяльності статті 204 Кримінального кодексу України. *Юридичний вісник України*. 2002. № 16 (20-26 квітня). С. 1,6-7.

Куц В., Мамотенко О. Звільнення від кримінальної відповідальності як засіб реагування на незаконне поводження з аналогами підакцизних товарів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 6. С. 176.

Лисенко В., Дзісяк О. Незаконне виготовлення, обіг та реалізація горілчаних виробів. *Вісник прокуратури*. 2008. № 1. С. 119-125.

Лисенко В., Курілов Г. Незаконний обіг товарів в Україні: характеристика способів злочинної діяльності. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2015. № 2. С. 277-285.

Мамотенко О. Кримінально-правова характеристика складу злочину, передбаченого статтею 204 Кримінального кодексу України. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»)*. 2014. № 6-1. Т. 3. С. 148.

Мамотенко О. Уголовная ответственность за незаконное обращение с подакцизными товарами в Украине. *Lexa si Viata («Закон и жизнь»)*. 2015. № 12/2. С. 69.

Мінаєв М. Відповідальність за виготовлення, зберігання та збут самогону або інших міцних спиртних напоїв домашнього виготовлення. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 10. С. 99-102.

Мінаєв М. Кримінальна відповідальність за незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК України): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2005. 23 с.

Савченко А., Плугатир М. Удосконалення механізму відповідальності у сфері виробництва й обігу тютюнових виробів. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»)*. 2015. № 6. Т. 3. С. 53.

Шомін М. Незаконне виготовлення алкогольних напоїв як предмет злочину, передбаченого ст. 204 КК України. *Кримінальний кодекс України 2001р. (проблеми, перспективи та шляхи вдосконалення кримінального законодавства)*: матер. наук.-практ. конф. (м. Львів, 4-5 квітня 2003 р.). Львів: ЛІВС при НАВС України, 2003. С. 207-210.

Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням. Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону (ст. ст. 210, 211 КК)

Андрушко П. П. Коментар до статей 204, 210 Кримінального кодексу України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2002. № 2. С. 88-114.

Андрушко П. Коментар до статті 210 Кримінального кодексу України (Порушення законодавства про бюджетну систему України). *Юридичний вісник України (Інформ.-правовий банк)*. 2002. № 2 (12-18 січня). С. 26-32.

Андрушко П. Коментар до статті 211 Кримінального кодексу України (Видання нормативно-правових або розпорядчих актів, які змінюють доходи і видатки бюджету всупереч встановленому законом порядку). *Юридичний вісник України (Інформ.-правовий банк)*. 2002. № 3 (19-25 січня). С. 31-32.

Василевич В. В., Левченко Ю. О. Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 78(2). С. 214-219. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_78\(2\)_36](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_78(2)_36).

Волинець Р. А. Деякі питання застосування ст. 210 Кримінального кодексу України. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Київ: Ін-т держави і права НАН України, 2002. Вип.16. С. 352-355.

Волинець Р. А. Кримінальна відповідальність за порушення бюджетного законодавства України (ст. 210 КК України). Київ: Дакор, 2012. 184 с.

Волинець Р. А. Кримінальна відповідальність за порушення бюджетного законодавства України (ст. 210 КК України): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2011. 16 с.

Волинець Р. А. Кримінально-правова характеристика бюджетних коштів як предмета злочинів. *Актуальні проблеми держави і права*. Одеса: Юрид. літ., 2010. Вип. 55. С. 329-333.

Волинець Р. А. Окремі питання відмежування злочину, передбаченого ст. 210 КК України, від злочинів, передбачених статтями 191 і 222 КК України. *Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 11-12 жовтня 2012 р.). Харків: Право, 2012. С. 394-398 .

Волинець Р. А. Окремі питання відмежування злочину, передбаченого ст. 210 КК України, від злочинів, передбачених ст. ст. 364, 365

КК України. *Актуальні проблеми кримінального права та кримінології, кримінально-виконавчого права*: матер. III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 28 жовтня 2011 р.). Одеса: Фенікс, 2011. С. 65-69.

Волинець Р. А. Особливості суб'єкта нецільового використання бюджетних коштів службовою особою, а так само здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням всупереч бюджетному законодавству України. *Теоретичні та прикладні проблеми сучасного кримінального права*: матер. II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луганськ, 19-20 квітня 2012 р.). Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. С. 97-101.

Волинець Р. Поняття «порушення бюджетного законодавства» та його значення для кваліфікації злочинів. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 3. С. 88-91.

Волинець Р. Порушення бюджетного законодавства України: наслідки як ознака об'єктивної сторони складу злочину. *Європейські перспективи*. 2013. № 3. С. 107-110.

Волинець Р. Щодо питань позначення форм порушення бюджетного законодавства, передбачених ст. 210 КК України. *Європейські перспективи*. – 2013. № 1. С. 87-90.

Гуторова Н. О. Кримінально-правова охорона державних фінансів України. Харків: Вид. Нац. ун-ту внутр. справ. 2001. 384 с.

Дегтяр Я. Нецільове використання бюджетних коштів: теорія та практика. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1. С. 159-164. Доступ: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2017_1_31.

Дудоров О. Порушення бюджетного законодавства: проблеми кримінальної відповідальності. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 1. С. 29-35.

Дудоров О. Порушення законодавства про бюджетну систему України: проблеми кваліфікації злочину. *Вісник Академії правових наук України*. Харків: Право, 2002. №2(29). С. 145-157.

Завистовська Г. І. Нецільове використання бюджетних коштів: теорія та практика. *Інноваційна економіка*. 2018. № 9-10. С. 41-46. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2018_9-10_7.

Кікінчук В. Предмет злочинів, пов'язаних з використанням бюджетних коштів в агропромисловому комплексі. *Форум права*. 2013. № 1. С. 413.

Константинов О. О. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 211 КК України (видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону). *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 2. Т. 3. С. 155–160.

Константинов О. О. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення, передбаченого ст. 211 КК України «Видання нормативно-

правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону». *Юридична наука*. 2019. № 7. С. 199–204.

Константинов О. О. Об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 211 КК України «Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону». *Юридична наука*. 2020. № 1. С. 178–182.

Константинов О. О. Особливості об'єктивної сторони діяння передбаченого ст. 211 КК України «Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону». *Юридична наука*. 2020. № 2. С. 181–185.

Степанюк Р. Л. Особливості суб'єктів злочинів, пов'язаних з порушеннями бюджетного законодавства. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. Харків, 2002. Вип. 18. С. 127-130.

Титаренко О., Руфанова В. Злочини, пов'язані з незаконним використанням бюджетних коштів: визначення поняття. *Юридична Україна*. 2011. № 2. С. 99-103.

Тихонова О. В. Кримінальна відповідальність за порушення законодавства про бюджетну систему України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2009. 20 с.

Тихонова О. В. Суб'єкти використання бюджетних коштів не за цільовим призначенням. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Київ: Ін-т держави і права НАН України, 2008. Вип. 39. С. 543-550.

Тихонова О. Об'єктивна сторона злочинних посягань на фінансову безпеку держави. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»)*. 2015. № 3. Т. 3. С. 51.

Тихонова О. Розвиток національного кримінального законодавства про відповідальність за порушення законодавства про бюджетну систему України. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 12. С. 156-159.

Хоменко В. П. Кримінальна відповідальність за нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів із бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 1. С. 120-132. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknvns_2016_1_11.

Хряпінський П. В. Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням: проблема запровадження спеціального звільнення від кримінальної відповідальності. *Журнал східноєвропейського права*. 2017. № 39. С. 4-10. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jousepr_2017_39_3.

Черней В. Проблеми кримінальної відповідальності за нецільове використання бюджетних коштів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. 2014. Вип. 10-1 (2). С. 64-67.

Шиян Д. С., Шиян О. Ю. Відмежування нецінгового використання бюджетних коштів від шахрайства з фінансовим ресурсами. *Наукові читання, присвячені пам'яті професора Т. А. Денисової*: збірник матеріалів, м. Запоріжжя, 10 березня 2022 р., Класичний приватний університет. 2022. Запоріжжя: КПУ. С. 404-407.

***Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)
(ст. 212 КК)***

Андрусяк В. Посередники не пройдуть: тренди боротьби з ухиленням від оподаткування. *Юридична газета*. 2018. № 11. С. 14-1.

Андрушко П. Коментар до статті 212 Кримінального кодексу України (Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів). *Юридичний вісник України (Інформ.-правовий банк)*. 2002. № 5 (2-8 лютого). С. 17-32.

Андрушко П. П. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів (науково-практичний коментар до статті 212 Кримінального кодексу України та проблеми її застосування). *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2003. № 5. С. 9-52.

Андрушко П. П. Проблеми відповідальності за умисну несвоечасну сплату податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Київ: Ін-т держави і права НАН України, 2001. Вип.11. С. 418-423.

Андрушко П. П. Яким інтересам має надаватись правозастосовними органами пріоритет при вирішенні питання про відповідальність за несплату податкових зобов'язань: фіскальним держави чи платника податків (коментар до постанови Пленуму Верховного Суду України від 8 жовтня 2004 р. № 15). *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2005. № 1. С. 36-56.

Берднік І. В. Специфіка звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів, інших, обов'язкових платежів у зв'язку із закінченням строків давності. *Кримінальний кодекс України 2001 р.: проблеми застосування і перспективи удосконалення*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 13-15 квітня 2007 р.). Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2007. Ч. 1. С. 143-146.

Берзін П. С. Критерії визначення фактичного ненадходження до бюджетів і державних цільових фондів коштів у значних, великих та особливо великих розмірах при ухиленні від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2005. № 8. С. 36-68.

Беліков О. Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Юридичний журнал*. 2010. № 6. С. 84-88.

Брич Л. П., Навроцький В. О. Кримінально-правова кваліфікація ухилення від оподаткування в Україні: монографія. Київ: Атіка, 2000. 288 с.

Брич Л. П. Розмежування ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів з іншими складами злочинів. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссроуд, 2006. С. 108-110.

Вегера В. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків. *Вісник прокуратури*. 2009. № 7. С. 51-54.

Гоцуляк Є. М. Розмежування ухилення від сплати податків та податкового планування за законодавством України. *Право, держава та громадянське суспільство в умовах системних реформ на шляху до євроінтеграції*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 21-22 листоп. 2014 р.). Дніпропетровськ: Дніпр. гуманітар. ун-т, 2014. С. 173-175.

Гревцова Р. Ю. Кримінальна відповідальність за податкові злочини в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук.: 12.00.08. Київ, 2003. 18 с.

Григор'єва М. Є. Співвідношення підстав звільнення особи від кримінальної відповідальності, передбачених ст. 45 та ч. 4 ст. 212 КК України. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссроуд, 2006. С. 31-33.

Грицюк А. Аналіз протиправності відшкодування ПДВ. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2013. № 2. С. 138.

Грицюк А. Г. Незаконне відшкодування податку на додану вартість: кримінально-правові аспекти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук.: 12.00.08. Київ, 2013. 20 с.

Гуль В. Способи ухилення від сплати податків суб'єктами господарювання. *Вісник прокуратури*. 2018. № 6. С. 109-111.

Гуторова Н. О. Кримінально-правова охорона податкових відносин: напрями удосконалення законодавства. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Київ: Спілка юристів України, 2001. Вип. 9. С. 392-399.

Гуторова Н. О. Суспільно небезпечні наслідки як ознака об'єктивної сторони ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2001. № 15. С. 17-22.

Гущесова Т. Г., Заруцький О. В. Актуальні проблеми кваліфікації окремих злочинів у сфері господарської діяльності. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2006. Том 53. С. 163-170.

Дмитренко Е. Правовий аналіз юридичної відповідальності за ухилення від сплати обов'язкових платежів. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2004. № 4. С. 95-99.

Дмитренко Е. С. Відповідальність за ухилення від сплати обов'язкових платежів: окремі аспекти удосконалення правового регулювання. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссроуд, 2006. С. 105-107.

Дудоров О. Заохочувальна норма, передбачена частиною 4 статті 212 Кримінального кодексу України: до питання про запровадження, тлумачення і застосування. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 2. С. 73-78.

Дудоров О. Конфлікт інтересів. Податкові роз'яснення та їх кримінально-правове значення. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2005. № 1. С. 84-99.

Дудоров О. Кримінально-правове значення переплати податкових платежів. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 9. С. 129-134.

Дудоров О. О. Вплив оподаткування доходів, одержаних злочинним шляхом, на застосування кримінально-правової норми про ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Часопис Академії адвокатури України*. 2008. № 1. С. 44-51.

Дудоров О. О. Діяння у складі злочину, передбаченому ст. 212 Кримінального кодексу України: проблеми тлумачення і вдосконалення законодавства. *Життя і право*. 2004. № 3. С. 66-72.

Дудоров О. О. Необережна несплата податків і зборів як кримінально-правова проблема та можливі шляхи її вирішення. *Сучасна кримінологія: досягнення, проблеми, перспективи*: матер. міжнар. наук. конф. (м. Харків, 9 грудня 2016 р.). Харків: Право, 2016. С. 99-103.

Дудоров О. О. Проблеми кримінально-правової охорони системи оподаткування України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2007. 34 с.

Дудоров О. О. Про місце норм, що передбачають відповідальність за злочинні посягання на систему оподаткування, у системі Особливої частини Кримінального кодексу України. *Університетські наукові записки*. 2008. № 2. С. 177-184.

Дудоров О. О., Свириденко Т. В. До питання співвідношення контрабанди та ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Митна справа*. 2002. № 1. С. 15-26.

Дудоров О. О. Службова особа підприємства, установи, організації як суб'єкт ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Наука і правоохорона*. 2008. № 1. С. 45-54.

Дудоров О. О. Ухилення від сплати податків: Кримінально-правові аспекти: монографія. Київ: Істина, 2006. 648 с.

Дудоров О. О. Шляхи вдосконалення компромісної норми, передбаченої ч. 4 ст. 212 КК України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Сер. юридична*. 2007. Вип. 3. С. 309-323.

Дудоров О. Проблеми застосування і вдосконалення кримінально-правового компромісу у сфері оподаткування. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2004. № 12. С. 64-75.

Дудоров О. Про інтелектуальну ознаку умислу податкового злочинця. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 1. С. 110-115.

Дудоров О. Співвідношення ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів та шахрайства з фінансовими ресурсами. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 7. С. 101-104.

Дудоров О. Фіктивне управління суб'єктом господарювання у механізмі злочинного ухилення від оподаткування: проблеми кримінально-правової кваліфікації. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 5. С. 127-132.

Завертайло М. А. Ухилення від сплати податків. *Проблеми розбудови громадянського суспільства в Україні*: матер. міжвуз. наук.-практ. конф. (м. Київ, 5 червня 2008 р.). Київ: Ун-т економіки та права «Крок», 2008. Кн. 2. С. 268-274.

Задоя К. Податковий компроміс як обставина, що «перешкоджає» розвитку кримінально-правових відносин. *Право і громадянське суспільство*. 2014. № 2. С. 67-76.

Заркуа Л. Д. Деякі проблеми відповідальності за нові форми ухилення від сплати податків. *Кримінальний кодекс України 2001р. (проблеми, перспективи та шляхи вдосконалення кримінального законодавства)*: матер. наук.-практ. конф. (м. Львів, 4-5 квітня 2003 р.). Львів: ЛІВС при НАВС України, 2003. С. 230-232.

Йоффе М. Кримінально-правові та процесуальні аспекти звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків. *Право України*. 2002. № 10. С. 67-70.

Каменський Д. Питання кримінальної відповідальності за порушення вимог податкової оптимізації в Україні та США. *Фінансове право*. 2014. № 3. С. 14.

Ковітіді О. Звільнення від кримінальної відповідальності при вчиненні ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 4. С. 89-93.

Кошевський В. С. Кримінально-правова характеристика ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2013. 20 с.

Куцевич М. Проблеми застосування звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) та страхових внесків, пов'язані з дією нового КПК України. *Європейські перспективи*. 2013. № 12. С. 47.

Кураш Я. М. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів (аналіз складу злочину): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 1998. 18 с.

Лисенко В. В. Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. Київ: Акад. держ. подат. служби України, 2001. 200 с.

Лихошерст Л. М. До питання про кримінальну відповідальність за ухилення від сплати податків. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні*

проблеми сучасності (теорія та практика). 2019. Вип. 14. С. 146-154. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/muvnudp_2019_14_17.

Марущак А. И. Противоправное использование резидентами Украины «оффшорных схем» (научный обзор). *Збірник наукових праць Харківського Центру по вивченню організованої злочинності спільно з Американським Університетом у Вашингтоні*. Харків: 2004. № 9. С. 155-175.

Мельник О. Основні способи ухилення від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. Київ: Міжвід. наук.-дослід. центр з проблеми боротьби з орг. злочинністю. 2014. № 2(33). С. 122-125.

Навроцький В., Загней З. Окремі проблеми співвідношення норм Кримінального та Податкового кодексів України в частині оподаткування кримінальних доходів. *Наука і правоохорона*. 2014. № 3. С. 183.

Наден О. В. Юридичні факти в правовому регулюванні звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссрууд, 2006. С. 111-113.

Наджафов О. Злочини про ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів: предмет і об'єкт. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2005. № 6. С. 43-54.

Наджафов О. Чи не помилилась вища судова інстанція? Щодо питання кваліфікації ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2004. № 12. С. 47-55.

Огороднік К. Кримінально-правове значення мотиву і мети при вчиненні ухилення від сплати податків. *Вісник Маріупольського державного університету. Сер.: Право*. 2014. Вип. 7. С. 268.

Огороднік К. М. Вина при ухиленні від сплати податків: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2015. 16 с.

Огороднік К. М. Кримінально-правове значення відмежування умисного та неумисного ухилення від сплати податків. *Університетські наукові записки*. Хмельницький: Хмельниц. ун-т управ. та права, 2012. № 4 (44). С. 369-374.

Огороднік К. Питання вини при ухиленні від сплати податків. *Університетські наукові записки*. 2014. № 3. С. 140-144.

Огороднік К. Поняття та значення юридичної помилки у складі ухилення від сплати податків у кримінальному праві України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 2. С. 304.

Олійниченко В. В. Звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) за ч. 4 та ч. 5 ст. 212 КК України: автор. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2018. 20 с.

Олійниченко В. В. Правова природа звільнення від кримінальної

відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) за ч. 4 ст. 212 КК України. *Питання боротьби зі злочинністю*. Харків: Право, 2017. Вип. 34. С. 243-259.

Олійниченко В. В. Проблеми застосування звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) за ч. 4 ст. 212 КК України. *Питання боротьби зі злочинністю*. Харків: Право, 2016. Вип. 32. С. 185-201.

Олійниченко В. Кримінально-правова характеристика ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 4. С. 193-200.

Орловський Б. М. Ухилення від сплати податків чи податкове шахрайство: питання правової ефективності. *Правова держава*. 2020. № 38. С. 130-137. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2020_38_18.

Останін В. О. Кваліфікація ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2004. 20 с.

Паю О. В. Незаконне відшкодування податку на додану вартість за експортними операціями: проблеми кримінально-правової кваліфікації. *Напрями удосконалення протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності*: зб. наук. праць за матеріал. Міжнар. наук.-практ. конф. Київ: Алерта, 2010. С. 306-310.

Смирнова А. В. Кримінально-правова кваліфікація співучасті в ухиленні від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2012. 19 с.

Смирнова А. Кримінально-правова характеристика предмета ухилення від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів. *Юридична Україна*. 2006. № 9. С. 82-87.

Смирнова А. Критерії кваліфікації співучасті в ухиленні від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). *Митна справа*. 2013. № 4 (2) (88). С. 159-165.

Старинець Є. А. Звільнення від кримінальної відповідальності за ч. 4 ст. 212 КК України: деякі теоретичні та законодавчі проблеми. *European Reforms Bulletin*. №1. 2020. С. 48-52.

Старинець Є. А. Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) в системі злочинів проти господарської діяльності. *Кримінально-правові та кримінологічні аспекти протидії злочинності*: матеріали Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. 29 лист. 2019 р. Одеса: ОДУВС, 2019. С.179-182.

Старинець Є. А. Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), як триваюче кримінальне правопорушення: деякі проблемні питання кваліфікації. *Кримінально-правові та кримінологічні аспекти протидії злочинності*: матеріали Міжнародної наук.-практ. Інтернетконф. 27 лист. 2020 р. Одеса: ОДУВС, 2020. С. 82-84.

Сухов Ю. М. Ухилення від сплати податків, зборів, інших

обов'язкових платежів: проблеми відмежування від суміжних злочинів та кваліфікації за сукупністю: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2000. 16 с.

Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (ст. 212-1 КК)

Дудоров О. О., Дудорова К. Б. Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: проблеми визначення предмета злочину. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики*: матер. IV міжнар. наук.-практ. конф. Одеса: Фенікс, 2012. С. 74-77.

Дудоров О. Проблеми вдосконалення кримінального законодавства про відповідальність за ухилення від сплати страхових внесків. *Фінансове право*. 2014. № 3. С. 7.

Дудоров О. Страхові внески і кримінальний закон, або про співвідношення складів злочинів, передбачених статтями 212 і 212-1 Кримінального кодексу України. *Вісник прокуратури*. 2008. № 1. С. 63-76.

Кошевський В. Відмежування ухилення від сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування від суміжних складів злочинів. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 12. С. 159-161.

Кошевський В. С. Кримінально-правова характеристика ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2013. 20 с.

Кошевський В. С. Суб'єктивна сторона ухилення від сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. *Часопис Академії адвокатури України*. 2012. № 1. С. 1-8.

Салаєва К. А. Правовий механізм звільнення особи від кримінальної відповідальності на підставі ч. 4 ст. 212-1 Кримінального кодексу України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 4. С. 337-339. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-4/80>.

Степаненко Д. Зміст діяння у складі злочину, передбаченого ст. 212-1 Кримінального кодексу України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 464.

Степаненко Д. Способи ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. *Митна справа*. 2013. № 2. (86). Ч. 2. Кн. 1. С. 62-68.

Степаненко Д. Ю. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2014. 20 с.

Хоменко В. П. Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування в системі злочинів у фінансовій сфері. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. № 2 (115). 2020. С. 22–30.

Чабаненко С. Визначення державних коштів як предмета злочинів, пов'язаних з діяльністю позабюджетних цільових фондів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 3. С. 222.

Чабаненко С. М. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинам, пов'язаним із діяльністю позабюджетних цільових фондів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2017. 18 с.

(Див. також літературу та матеріали судової практики до всіх тем).

Правові висновки Верховного Суду

1. Щодо ст. 204 КК: «Положення ст. 204 КК у системному зв'язку з приписами ст. 1 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» указують на те, що предметом злочину, передбаченого ст. 204 КК, можуть бути алкогольні напої, виготовлені незаконно з порушенням технології чи з неправомірним використанням знака для товарів і послуг, чи копіюванням форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само прямим відтворенням товару іншого підприємця із самовільним використанням його імені (частини 1, 2 ст. 204 КК), у тому числі алкогольні напої, виготовлені незаконно з недоброякісної сировини (матеріалів), що становлять загрозу для життя і здоров'я людей (ч. 3 ст. 204 КК).

Для встановлення того, чи є відповідний алкогольний напій предметом злочину, передбаченого ст. 204 КК, необхідно з'ясувати чи належить він до категорії підакцизних товарів згідно з положеннями ст. 215 ПК.

Фактична наявність чи відсутність у складі ціни вказаних товарів акцизного податку не впливає на кваліфікацію кримінального правопорушення, оскільки об'єктом його посягання можуть бути як відносини у сфері захисту від недобросовісної конкуренції, так і відносини у сфері оподаткування» (Постанова, 13/11/2018, 750/3335/16-к).

2. Щодо ст. 204 КК: «Придбання предметів, які відповідно до обвинувачення розглядаються як сировина для незаконного виготовлення підакцизного товару, у законний спосіб, шляхом оформлення договору купівлі-продажу, довіреностей та документів на вантаж, у сукупності з іншими обставинами свідчить про відсутність прямого умислу на здійснення

незаконних дій з підакцизними товарами, що є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 204 КК.

Обставиною, яка підлягає доказуванню під час кваліфікації кримінального правопорушення, передбаченого ст. 204 КК, є приналежність продукту до підакцизного товару. Якщо продукт (товар) за якимись ознаками подібний до підакцизних товарів, але не містить усіх ознак продукції, на які ПК встановлено ставки акцизного податку, то такий продукт не може визнаватись предметом злочину, передбаченого ст. 204 КК.

Відсутність доказів, які б поза розумним сумнівом вказували на вчинення дій технологічного характеру, за результатами чого із придбаной сировини було отримано продукцію, що підпадає під ознаки підакцизного товару, спростовує твердження про наявність у діях підсудного ознак незаконного виготовлення тютюнових виробів шляхом відкриття підпільного цеху» (Ухвала суду, 16/06/2021, 707/2006/13-к).

3. Щодо ст 204 КК: «Виготовлення підакцизних товарів шляхом відкриття підпільних цехів охоплює наявність визначеного місця, приміщення чи споруди, спеціально пристосованих для незаконного виготовлення підакцизних товарів, встановлення спеціального обладнання, облаштування робочих місць для працівників, розміщення комплектів, що використовуються під час виготовлення підакцизних товарів. Тобто виготовлення підакцизних товарів – це діяльність, пов'язана з усіма стадіями технологічного процесу, при цьому його ознакою є надання товару такого вигляду, який не дозволяє без застосування особливих знань та приладів установити його відмінність від продукції, виготовленої легально.

Наявність наповнених і напівнаповнених бочок, порожніх пляшок не вказує про незаконне виготовлення підакцизних товарів, а лише про їх розлив, що не доводить поза розумним сумнівом винуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 204 КК» (Постанова, 22/02/2021, 138/618/19).

4. Щодо ст. 204 КК: «Незаконно виготовленими підакцизними товарами, які становлять предмет злочину, передбаченого ч. 1 ст. 204 КК, слід вважати товари, виготовлені особою, яка не зареєстрована як суб'єкт підприємницької діяльності або працює без отримання ліцензії, якщо відповідна діяльність підлягає ліцензуванню, або з порушенням умов ліцензування.

Про факт обізнаності засудженого стосовно придбання саме незаконно виготовлених алкогольних напоїв і, відповідно, направленість його умислу на вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 204 КК, свідчать його дії з придбання алкогольних напоїв у фізичної особи, а не в суб'єкта господарювання, який здійснює роздрібну торгівлю алкогольними напоями, у невідведеному згідно з нормами чинного

законодавства місці для реалізації алкогольних напоїв» (Постанова, 07/06/2021, 755/21771/15-к).

5. Щодо ст. 204 КК: «Кримінальне правопорушення, передбачене ч. 3 ст. 204 КК, характеризується подвійною формою вини: прямим умислом стосовно незаконності збуту підакцизних товарів та необережною формою вини – щодо наслідків у вигляді отруєння людей чи інших тяжких наслідків.

Усвідомлення особою того, що вона збуває підакцизні товари, які виготовлено або придбано поза нормативно встановленою процедурою контролю їх якості та безпечності, вказує на необережне (недбале) ставлення до наслідків діяння, передбаченого ч. 3 ст. 204 КК, а не на відсутність вини у вчиненні цього злочину.

Висновок суду про те, що особа, яка здійснює реалізацію алкогольних напоїв повинна не тільки розуміти, що вона протиправно здійснює реалізацію незаконно виготовлених алкогольних напоїв без відповідного дозволу, а й усвідомлювати, що ці алкогольні напої виготовлено саме з недоброякісної сировини і лише в цьому разі можливо інкримінувати особі наслідки злочину у виді отруєння та інших тяжких наслідків, у тому числі загибелі людей, свідчить про неправильне тлумачення положень ч. 3 ст. 204 КК» (Постанова, 06/12/2021, 623/671/17).

6. Щодо ст. 210 КК: «Під час нового розгляду кримінального провадження апеляційний суд повинен надати правильну юридичну оцінку діям обвинуваченого за ч. 1 ст. 210 КК з огляду на те, що нецільове використання службовою особою бюджетних коштів може мати місце в разі перерахування освітньої субвенції, що була виділена з державного бюджету місцевим бюджетам на придбання шкільних автобусів для перевезення дітей, котрі проживають у сільській місцевості, якщо завідомо для службової особи придбані автобуси не відповідають національному стандарту України та нормативним документам Міністерства освіти і науки України про затвердження технічної специфікації шкільних автобусів» (Постанова, 02/11/2022, 724/1590/19).

7. Щодо ст. 211 КК: «Предметом кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 211 КК, є нормативно-правові акти, які зменшують надходження бюджету, що передбачає необхідність установлення під час кваліфікації властивості самого нормативно-правового акта, а не наслідків його застосування. Якщо зі змісту такого нормативно-правового акта неможливо визначити, чи зменшує він надходження бюджету в розмірі, необхідному для настання кримінальної відповідальності за ст. 211 КК, то в діях службової особи відсутній склад цього кримінального правопорушення.

Кримінальна відповідальність за ст. 211 КК виключається в разі, якщо зібраними у кримінальному провадженні доказами не встановлено порушень бюджетного законодавства під час видання службовою особою

нормативно правового акта, що зменшує надходження бюджету.

У діях службової особи, яка видала нормативно-правовий акт, яким затверджено застосування зниженого коефіцієнта до ставок усіх видів портових зборів, крім маякового, відсутній умисел на вчинення злочину, передбаченого ч. 2 ст. 211 КК, з огляду, зокрема, на те, що видання цього акта відбулося на виконання політики Уряду та у зв'язку з довготривалим політичним процесом, під час якого проводилися неодноразові зустрічі й конференції з представниками українського та міжнародного бізнесу і здійснювався розгляд їхніх звернень, зокрема на спільних нарадах із представниками Кабінету Міністрів України порушувалося питання щодо оптимізації ставок портових зборів» (Постанова, 28/03/2023, 991/9129/20).

8. Щодо ст. 212 КК: «Оскільки кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків настає не за сам факт її несплати в установленний строк, а за умисне ухилення від їх сплати, суд має встановити, що особа мала намір не сплачувати податків, зборів, інших обов'язкових платежів у повному обсязі чи певної їх частини. Відсутність прямих доказів на підтвердження обізнаності обвинуваченого у фіктивності господарської діяльності своїх контрагентів спростовує доводи сторони обвинувачення про наявність у нього умислу на ухилення від сплати податків.

У разі оскарження до суду платником податків рішення податкового органу, обвинувачення особи в ухиленні від сплати податків не може ґрунтуватися на рішенні адміністративного суду про залишення в силі податкового повідомлення до остаточного вирішення справи судом, за винятком випадків, коли обвинувачення не тільки базується на оскаржуваному рішенні, а й доведено на підставі додатково зібраних доказів» (Постанова, 03.12.2019, 320/2921/14-к).

9. Щодо ст. 212 КК: «Незаконне переміщення товарів через митний кордон України з метою ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів необхідно кваліфікувати за ст. 212 КК.

Суб'єктами злочину, який кваліфікується як умисне ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що входять у систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку, можуть бути будь-які особи, зобов'язані утримувати та/або сплачувати податки, збори, інші обов'язкові платежі» (Постанова, 25/04/2018, 359/7282/14-к).

10. Щодо ст. 212 КК: «Час вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 212 КК, та розмір заподіяних збитків за відповідні періоди мають суттєве значення в ході визначення ознак об'єктивної сторони вказаного кримінального правопорушення та призначення покарання у виді штрафу. Невстановлення судом цих обставин й незазначення у вирокі з урахуванням положень ст. 5 КК того, в якій редакції застосовано ст. 53 і ч. 3 ст. 212 КК, є істотним порушенням вимог

кримінального процесуального закону, що могло перешкодити суду ухвалити законне та обґрунтоване рішення» (Постанова, 19/09/2018, 718/287/13-к).

11. Щодо ст. 212 КК: «Несплата податку або сплата його в меншому розмірі, ніж передбачено відповідними законодавчими положеннями, сама по собі не є достатньою підставою для визнання особи винуватою у вчиненні злочину, передбаченого ст. 212 КК, якщо стороною обвинувачення не доведено наявності в особи прямого умислу свідомо не виконувати обов'язок сплатити податок у певному розмірі шляхом вчинення дій, спрямованих на ухилення від виконання такого обов'язку.

Якщо сторона обвинувачення не спростувала версії сторони захисту про те, що обвинувачені особи діяли добросовісно в податкових взаємовідносинах і не вчиняли жодних дій, спрямованих на умисне введення в оману податкових органів щодо своїх зобов'язань зі сплати податку, то за таких обставин не можна вважати, що сторона обвинувачення довела поза розумним сумнівом умисел осіб на ухилення від сплати податків.

Якщо на момент розгляду кримінального провадження за ст. 212 КК існує невирішений правовий спір про наявність у суб'єкта підприємницької діяльності обов'язку сплатити податок та про розмір цього податку, то це не дає підстав поза розумним сумнівом констатувати наявність суспільно небезпечного діяння (ухилення від сплати податків) та суспільно небезпечних наслідків (фактичне ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних, великих або особливо великих розмірах), а, отже, ознак кримінального правопорушення, передбаченого за цією статтею» (Постанова, 18.01.2022, 711/1481/20).

Колоквіум з теми 2

Питання для обговорення

1. Яке значення має «якість» підроблення грошей для кваліфікації дій за ст. 199 КК?
2. Співвідношення злочину, передбаченого ст. 199 КК із злочинами проти власності.
3. Особливості електронних грошей як предмета злочину, передбаченого ст. 200 КК, кваліфікація їх неправомірного випуску та використання.
4. Відмежування контрабанди від суміжних кримінальних і адміністративних правопорушень.
5. Співвідношення кримінальних правопорушень, передбачених ч. ч. 1, 2 і 3 ст. 204 КК.
6. Відмежування злочинних дій з незаконно виговленими підакцизними товарами (ст. 204 КК) від незаконних дій із законно виготовленими підакцизними товарами.
7. Співвідношення злочинів, передбачених ст. ст. 210 і 211 КК.
8. Поняття «ухилення» за ст. ст. 212 і 212-1 КК, його відмежування від суміжних понять.
9. Співвідношення злочинів, передбачених ст. ст. 212 і 212-1 КК.
10. Звільнення від кримінальної відповідальності особи, яка ухилилась від сплати податків чи зборів, на підставі ч. 4 ст. 212 КК, його відмінність від добровільної відмови від доведення злочину до кінця і співвідношення з положеннями, передбаченими в ч. ч. 5 і 6 ст. 212 та ч. 4 ст. 212-1 КК.

Тема 3. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання

Вивчення теми студентами: 1) прослуховування трьох лекцій, на яких висвітлюються основні питання теми; 2) підготовка і участь в трьох практичних заняттях, що включає в себе: а) самостійну роботу з вивчення питань теми з урахуванням наведених нижче пояснень, рекомендацій, літератури та матеріалів судової практики; б) підготовку письмових рішень завдань та участь в їх обговоренні на практичних заняттях.

Практичне заняття 1 з теми 3

Питання для вивчення

1. Кваліфікація незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (ст. 201-2 КК).

2. Кваліфікація незаконного обігу дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва (ст. 203-1 КК).

3. Кваліфікація незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей (ст. 203-2 КК).

4. Кваліфікація підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців (ст. 205-1 КК).

Пояснення і рекомендації

При розгляді зазначених питань важливо враховувати наступні положення:

1) щодо *першого питання (ст. 201-2 КК)*: а) КК був доповнений ст. 201-2 відповідно до Закону України від 24.03.2022 р. № 2155-IX, який набрав чинності 03.04.2022 р.; б) у ст. 201-2 КК ідеться про кримінальний проступок (ч. 1), нетяжкий (ч. 2) і тяжкий (ч. 3) злочини; в) зміст ознак складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 КК, слід визначати з урахуванням його місця в системі Особливої частини КК, що вказує на зв'язок зазначених в цій статті КК дій з діяльністю суб'єктів господарської діяльності; г) основним безпосереднім об'єктом цього кримінального

правопорушення слід визнавати суспільні відносини в сфері господарської діяльності, які забезпечують своєчасне і належне надання гуманітарної допомоги її набувачам; характер суспільної небезпечності зазначених у ст. 201-2 КК дій визначається тим, що внаслідок їх вчинення заподіюється або може бути заподіяна істотна шкода у вигляді ненадходження або несвоєчасного надходження до набувачів гуманітарної допомоги мінімум в значних розмірах; д) мета отримання прибутку в ст. 201-2 КК характеризує суб'єктивну сторону дій фізичної особи, однак за своїм змістом означає отримання прибутку суб'єктом господарської діяльності (визначення такого прибутку наведено в ч. 1 ст. 142 Господарського кодексу України); е) для відмежування цього кримінального правопорушення від кримінальних правопорушень проти власності основне значення має відсутність в зазначених в ст. 201-2 КК діях ознаки безоплатності оборонення майна на свою чи іншої особи користь, що є обов'язковою ознакою розкрадань чужого майна;

2) щодо *другого питання (ст. 203-1 КК)*: а) важливою особливістю ст. 203-1 КК є те, що Закон України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування» від 17 січня 2012 р. № 2953-III, згідно з яким КК був доповнений ст. 203-1 і який регулює відносини, охоронювані цією статтею КК, одночасно має вирішальне значення для правильного розуміння ознак складу цього злочину; б) при визначенні змісту та незаконності зазначених у ст. 203-1 дій необхідно звернутись до визначення виробництва дисків для лазерних систем зчитування, наведеного в ст. 1 названого Закону України; в) для визначення незаконності експорту та імпорту зазначених у ст. 203-1 предметів необхідним є також звернення до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. № 959-XII; г) суб'єктом цього злочину слід визнавати службову особу суб'єкта господарювання (юридичної особи) та підприємця, які здійснюють зазначену діяльність з порушенням вимог регулюючого законодавства; д) порушення авторських прав, яке створює підставу для застосування ст. 176 КК, в одних випадках може поєднуватись із вчинення зазначених у ст. 203-1 КК дій та кваліфікуватись за сукупністю цих злочинів, а в інших випадках – кваліфікуватись лише за ст. 176 КК; е) злочин, передбачений ст. 203-1 КК, може поєднуватись із злочинами, передбаченими статтями 199, 300, 301 КК;

3) щодо **третього питання (ст. 203-2 КК)**: а) важливо враховувати, що раніше в ст. 203-2 КК передбачалась кримінальна відповідальність за зайняття гральним бізнесом як забороненим видом господарської діяльності відповідно до Закону України «Про заборону грального бізнесу в Україні» від 15 травня 2009 р. № 1334-VI, а зараз в ній ідеться про порушення порядку здійснення господарської діяльності у сфері організації або проведення азартних ігор, лотерей; б) з 12.09.2020 р. ст. 203-2 КК діє в редакції Закону України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» від 14.07.2020 р. № 768-IX; в) для правильного розуміння і застосування ст. 203-2 КК необхідно звертатись до змісту цього Закону, де визначені поняття азартної гри, ліцензії, організатора азартної гри залежно від її виду та інші; г) незаконність зазначених в ст. 203-2 КК дій визначається тим, що вони вчинюються за відсутності в особи ліцензії на провадження відповідного виду діяльності з організації та проведення азартних ігор або статусу оператора лотерей; д) із такого визначення незаконності дій випливає, що суб'єктом кримінального правопорушення за ст. 203-2 КК виступає будь-яка фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку і не має як суб'єкт господарювання відповідної ліцензії або статусу оператора лотерей;

4) щодо **четвертого питання (ст. 205-1 КК)**: а) КК був доданий статтею 205-1 згідно із Законом України від 10 жовтня 2013 р. № 642-VII (набрав чинності 28 березня 2014 р.); б) у ст. 205-1 ідеться про державну реєстрацію лише юридичної особи або фізичної особи – підприємця, причому фактична їх реєстрація не є обов'язковою умовою застосування ст. 205-1 КК; в) об'єктивну сторону цього кримінального правопорушення можуть утворити внесення в документи завідомо неправдивих відомостей або подання документів, які містять завідомо неправдиві відомості, незалежно від наслідків таких дій; г) ст. 205-1 КК охоплює собою також дії тих осіб, які самі не вносили до документів неправдиві відомості, однак знаючи про останні подали такі документи для проведення зазначеної державної реєстрації; д) окремого аналізу потребує питання про співвідношення цього кримінального правопорушення з правопорушеннями, передбаченими статтями 358 і 366 КК.

Завдання для виконання

1. Підприємець Котовенко отримав від донора предмети гуманітарної допомоги для доставки набувачам, які її потребують і яким вона безпосередньо надається. Після цього частину цих предметів вартістю 900 000 грн. Котовенко завіз до свого домовоодіння. Під час доставки гуманітарної допомоги Котовенко продав частину предметів гуманітарної допомоги і на отримані кошти 5100 грн заправляв свій автомобіль, яким доставляв гуманітарну допомогу. Решта предметів була доставлена ним отримувачам благодійної допомоги, причому предмети загальною вартістю 2 200 000 грн. були передані набувачам безоплатно, а інша частина загальною вартістю 1200 000 грн. була продана набувачам і виручка була використана для здійснення Котовенком господарської діяльності.

Кваліфікуйте дії Котовенка.

2. У приміщенні фірми «Фанат», яка офіційно здійснювала лише продаж продуктових товарів, протягом двох років функціонував зал, в якому було встановлено 25 гральних автоматів і надавалась можливість відвідувачам грати на цих автоматах. До діяльності цього ігрового залу по-різному були причетні: Абросимов, Курочкін, Сурков, Ярема і Назарова. Абросимов для цієї мети орендував приміщення, а також здійснював загальне керівництво зазначеними особами, вирішував питання оплати їх діяльності та виплати виграшу гравцям. Курочкін здійснював технічне обслуговування автоматів та відеокамер зовнішнього спостереження, а Сурков здійснював інкасацію гральних автоматів, підраховував кошти та передавав їх Абросимову. Ярема стежив за порядком у приміщенні і вирішував всі конфліктні питання, а Назарова готувала та приносила різні напої на замовлення гравців. Оплата діяльності зазначених осіб здійснювалась таким чином: Абросимов отримував 50 %, Курочкін та Сурков – по 25 % від загального прибутку, а Ярема та Назарова отримували кожного місяця заробітну плату за усним договором з Абросимовим.

Кваліфікуйте дії Абросимова, Курочкіна, Суркова, Яреми і Назарової.

3. Фомін подав документи для державної реєстрації фірми «Салют», в яких вказав, що вона буде надавати лише інформаційні послуги щодо правильного і ефективного ведення бізнесу. В дійсності

Фомін не мав наміру здійснювати таку діяльність, а зареєстрував зазначену юридичну особу з метою надання допомоги іншим особам в ухиленні від сплати податків, що потім протягом року і здійснював, але був викритий працівниками поліції.

Слідчий кваліфікував дії Фоміна за ст. 205-1 КК. Однак сам Фомін категорично заперечував проти цього, посилаючись на те, що ст. 205 «Фіктивне підприємництво», в якій йшлося про вчинені ним дії, була виключена із КК з 25.09.2019 р. згідно із Законом України від 18 вересня 2019 р. № 101-ІХ.

Чи є доводи Фоміна обґрунтованими? Кваліфікуйте дії Фоміна.

Література

Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (ст. 201-2 КК)

Айдинян А. В. Деякі особливості юридичної конструкції кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 Кримінального кодексу України. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. № 4. С. 268–273. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.04.49>.

Бондаренко О. С. Корупційні зловживання щодо гуманітарної та безоплатної допомоги в умовах збройних конфліктів: порівняльно-правове дослідження. *Право і Безпека*. 2022. № 4. С. 125-134. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2022_4_12.

Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Кримінально-правова заборона щодо незаконного використання гуманітарної допомоги: сумнівна законодавча новела. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2022. Вип. 2. С. 99–115. DOI: 10.33766/2524-0323.98.99-115.

Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Незаконне використання гуманітарної допомоги (ст. 201-2 КК). Новели кримінального законодавства України, прийняті в умовах воєнного стану: наук.-практ. комент. / А. А. Вознюк, О. О. Дудоров, Р. О. Мовчан, С. С. Чернявський та ін.; за ред. А. А. Вознюка, Р. О. Мовчана, В. В. Чернея. Київ: Норма права, 2022. С. 172–195.

Каменський Д. В. Відповідальність за розкрадання гуманітарної допомоги: новела вітчизняного кримінального закону під час війни. *Вісник пенітенціарної асоціації України*. 2022. № 3 (21). С. 70–82. DOI: 10.34015/2523-4552.2022.3.07.

Киричко В. М. Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (ст. 201-2 КК): проблеми системного тлумачення та практичного застосування і шляхи їх вирішення. *Вісник Асоціації кримінального права*

України. 2023, № 1(19). С. 150-181). DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2023.19.281125>.

Кришевич О. В. Кримінальна відповідальність за нецільове використання гуманітарної допомоги чи один з видів шахрайства. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2022. № 1 (17). С. 173–183. DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2022.17.258361>.

Марін О. К. Спеціальні норми у кримінальному праві воєнного стану: небезпека непередбачуваних наслідків для кримінально-правового регулювання. *Кримінально-правові відповіді на виклики воєнного стану в Україні*: матеріали міжнар. наук. конф. (м. Харків, 5 трав. 2022 р.) / упоряд. та заг. ред.: Ю. В. Баулін, Ю. А. Пономаренко. Харків: Право, 2022. С. 49–55.

Марін О. К. Проблеми кримінально-правової оцінки незаконного використання гуманітарної допомоги за КК України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 334–338. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-6/74>.

Муляр Г. В., Бабич В. А. Особливості кримінальної відповідальності за розкрадання гуманітарної допомоги під час дії правового режиму воєнного стану в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 77(2). С. 171-174. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_77\(2\)_31](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_77(2)_31).

Хавронюк М. І. За незаконне використання гуманітарної допомоги – кримінальна відповідальність. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/zanezakonnevykorystannya-gumanitarnoyi-dopomogy-kryminalna-vidpovidalnist>.

Шаповалова А. О. Кримінальна відповідальність за незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги. *Юридичний бюлетень*. 2022. Вип. 26. С. 223-230. DOI: <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2022.26.30>.

Швидка О. В. Аналіз складу кримінального правопорушення, передбаченого статтею 201-2 Кримінального кодексу України. *Нове українське право*. 2023. Вип. 3. С. 213-219. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.3.30>.

Шевчук А. В., Боднарчук О. М. Кримінальна відповідальність за розкрадання гуманітарної допомоги. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Серія «Право». Вип. 72: ч. 2. С. 184-191.

Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва (ст. 203-1 КК)

Бартман Ю. Д. Родовий об'єкт злочину, передбаченого ст. 203-1 КК України. *Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 11-12 жовтня 2012 р.). Харків: Право, 2012. С. 558-563 .

Бартман Ю. Д. Родовий та видовий об'єкт злочину, передбаченого ст. 203-1 Кримінального кодексу України. *Право і Безпека*. 2012. № 5. С. 132-136.

Бартман Ю. Питання предмета злочину, передбаченого ст. 203-1 КК України. *Юрист України*. 2013. №1 (22). С. 99.

Бартман Ю. Предмет злочину, передбаченого ст. 203-1 КК України, та його ознаки. *Проблеми законності*. 2014. Вип. 125. С. 209.

Берзін П. Кримінально-правова кваліфікація дій, пов'язаних з порушенням законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 3. С. 18-22.

Берзін П. С. Порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання та сировини для їх виробництва: проблеми кваліфікації злочину. *Право і безпека*. 2003. № 2 (12). С. 45-49.

Берзін П. С. Проблеми кримінальної відповідальності за незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.- практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.). Харків: Кроссрод, 2006. С. 87-90.

Васильєв А. А. Незаконне виробництво як обов'язкова ознака об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 203-1 КК України. *Від громадянського суспільства - до правової держави*: тези доп. IV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 24 квіт. 2009 р.). Харків: ХНУ им. В. Н. Каразіна, 2009. С. 263-265.

Губанова А. В. Деякі проблеми застосування ст. 203-1 КК України. *Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах*. Матер. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 30 жовтня 2009 р.). Запоріжжя: Юрид. ін-т ДДУВС, 2009. Ч. 2. С. 155-158.

Губанова А. В. Сучасний стан проблеми кримінальної відповідальності за незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва. *Право і суспільство*. 2010. № 4. С. 179-185.

Дригваль Н. П. Проблеми оптимізації кримінально-правових заходів у боротьбі з нелегальним обігом дисків для лазерних систем зчитування. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. Спец. вип.: Проблеми застосування кримінального законодавства України. Луганськ: Луган. держ. ун-т внутр. справ, 2007. С. 64-69.

Титаренко О. М., Філіп А. В. Окремі питання кваліфікації незаконного обігу дисків, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва (ст. 203-1 КК України). *Теоретичні та прикладні проблеми сучасного кримінального права*: матер. II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луганськ, 19-20 квітня 2012 р.). Луганськ:

РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. С. 499-502.

Титаренко О. О. Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва в контексті проектів змін до Кримінального кодексу України: злочин чи кримінальний проступок? *Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 11-12 жовтня 2012 р.). Харків: Право, 2012. С. 375-379.

Філіпп А. В. Кримінальна відповідальність за незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Дніпропетровськ, 2011. 20 с.

Філіпп А. В. Кримінальна відповідальність за незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування: міжнародно-правовий досвід. *Міжнародний юридичний вісник*: зб. наук. праць Націон. універ. держ. подат. служби України. 2015. № 1. С. 139.

Харченко В. Б.. Порушення кримінального провадження щодо незаконного обігу дисків для лазерних систем зчитування за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. Харків: ХНУ, 2012. № 1028. С. 246-249.

Незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей (ст. 203-2 КК)

Аналіз судової практики розгляду кримінальних справ (проваджень) щодо зайняття гральним бізнесом за 2013–2014 роки. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2016. № 1. С. 79-100. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chcks_2016_1_6.

Валіков І. А. Про недоліки законодавчого визначення зайняття ігральним бізнесом та шляхи їх усунення. *Теоретичні та прикладні проблеми сучасного кримінального права*: матер. II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луганськ, 19-20 квітня 2012 р.). Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. С. 88-90.

Висоцька В. В. Зайняття гральним бізнесом: кримінально-правовий аналіз складу злочину: автор. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2016. 20 с.

Висоцька В. В. Об'єктивна сторона зайняття гральним бізнесом: проблемні питання. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2015. № 3. С. 85-89.

Висоцька В. Проблеми визначення видового об'єкта злочину, передбаченого статтею 203-2 КК України «зайняття гральним бізнесом». *Вісник Одеського національного університету. Серія: Правознавство*. 2013. Т. 18. Вип. 2. С. 79-85.

Висоцька В. Спортивна карткова гра в контексті статті 203-2 КК

України: історія і сучасність. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. 2014. № 11. Т. 2. С. 105-107.

Вознюк А. А., Пиняга Р. О. Характеристика осіб, які вчиняють злочини, пов'язані із зайняттям гральним бізнесом. *Вісник Харківського Національного університету внутрішніх справ*. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2012. Вип. 4(59). Ч. 1. С. 96-102.

Воронцова, Ю. В. Кримінально-правові заборони щодо проведення та організації азартних ігор і лотерей на тлі змін регулятивного законодавства України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2022. №1 (97). С. 207-217.

Гладун О. Суспільна небезпечність зайняття гральним бізнесом. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2014. № 4. С. 81.

Драчевський Є. Ю. Напрями вдосконалення кримінально-правової норми про незаконну діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей (ст. 203-2 КК України). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2021. Вип. 52. С. 62-66. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2021_52_16.

Драчевський, Є. Ю. Про деякі проблеми конструювання ст. 203-2 КК України «Незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей». *Захист економіки від впливу організованої злочинності: зб. тез панельної дискусії V Харків. міжнар. юрид. форуму (м. Харків, 20 верес. 2021 р.)* / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Юрайт, 2021. С. 104-107.

Драчевський, Є. Ю. Про підстави декриміналізації зайняття гральним бізнесом. *Публічне право*. 2020. № 4. С. 93-100.

Дудоров, О. О. Кримінальна відповідальність за незаконну діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей: аналіз законодавчих новел. *Юридичний науковий електронний журнал: електронне наукове фахове видання*. 2021. № 5. С. 144-152.

Киричко В. М. Зайняття гральним бізнесом. *Велика українська юридична енциклопедія*. Харків: Право, 2017. Т. 17. С. 218-220.

Конюшко К. Застосування у судовій практиці санкцій, пов'язаних із заборонаю організації і проведення азартних ігор на території України. *Юридичний вісник України*. 2009. № 42 (17-23 жовтня). С. 10.

Петричко Н. О. Незаконні азартні ігри: кримінально-правове та кримінологічне дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2010. 20 с.

Поптанич Ю. Проведення лотерей в Україні в умовах заборони грального бізнесу. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 264-270.

Рубан К. П. Актуальні питання щодо декриміналізації зайняття гральним бізнесом. *Вісник кримінологічної асоціації України*. Харків: ХНУВС, 2012. Т. 1. С. 157-159.

Рябчук С. Азартні ігри як соціально-психологічне явище: поняття, генеза, правове регулювання. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2015. Вип. 29. С. 216.

Савченко А. В. Кримінально-правова кваліфікація незаконних азартних ігор. *Адвокат*. 2010. № 1. С. 40-44. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/adv_2010_1_6.

Топорецька З. М. Зайняття гральним бізнесом: поняття та його значення для процесу розслідування. *Право України*. 2012. № 3/4. С. 515-520.

Підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців (ст. 203-1 КК)

Нестеренко О. М. До проблеми визначення змісту об'єкта підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 1. С. 157-160.

(Див. також літературу та матеріали судової практики до всіх тем).

Правові висновки Верховного Суду

1. Щодо ст. 203-2 КК: «У тих випадках, коли особа, не будучи організатором забороненого грального бізнесу, усвідомлено, маючи на меті отримання прибутку, бере участь у хоча б і частковому забезпеченні його діяльності, здійснюючи функції адміністратора, оператора, менеджера, круп'є, касира тощо, діяння такої особи містять склад злочину, передбаченого ч. 1 ст. 203-2 КК» (Постанова, 19/11/2019, 227/4753/13-к).

2. Щодо ст. 203-2 КК: «Проведення азартних ігор та надання можливості доступу до них, забезпечення функціонування грального закладу шляхом надання консультацій гравцям стосовно гри, ставок, розміну грошей, отримання виграшу через термінал самообслуговування становлять об'єктивну сторону кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 203-2 КК» (Постанова, 10.12.2019, 711/8582/16-к).

3. Щодо ст. 203-2 КК: «Кримінально-правові приписи ст. 203-2 КК у редакції, яка діяла до 13.08.2020 (набрання чинності Законом України від 14.07.2020 № 768-IX «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор»), стосувалися заборони на здійснення грального бізнесу як виду господарської діяльності. Після набрання чинності вказаним Законом відбулося обмеження цієї заборони шляхом конкретизації в бік звуження форми вчинення кримінального правопорушення, а не декриміналізація, оскільки приписи зміненої редакції ст. 203-2 КК стосуються законодавчої заборони на незаконну діяльність з організації або

проведення азартних ігор без отримання відповідної ліцензії, випуск та проведення лотерей не оператором лотерей, організації та функціонування закладів з метою надання доступу до азартних ігор чи лотерей в мережі Інтернет.

У кожному конкретному кримінальному провадженні за обвинуваченням особи у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 203-2 КК у редакції до 13.08.2020 року, суду необхідно оцінювати пред'явлене особі органом досудового розслідування обвинувачення та встановлені обставини в судовому провадженні на наявність або відсутність у діях особи ознак кримінального правопорушення, передбаченого ст. 203-2 КК в редакції Закону № 768-IX, з урахуванням положень ст. 58 Конституції України та ст. 5 КК» (Постанова, 24/07/2022, 554/3311/20; Постанова, 22/09/2022, 592/6796/17).

4. Щодо ст. 203-2 КК: «Кримінальна відповідальність за дії, передбачені ст. 203-2 та вчинені до набрання чинності Законом України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор», не виключається після набрання чинності цим Законом. У разі вчинення обвинуваченим дій, що охоплювалися ст. 203-2 КК, до набрання вказаним Законом чинності кримінальне провадження не може бути закрито на підставі п. 4 ч. 1 ст. 284 КПК». (Постанова, 03.06.2021, 539/971/20).

Практичне заняття 2 з теми 3

Питання для вивчення

1. Кваліфікація протидії законній господарській діяльності (ст. 206 КК).
2. Кваліфікація протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації (ст. 206-2 КК).
3. Кваліфікація легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом (ст. 209 КК).
4. Кваліфікація умисного порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (ст. 209-1 КК)

Пояснення і рекомендації

При розгляді зазначених питань важливо враховувати наступні положення:

1) щодо *першого питання (ст. 206 КК)*: а) у ст. 206 КК ідеться про протидію лише законній господарській діяльності; б) об'єктивну сторону цього кримінального правопорушення утворить поєднання хоча б одного виду протиправної вимоги з хоча б одним видом погрози, вказаних у ч. 1 ст. 206 КК; в) з 2 листопада 2016 р. самостійною формою протидії законній господарській діяльності визнається захоплення об'єктів, поєднане з припиненням чи обмеженням діяльності на них та обмеженням доступу до них; г) рекомендації щодо вирішення питань про необхідність додаткової кваліфікації вчиненого за іншими статтями КК, а також про особливості кваліфікації за ознакою тяжких наслідків наведені в постанові Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки» від 4 червня 2010 р. № 7; д) окремого аналізу потребує питання про співвідношення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 206, 189 і 355 КК;

2) щодо *другого питання (ст. 206-2 КК)*: а) КК доповнено статтею 206-2 згідно із Законом України від 10 жовтня 2013 р. № 642-VII; б) за ст. 206-2 КК кваліфікується лише таке протиправне заволодіння майном підприємства, установи чи організації, яке

вчинено певним способом, а саме: шляхом вчинення правочинів з використанням підроблених або викрадених документів, печаток, штампів підприємства, установи, організації; в) на відміну від злочинів проти власності, корисливий мотив збагачення за рахунок чужого майна не є обов'язковим для кваліфікації цього злочину; г) рекомендації щодо вирішення питань про необхідність додаткової кваліфікації вчиненого за іншими статтями КК, а також про особливості кваліфікації за ознакою тяжких наслідків наведені в постанові Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки» від 4 червня 2010 р. № 7; д) окремого аналізу потребує питання про співвідношення цього злочину із злочинами проти власності та злочинами, передбаченими статтями 357, 358, 366 КК;

3) щодо *третього питання (ст. 209 КК)*: а) з 28.04.2020 р. ст. 209 КК діє в редакції Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 р. № 361-IX; б) суспільна небезпечність цього злочину значною мірою обумовлена зв'язком злочинних дій з організованою злочинністю, особливо транснаціональною, для якої шляхом легалізації створюється узаконена фінансова і матеріальна база; в) предикатне діяння, яке передусь легалізації і внаслідок якого з'явився предмет легалізації, визначено як злочинне, але раніше воно визначалось по-різному; г) об'єктивну сторону цього злочину утворить вчинення особою хоча б однієї з альтернативно зазначених у ст. 209 КК дій; д) передбачені в ст. 209 КК види дій утворюють дві групи: до першої групи входять дії, які вчинюються з майном, одержаним шляхом вчинення предикатного злочину: набуття, володіння, використання, розпорядження, здійснення фінансової операції, вчинення правочину, переміщення, зміна форми (перетворення); до другої групи відносяться дії, спрямовані на приховування, маскування: походження такого майна або володіння ним, права на таке майно, джерела його походження, місцезнаходження; е) для суб'єктивної сторони цього злочину обов'язковими є усвідомлення винною особою того, що майно одержане злочинним шляхом, а також мета надання майну законного вигляду та «відмивання слідів» його незаконного походження; є) залежно від того, чи вчиняла особа предикатне діяння, вирішується

питання щодо форм вчинення цього злочину, в яких вона може бути суб'єктом; ж) окремого аналізу потребує питання про співвідношення цього злочину з кримінальним правопорушенням, передбаченим ст. 198 КК; з) рекомендації щодо правильного застосування ст. 209 КК наведені в постанові Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» від 15 квітня 2005 р. № 5;

4) щодо **четвертого питання (ст. 209-1 КК)**: а) КК був доданий статтею 209-1 згідно із Законом України від 16 січня 2003 р. № 430-IV (набрав чинності 11 червня 2003 р.); б) у ч. ч. 1 і 2 ст. 209-1 КК ідеться про самостійні види кримінальних правопорушень, які відрізняються за тяжкістю: за ч. 1 – кримінальний проступок, за ч. 2 – нетяжкий злочин; в) для правильного розуміння і застосування ст. 209-1 КК необхідно звертатись до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 р. № 361-IX; г) за ч. ч. 1 і 2 ст. 209-1 КК незаконні дії вчинюються з інформацією: в ч. 1 ідеться лише про фінансові операції і про порушення вимог щодо обов'язкового та своєчасного подання інформації або щодо достовірності такої інформації, в ч. 2 – про різні види інформації та порушення вимог щодо її нерозголошення стороннім особам; д) заподіяння істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб є однаковою обов'язковою ознакою правопорушень, передбачених ч. ч. 1 і 2 ст. 209-1 КК; е) суб'єктами злочинів, передбачених ст. 209-1 КК, визнаються: за ч. 1 – особа, на яку покладений обов'язок щодо своєчасного надання правдивої інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, а за ч. 2 – особа, якій відповідна інформація стала відома у зв'язку з професійною чи службовою діяльністю.

Завдання для виконання

1. Дрозд, побачивши, що його доход від підприємницької діяльності знизився, вирішив, що причиною цього є дії підприємця Ковальчука, який поставив поряд кіоск і продавав в ньому аналогічну продукцію. Тоді Дрозд став вимагати від Ковальчука працювати лише тоді, коли він йде на обід, погрожуючи настанням великих

неприємностей, однак Ковальчук відповів, що він нікого не боїться. Через декілька днів Дрозд підпалив машину Ковальчука вартістю 630000 гривень і вона повністю згоріла, після чого зателефонував Ковальчуку, повторив свою вимогу і пригрозив йому вбивством у разі невиконання вимоги. Останній злякався і декілька днів не виходив на роботу, а потім повідомив про дії Дрозда в поліцію. Внаслідок відсутності Ковальчука на роботі продукти загальною вартістю 352000 гривень прийшли в непридатний для реалізації стан.

Кваліфікуйте дії Дрозда.

2. Брагін шляхом здійснення незаконної заготівлі металобрухту отримав 8 000 000 грн. Ці кошти він передав своїй дружині – приватному підприємцю Малиновській, яка знала про їх походження. Малиновська внесла ці кошти на свій банківський рахунок, а потім потратила їх для купівлі обладнання для ведення свого бізнесу.

Крім того, Брагін вчинив крадіжку чужого майна на суму 2 050 000 грн. Частину цих коштів в сумі 50 000 грн. Брагін використав для заправки свого автомобіля бензином на АЗС, а решту грошей потратив на оплату комунальних послуг та на купівлю побутової техніки для себе з дружиною, а також для своїх дітей.

Чи є в діях Брагіна і Малиновської склад легалізації майна, здобутого злочинним шляхом?

3. Детально проаналізуйте співвідношення протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації (ст. 206-2 КК) з кримінальними правопорушеннями проти власності та іншими суміжними кримінальними правопорушеннями.

Література

Протидія законній господарській діяльності (ст. 206).

Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації (ст. 206-2 КК)

Андрушко П. Коментар до ст.155-8 Кримінального кодексу України (Протидія законній підприємницькій діяльності). *Юридичний вісник України (Інформац.-правовий банк)*. 2001. № 14 (5-11 квітня). С. 33-36.

Антонов С. В. Актуальні проблеми кримінальної відповідальності за рейдерське захоплення підприємств. *Право України*. 2014. № 11. С. 195-200.

Арманов М., Куц В. Рейдерство: кримінально-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 10. С. 128-131.

Артюх М. Поняття та сутність рейдерства. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 3. С. 52.

Берзін П. С. Наслідки у складах злочинів у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: навчальний посібник. Київ: КНТ, 2007. 392 с.

Берлач Ю. А. Проблеми юридичної відповідальності за правопорушення, пов'язані з рейдерством в Україні. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2009. № 3(46). С. 235-243.

Барналій З. С., Мазур І. І. Рейдерство в Україні: передумови та шляхи подолання. *Стратегічні пріоритети*. Київ: НІСД, 2007. № 2(3). С. 129-136.

Василенко М. Д. Проблема рейдерських атак: зміни в законодавстві щодо його покращення. *Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасне, майбутнє*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2017 р.). Одеса: Гельветика. Т. 2. С. 710-712.

Гарагонич О. В. Рейдерське захоплення акціонерних товариств: поняття та етапи. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2013. № 6. С. 68-80.

Головань І. В. Рейдерство - модний термін чи зручна ширма? *Вісник господарського судочинства*. 2008. № 6. С. 125-128.

Головін Д. І. Кримінально-правова характеристика протидії законній господарській діяльності за кримінальним законодавством країн-учасниць СНД. *Університетські наукові записки*. 2011. № 3. С. 255-260.

Головін Д. І. Службова особа як ознака особливо кваліфікованого складу злочину - протидія законній господарській діяльності. *Актуальні проблеми юридичної науки*: зб. тез міжнар. наук. конф. (м. Хмельницький, 18-19 листоп. 2011 р.). Хмельницький: Хмельниц. ун-т управ. та права, 2011. Ч. 4. С. 26-28.

Грек Б. М., Грек Т. Б. Поняття та історичні передумови розвитку рейдерства в Україні. *Адвокат*. 2010. № 9. С. 29-34.

Грек Б. М. Кримінально-правова характеристика об'єктивної сторони рейдерства та його відмінність від суміжних злочинів. *Адвокат*. 2009. № 9 (108). С. 6-11.

Грек Б. М. Проблеми кримінальної відповідальності за рейдерство та шляхи їх вирішення. *Адвокат*. 2008. № 9. С. 4-9.

Грек Б. Проблеми кримінальної відповідальності за рейдерство та шляхи їх вирішення. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2009. № 1. С. 75-81.

Грек Б. Про кримінальну відповідальність за рейдерство. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2009. № 3. С. 40-46.

Гринишин О. Розмежування ст. 206 КК України «Протидія законній господарській діяльності» та ст. 355 КК України «Примушування до

виконання цивільно-правових зобов'язань» у контексті посягань на свободу договору. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2017. Вип. 64. С. 201-207.

Грищенко Н. М. Витоки та сучасний стан кримінальної відповідальності за протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 3. С. 168-170.

Грищенко Н. М. Окремі об'єктивні ознаки протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 3. С. 238-244. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2017_3_34.

Грищенко Н. М. Особливості об'єкта протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 4. С. 126-128.

Грищенко Н. Соціальна зумовленість кримінальної відповідальності за протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 6. С. 258-262.

Дергач Л. В. Вимагання як складова рейдерства, що вчинюється організованими злочинними групами. *Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах: матер. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 30 жовтня 2009 р.)*. Запоріжжя: Юрид. ін-т ДДУВС, 2009. Ч. 2. С. 158-160.

Запотоцький А. П. Особливості підроблення документів з метою незаконного заволодіння грошовими коштами та майном у сфері будівництва. *Донецький юридичний інститут: 55 років на теренах освіти і науки: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кривий Ріг, 13 травня 2016 р.)*. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України. 2016. С. 216-218.

Кальман О. Г. Насильство як засіб протидії законній підприємницькій діяльності. *Проблеми боротьби з насильницькою злочинністю: зб. матер. наук.-практ. конф. Харків: ПФ «Книжк. вид-во «Лествиця Марії»*. 2001. С. 110-114.

Кахович О. Рейдерство в Україні: типи, суб'єкти, чинники та особливості. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»)*. 2013. № 3. Т. 2. С. 91.

Кацаваленко О. П. Деякі аспекти проблеми визначення об'єкта протидії законній господарській діяльності. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. Луганськ: Луган. держ. ун-т внутр. справ, 2007. Вип. 2. С. 139-145.

Киричко В. М. Протидія законній господарській діяльності. *Велика українська юридична енциклопедія*. Харків: Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 846-849.

Кисленко Д. П. Проблеми кримінальної відповідальності за участь у рейдерських захопленнях. *Юридична наука*. 2016. № 11. С. 4-12.

Кісілюк Е. Кримінально-правова основа протидії рейдерству.

Підприємництво, господарство і право. 2009. № 1. С. 111-114.

Козубай Д. Ю. Пропозиції щодо вдосконалення статті 206 КК України («Протидія законній господарській діяльності»). *Четверті Харківські кримінально-правові читання: тези доп. та наук. повідомл. учасн. міжнар. наук. конф. студ. та аспірантів* (м. Харків, 16-17 травня 2014 р.). Харків: Право, 2014. С. 336-338.

Кубарев І. В., Барган С. С. Сутнісні ознаки рейдерства. *Правовий часопис Донбасу*: зб. наук. пр. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України. 2018. №2 (63). С. 117-122.

Кузьмін Р. Р. Характеристика способів протиправного заволодіння суб'єктами господарювання як виявів рейдерства. *Митна справа*. 2013. № 2. С. 10-17.

Куц В., Арманов М. Рейдерство: кримінально-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 10. С. 128-131.

Ополінський А. О. Питання кримінальної відповідальності за протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації. *Право і суспільство*. 2019. № 1. С. 149-154. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2019_1_29.

Осипян А. Л. Рейдерство: коррупционные захваты и враждебные поглощения. Краматорск: Тираж-51, 2011. – 840 с.

Педан В. Визначення шантажу й обману як злочинних способів при протидії законній господарській діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 12. С. 77-79.

Педан В. І. Актуальність дослідження питань протидії законній господарській діяльності. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2016. № 2. С.55–58.

Педан В. Суб'єкт протидії законній господарській діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. № 1. С. 87.

Перепелица А. И. К вопросу о совершенствовании уголовно-правовой нормы, предусматривающей ответственность за противодействие законной хозяйственной деятельности (ст. 206 УК Украины). *Проблеми запобігання службовим злочинам у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. семінару (м. Харків, 9 лист. 2004 р.). Київ, Харків: Юрінком Інтер, 2005. С. 61-63.

Скора Л. Мета як обов'язкова ознака складу злочину, передбаченого ст. 206 КК України. *Держава і право: de lege praeterita, instante, futura*: тези міжнар. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 27-28 листоп. 2009 р.). Миколаїв: Іліон, 2009. С. 343-344.

Скора Л. М. Заподіяння великої шкоди як ознака протидії законній господарській діяльності. *Актуальні проблеми держави і права*. Одеса: Юрид. літ, 2010. Вип. 55. С. 420-424.

Скора Л. М. Кримінально-правова характеристика протидії законній господарській діяльності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ,

2012. 20 с.

Скора Л. М. Розмежування протидії законній господарській діяльності із суміжними злочинами. *Актуальні проблеми політики*: зб. наук. пр. Одеса: Фенікс, 2009. Вип. 38. С. 665-671.

Скора Л. Посягання на свободу законної господарської діяльності: порівняльний аналіз кримінального законодавства України та окремих зарубіжних країн. *Право України*. 2005. № 6. С. 38-41.

Скора Л. Протидія законній господарській діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 6. С. 132-134.

Скора Л. Службова особа як суб'єкт протидії законній господарській діяльності (ст. 206 КК України). *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 7. С. 42-45.

Слотило О. Р.. Соціальна обумовленість виділення складу злочину «Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації». *Часопис Київського університету права*. 2017. № 4. С. 255-259.

Созанський Т. Особливості кваліфікації протидії законній господарській діяльності. *Актуальні проблеми протидії злочинам у сфері економіки*: матер. Всеукр. наук. конф. (м. Львів, 26 березня 2010 р.). Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 170-173.

Соловйова А. М. Розмежування примушування до виконання (невиконання) цивільно-правових зобов'язань та протидії законній господарській діяльності. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2002. № 15. С. 441-447.

Титаренко С. С. Щодо змісту ознаки «цілісний майновий комплекс» у диспозиції ст. 206 КК. Злочинність у глобалізованому світі: матеріали XVI Всеукр. кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Харків, 12 грудня 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 360-362.

Туев О. Механізми рейдерських захоплень. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1 (60). С. 111.

Туркот О. А. Щодо рейдерських посягань на нерухоме майно суб'єктів господарювання. *Актуальні проблеми юридичної науки*: зб. тез міжнар. наук. конф. (м. Хмельницький, 21-22 жовтня 2016 р.). Хмельницький: Хмельниц. ун-т управ. та права, 2016. Ч. 1. С. 157-159.

Фальшовник Д. В. Рейдерство як різновид протидії законній господарській діяльності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ, серія юридична*. 2014. Вип. 1. С. 312-322.

Фальшовник Д. Рейдерство як різновид протидії законній господарській діяльності. *Национальный юридический журнал: теория и практика*. 2014. № 3. С. 142.

Федоренко Д. М. Відмежування вимагання від протидії законній господарській діяльності. *Юридична осінь 2009 року*: тези доп. та наук. повідомл. міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених та здобув. (м. Харків, 13 лист. 2009 р.). Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. 2009. С.

312-315.

Федоренко Д. М. До проблеми відмежування вимагання від протидії законній господарській діяльності. *Проблеми законності*. 2010. Вип. 112. С. 252-257.

Федулова І. М. Характеристика об'єкта злочину, передбаченого статтею 206-2 Кримінального кодексу України. *Проблеми законності*. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2017. Вип. 136. С. 215-224.

Фомічов К., Заставська Л. Єдині державні реєстри України як предмет посягання при рейдерських захопленнях. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2014. № 3. С. 54-58.

Фролов Ю. М., Педан В. І. Деякі проблеми кримінально-правової відповідальності за протидію законній господарській діяльності, як механізму гарантій економічних прав і свобод людини і громадянина в Україні. *Вісник Донецького національного університету. Серія: Економіка і право*. 2008. Вип. 2. С. 420-425.

Чорнуха О. С. Кримінально-правове забезпечення добросовісної конкуренції в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2018. 18 с.

Шапіро В., Булах Т. Рейдерство як економіко-правове явище: загальна характеристика. *Форум права*. 2015. № 2. С. 181-186.

Юрченко О. М. Рейдерство в Україні. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. Київ: Міжвідом. наук.-дослід. центр з проблеми боротьби з організ. злочинністю. 2012. № 2 (28). С. 80-87.

Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом (ст. 209 КК). Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (ст. 209-1 КК)

Андрушко П. П. Деякі проблемні питання кваліфікації легалізації (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2002. № 5. С. 70-84.

Андрушко П. П. Коментар до статті 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» Кримінального кодексу України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2005. № 7. С. 36-66.

Андрушко П. П. Коментар до статті 209-1 «Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом». *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2005. № 7. С. 67-89.

Андрушко П. П., Короткевич М. Є. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: кримінально-правова характеристика. Київ: Юрисконсульт, 2005. 292 с.

Андрушко П. П. Проблеми кваліфікації легалізації (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом. *Збірник наукових праць Харківського Центру по вивченню організованої злочинності спільно з Американським Університетом у Вашингтоні*. Харків: Право, 2003. Вип.7. С. 4-32.

Андрушко П. П. Проблеми кваліфікації легалізації (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом. *Правова держава: щорічник наук. праць Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України*. Київ: Вид. Дім «Юрид. кн.», 2002. Вип.13. С. 334-346.

Андрущенко І., Бутузов В. Банківська таємниця та легалізація коштів, здобутих злочинним шляхом. *Вісник прокуратури*. 2002. № 6. С. 94-97.

Аркуша Л. І. Інформаційні технології та легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом. *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр.* Одеса: Юрид. л-ра, 2007. Вип. 32. С. 26-30.

Аркуша Л. І. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних у результаті організованої злочинної діяльності: характеристика, виявлення, розслідування. Одеса, Юрид. л-ра, 2010. 375 с.

Бауман Ю. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом небанківськими фінансовими установами з використанням офшорних юрисдикцій. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2009. № 2. С. 25-30.

Беніцький А. Визначення предикатного (основного) злочину, який передує відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2015. № 2. С. 54-64.

Беніцький А. С. До питання визначення ознак діянь, що утворюють склад відмивання злочинних доходів. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. Харків: ХНУВС, 2014. № 7. С. 27-35.

Беніцький А. С. Легалізація (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом (проблеми кримінально-правової кваліфікації): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2002. 20 с.

Беницкий А. С., Розовский Б. Г., Якимов О. Ю. Ответственность за легализацию преступно приобретенных доходов в уголовном законодательстве Украины и Российской Федерации: монография. Луганск: РИО ЛГУВД им. Э. А. Дидоренко, 2008. 496 с.

Беніцький А. Суб'єкт заздалегідь не обіцяного відмивання злочинних доходів. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»)*. 2014. № 6-1. Т. 4. С. 24.

Беницкий А. С. Уголовная ответственность за легализацию (отмывание) денежных средств и иного имущества, приобретенных преступным путем: проблемы квалификации и совершенствования законодательства. Луганск: РИО ЛИВД, 2001. 352 с.

Берзін П. С. Проблеми законодавчого забезпечення запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2003. № 8. С. 33-45.

Бисага К. Фінансовий моніторинг і схеми «відмивання коштів» публічними особами в Україні. *Університетські наукові записки*. 2015. № 4. С. 158-169.

Бровко В. М. Кримінальна відповідальність за умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2017. 18 с.

Бровко В. М. Проблемні аспекти суб'єктивної сторони умисного порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 5. С. 78-81.

Бровко В. Окремі аспекти адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення законодавства про фінансовий моніторинг. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2016. № 4. С. 91-97.

Бровко В. Проблеми співвідношення злочинів, передбачених ст. 209-1 КК України, із окремими злочинами у сфері службової діяльності. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2015. № 3. С. 55-63.

Бровко В. Проблемні аспекти визначення змісту істотної шкоди як ознаки об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 209-1 Кримінального кодексу України. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 9. С. 132-138.

Гнетнев М. К., Якімова С. С. Легалізація (відмивання) доходів, здобутих злочинним шляхом та приховування злочину: співвідношення складів злочину. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2005. Вип. 4. 2005. С. 164-169.

Гриневич А. Визначення поняття «легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом». *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 10. С. 36-38.

Давлатов Ш. Б. Міжнародні вимоги криміналізації легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом. *Правова позиція*. 2022. № 1. С. 38-42. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsup_2022_1_9.

Дмитренко Т. Л. Особливості регулювання операцій із віртуальними активами щодо протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. *Фінанси України*. 2020. № 3. С. 112-126. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2020_3_9.

Дорош Л. В., Перепелиця О. І. Проблеми вдосконалення законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію злочинних доходів. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 жовтня 2005 р.)*. Харків: Кроссруд,

2006. С. 98-102.

Дудоров О., Ізотов О. Про розмежування придбання чи збуту майна, одержаного злочинним шляхом, і легалізації злочинних доходів. *Вісник прокуратури*. 2008. № 10. С. 43-61.

Дудоров О. О., Тертиченко Т. М. Протидія відмиванню «брудного майна: європейські стандарти та Кримінальний кодекс України: монографія. Київ: Ваіте, 2015. 392 с.

Дудоров О., Старовойтова Ю. Проблеми кримінально-правової протидії порушенням законодавства України про фінансовий моніторинг. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2009. № 2. С. 28-36.

Дудоров О., Тертиченко Т. Протидія відмиванню злочинних доходів: зміни в національному антилегалізаційному законі. *Вісник прокуратури*. 2011. № 9. С. 56-62.

Дудоров О., Тертиченко Т. Чи можуть відмиватися кошти, не сплачені як податки або інші обов'язкові платежі? *Юридичний вісник України*. 2015. № 6 (14-20 лютого). С. 12-13; № 7 (21-27 лютого). С. 12-13.

Думчиков М. О. Способи легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом у кіберпросторі. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 5. С. 330-334. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anopr_2022_5_63.

Заблюцька О. Ю. Основні способи вчинення злочинів, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Митна справа*. 2014. № 2 (92). Част. 2, кн. 2. С. 87-91.

Задоя К. Нормативна характеристика предикатного діяння, що передуює відмиванню доходів, за законодавством офшорних юрисдикцій Карибського регіону, які визнаються Україною. *Часопис Академії адвокатури України*. 2013. № 2. С. 1 - 8.

Захаров В. П. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: теоретико-правовий аспект. *Вісник Нац. університету «Львівська політехніка»*. 2014. № 801. С. 180-186.

Карпов Н., Івасік Р. Предмет легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: деякі особливості. *Митна справа*. 2014. № 6. Ч. 2. Кн. 1. С. 337.

Киричко В. М. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Велика українська юридична енциклопедія*. Харків: Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 490-493 .

Клинчук І. В. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: аналіз складу злочину та проблеми кваліфікації. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка і право)*. 2010. № 3 (50). С. 247-255.

Ключко А. Окремі питання легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом у банківській сфері. *Форум права*. 2014. № 1. С. 228.

Корж В. Способи легалізації грошових коштів та іншого майна,

здобутих організованими групами, злочинними організаціями. *Право України*. 2003. № 1. С. 90-95.

Короткевич М. Є., Андрушко П. П. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2005. № 7. С. 3-9.

Короткевич М. Є., Андрушко П. П. Узагальнення практики розгляду судами України кримінальних справ про злочини, передбачені статтями 209, 209-1 та 306 КК України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2005. № 7. С. 16-35.

Крайник Г. С., Заточна В. О. Проблемні питання кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних у злочинний спосіб. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2019. Вип. 1. С. 139-147. Доступ: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2019_1_15.

Кундельська І. С. Проблемні питання легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і вдосконалення протидії цьому явищу в Україні. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 2. С. 73-80. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2020_2_10.

Куцевич М. Проблеми визначення меж застосування КК України у відповідності з вимогами міжнародних актів щодо протидії легалізації (відмиванню) доходів одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. *Європейські перспективи*. 2014. № 7. С. 79.

Леонов С. В., Бойко А. О., Миненко С. В. Систематизація та характеристика існуючих схем легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки*. 2019. № 1. С. 35-45. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpush_2019_1_7.

Лихова С. Я., Берзін П. С. Тлумачення окремих понять, закріплених у Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом». *Актуальні проблеми політики*. Одеса: Фенікс, 2004. Вип. 20. С. 209-215.

Матат А. В. Місце легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, у системі злочинів у сфері господарської діяльності. *Четверті Харківські кримінально-правові читання: тези доп. та наук. повідомл. учасн. міжнар. наук. конф. студ. та аспірантів* (м. Харків, 16-17 травня 2014 р.). Харків: Право, 2014. С. 341-342.

Мезенцева І. Визначення об'єкта легалізації грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом. *Вісник прокуратури*. 2006. № 2. С. 76-80.

Мезенцева І. Є. Кримінально-правові і кримінологічні аспекти легалізації грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2002. 18 с.

Міловідов Р. М. Ефективність кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2012. 20 с.

Міловідов Р. М. Об'єктивна сторона складу злочину «легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом». *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Київ: Ін-т держави і права НАН України, 2010. Вип. 49. С. 521-527.

Міловідов Р. Предикатний злочин при кваліфікації злочину «легалізація (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом». *Право України*. 2010. № 11. С. 253-258.

Мякота Є. Теоретичний аналіз сутності легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. *Evropsky politicky a pravni diskurz (Європейський політико-правовий дискурс)*. 2014. Т. 1. № 6. С. 542-552.

Осадчий В. І. Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (ст. 209-1 КК України). *Dictum factum*. 2022. № 1. С. 138-144. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dicf_2022_1_15.

Павлютін Ю. Генеза протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 2. С. 140-143.

Перепелица А. И. Противодействие коррупционной деятельности должностных лиц в отмывании преступных доходов. *Відповідальність посадових осіб за корупційну діяльність: зб. матер. міжнар. наук.-практ. семінару (м. Харків, 11-12 травня 2001 р.)*. Харків, 2003. С. 46-49.

Перепелица А. И. Уголовно-правовые вопросы борьбы с отмыванием денежных средств или иного имущества, добытых преступным путем. *Новий Кримінальний кодекс України: Питання застосування і вивчення: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25-26 жовтня 2001 р.)*. Київ, Харків, 2002. С. 147-150.

Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 квітня 2005 р. № 5. *Вісник Верховного суду України*. 2005. № 5. С. 9.

Резнік О. М., Бондаренко О. С. Кримінально - правова характеристика об'єктивних ознак легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Право і суспільство*. 2020. № 2(3). С. 133-139. Доступ: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2020_2\(3\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2020_2(3)_23).

Рибинський Є. Імплементация норм міжнародного права щодо боротьби із відмиванням грошей у національне право України. *Юридичний вісник*. 2015. № 2. С. 217.

Романько П. Форми легалізації (відмивання) доходів, одержаних

злочинним шляхом. *Актуальні питання публічного та приватного права*. 2014. № 2. С. 154.

Свірін М., Коцюбинська Ю. Поняття та сутність легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Наука і правоохорона*. 2015. № 1. С. 141.

Скулиш Н. Є. Легалізація транснаціональними злочинними організаціями доходів, одержаних злочинним шляхом: поняття та деякі питання протидії. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*: зб. наук. пр. 2006. Вип. 34. С. 459-465.

Старовойтова Ю. Г. Кримінально-правова протидія порушенням законодавства України про фінансовий моніторинг: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2009. 20 с.

Старовойтова Ю. Г. Кримінально-правова протидія порушенням законодавства України про фінансовий моніторинг: монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2009. 272 с.;

Талалай Д. В., Гончарук В. Л. Джерела походження предмету легалізації. *Право і суспільство*. 2021. № 3. С. 119-127. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2021_3_20.

Тертиченко Т. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму: аналіз положень кримінально-правового характеру. *Вісник прокуратури*. 2014. № 3. С. 181.

Тертиченко Т. М. Легалізація (відмивання) злочинних доходів: визначення поняття. *Теоретичні та прикладні проблеми сучасного кримінального права* : матер. II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луганськ, 19-20 квітня 2012 р.). Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. С. 495-499.

Тертиченко Т. М. Співвідношення загальноєвропейського законодавства та кримінального законодавства України про протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2015. 20 с.

Удовик М. Легалізація коштів і матеріальних цінностей, отриманих незаконним шляхом. *Вісник Академії управління МВС*. 2008. № 1-2. С. 114-121.

Чаричанський О. О. Підстави кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, за Кримінальним кодексом України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2004. 20 с.

Чаричанський О. О. Предмет легалізації (відмивання) прибутків, одержаних незаконним шляхом. *Збірник наукових праць Харківського Центру по вивченню організованої злочинності спільно з Американським Університетом у Вашингтоні*. Харків: Право, 2002. Вип.4. С. 214-227.

Чаричанський О. О. Суб'єкт легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Право України*. 2003. № 11. С. 54-56.

Чернявський С., Процюк О., Хабчук О. Проблемні питання кваліфікації злочинів, передбачених ст. 209 КК України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 84-95.

Чуйков А. Деякі питання суб'єкта злочину, відповідальність за вчинення якого передбачена ст. 209 КК України. *Юридичний вісник*. 2014. № 4. С. 356.

Чуйков А. С. Проблеми кримінальної відповідальності за легалізацію доходів, одержаних злочинним шляхом. *Актуальні проблеми протидії злочинам у сфері економіки*: матер. Всеукр. наук. конф. (м. Львів, 26 березня 2010 р.). Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 173-177.

Шаповалова І. Розвиток законодавства України щодо запобігання відмивання «брудних» коштів. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»)*. 2015. № 4. Т. 3. С. 75.

Шейко К. В. Деякі проблеми кваліфікації легалізації майна, одержаного злочинним шляхом. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. «Право»*. 2022. Вип. 36. С. 143-150. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znphkhnpu_pravo_2022_36_19.

(Див. також літературу та матеріали судової практики до всіх тем).

Правові висновки Верховного Суду

1. Щодо ст. 209 КК: «Обов'язковою ознакою кримінального правопорушення, передбаченого ст. 209 КК, є спеціальна мета легалізації майна – надання правомірного вигляду володінню, користуванню і розпорядженню предметами, визначеними ст. 209 КК. Невстановлення цієї ознаки свідчить про відсутність події злочину, передбаченого ст. 209 КК.

Якщо обсяг повноважень засновника приватного підприємства відповідно до його статуту свідчить про здійснення засновником організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій, притаманних службовій особі, така особа є суб'єктом злочину, передбаченого ст. 191 КК» (Постанова, 12/02/2020, 667/5470/14-к).

2. Щодо ст. 209 КК: «Формальне дотримання вимог цивільного (господарського) законодавства під час укладення правочинів не виключає злочинного умислу або злочинності дій, а укладення господарських чи цивільних договорів може бути проявом об'єктивної сторони злочину, у тому числі легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом (ст. 209 КК), або мати на меті надання тим чи іншим протиправним діям вигляду законності.

Судове рішення має преюдиціальне значення для суду, який розглядає кримінальне провадження, лише у випадках, визначених статтею ст. 90 КПК. У ході вирішення питання про наявність у діях обвинувачених ознак кримінальних правопорушень, у тому числі легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом (ст. 209 КК), суд повинен не обмежуватися посиланням на рішення судів інших юрисдикцій, а надати їм оцінку з урахуванням усіх обставин кримінального провадження та всієї сукупності наданих сторонами доказів»

(Постанова, 03/08/2021, 390/934/13-к).

Практичне заняття 3 з теми 3

Питання для вивчення

1. Кваліфікація порушення порядку здійснення заготівлі металобрухту та операцій з металобрухтом (ст. 213 КК).

2. Кваліфікація незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (ст. 229 КК).

3. Кваліфікація незаконного збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК).

4. Кваліфікація розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (ст. 232 КК).

Пояснення і рекомендації

При розгляді зазначених питань важливо враховувати наступні положення:

1) щодо *першого питання (ст. 213 КК)*: а) диспозиція ст. 213 КК неодноразово змінювалась і зараз діє в редакції Закону України від 14.07.2020 р. № 776-IX, який набрав чинності 14.11.2020 р.; б) в ч. 1 ст. 213 КК ідеться про кримінальний проступок, а в ч. 2 – про нетяжкий злочин; в) для правильного розуміння змісту ст. 213 КК слід звертатись до Закону України «Про металобрухт» від 5 травня 1999 р. № 619-XIV; г) заготівлю металобрухту як діяльність, пов'язану з купівлею, зберіганням та реалізацією металобрухту, слід відрізнити від збирання металобрухту – діяльності, пов'язаної з переміщенням металобрухту від місця його утворення або знаходження до суб'єктів господарювання, що здійснюють заготівлю металобрухту; д) передбачені в ст. 213 КК дії щодо організації незаконних пунктів прийому, схову та збуту металобрухту слід відрізнити від не передбаченого цією статтею порушення встановлених законодавством правил прийому, схову та збуту металобрухту на законно створених пунктах; е) суб'єктом кримінального правопорушення за ст. 213 КК є фізична особа, яка не зареєстрована як суб'єкт господарювання;

2) щодо *другого питання (ст. 229 КК)*: а) для встановлення незаконності використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару або

іншого порушення прав на ці об'єкти необхідно звертатися до відповідних норм регулюючого законодавства, зокрема до законів України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. № 3689-XII, «Про охорону прав на зазначення походження товарів» від 16 червня 1999 р. № 752-XIV, Цивільного і Господарського кодексів України, міжнародних договорів, учасником яких є Україна; б) предметом злочину, передбаченого ст. 229 КК, можуть виступати знаки для товарів чи послуг, які зареєстровані в Україні або які охороняються без реєстрації на підставі міжнародних договорів чи як такі, що визнані у встановленому порядку добре відомими; в) при практичному встановленні незаконності зазначених у ст. 229 КК дій важливо враховувати, що власник може передати іншій особі право власності на знак повністю або відносно частини товарів і послуг чи дати їй дозвіл (видати ліцензію) на використання знака на підставі ліцензійного договору, однак по-іншому це питання законодавчо вирішено стосовно кваліфікованого зазначення походження товарів; г) вирішення питання про встановлення матеріальної шкоди у значному, великому або особливо великому розмірах має дискусійний характер в теорії кримінального права і викликає певні труднощі в правозастосовній практиці; д) окремого аналізу потребує питання про співвідношення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 229 КК, з кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 176, 204 КК;

3) щодо *третього і четвертого питань (ст. ст. 231 і 232 КК)*: а) у ст. 231 КК ідеться про нетяжкий злочин, а в ст. 232 КК – про кримінальний проступок; б) для правильного розуміння змісту кримінально-правових норм, передбачених статтями 231 і 232 КК, слід звертатись до нормативно-правових актів, які регулюють відносини, пов'язані з комерційною або банківською таємницею як видами інформації з обмеженим доступом, зокрема до законів України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII, Цивільного і Господарського кодексів України, «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р. № 2121-III та інших; в) ст. 232 КК доповнена словами «професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках» відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів» від 19.06.2020 р. № 738-IX; поняття і види такої таємниці визначені в ст. 134 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні

ринки» від 23.02.2006 р. № 3480-IV; г) законодавством передбачені певні види інформації, які не можуть бути віднесені до інформації з обмеженим доступом чи до певного виду останньої; д) законодавча конструкція об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 231 КК, є недосконалою, що призвело до визнання складу цього злочину одними науковцями як формально-матеріального, а іншими – як матеріального; е) поняття істотної шкоди суб'єкту господарської діяльності в статтях 231 і 232 КК є оціночним, тобто істотність заподіяної шкоди визначається в кожному конкретному випадку з урахуванням всіх фактичних обставин вчинення кримінального правопорушення; є) кримінальні правопорушення характеризуються: за ст. 231 КК – метою розголошення чи іншого використання відомостей і загальним суб'єктом, а за ст. 232 КК – корисливим чи іншим особистим мотивом і спеціальним суб'єктом.

Завдання для виконання

1. Комар і Кулаков на власних автомобілях їздили до різних сіл і скуповували металобрухт у громадян, після чого відвозили до садиби Панченка. Останній сортував металобрухт і тимчасово зберігав на майданчику із захистом від атмосферних опадів. У вихідний день зазначені особи разом відвозили металобрухт до офіційно діючого приймального пункту, де без оформлення будь-яких документів продавали працівнику цього пункту Юдіну, а виручені кошти ділили між собою. До складу металобрухту входив, як побутовий металобрухт, так і промисловий металобрухт невідомого походження.

Чи є в діях Комара, Кулакова, Панченка і Юдіна склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 213 КК?

2. Шовкун на ринку м. Одеса купив у китайця Лі бензопили фірми «STIHL» по 73 долара. При цьому, він знав, що товар контрафактний, оскільки раніше був в Китаї і бачив, що оригінальні бензопили під торговим знаком «STIHL» коштують значно більше. Придбані пили він привіз на ринок «Калинівський» в м.Чернівці, де мав торгове місце як ФОП, та здійснював їх реалізацію, розміщуючи об'яви про їх продаж в Інтернеті. Одного разу йому зателефонував чоловік, який представився Пилипчуком – мешканцем м. Києва, і виявив бажання купити у нього 1000 бензопил «STIHL» по 90 доларів. На той період часу такої кількості пил у Шовкуна не було, тому він скупив всі контрафактні пили під цим торговим знаком на ринку

«Калинівський», всього зібрав 749 пил, замовив вантажний автомобіль, на якому привіз їх відповідно до попередньої домовленості до Пилипчака, де був затриманий працівниками поліції.

Чи є в діях Шовкуна склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 229 КК?

Як визначається розмір матеріальної шкоди за ст. 229 КК?(при вирішенні цього питання див. постанову ККС від 12.10.2021 р. у справі № 715/2391/17).

3. Самсон умисно встановив на банкомат спеціальний пристрій, призначений для прихованого отримання інформації з магнітних стрічок банківських карт (так звану «скімінгову накладку»), а також приховану відеокамеру для автономної фіксації і збереження на флеш-накопичувач візуальної інформації про банківські картки і ПІН-коди клієнтів банків. Метою цих дій було виготовлення підроблених банківських карток та наступне викрадення грошей з рахунків клієнтів банку з їх використанням. Однак реалізувати повністю свій план Самсон не зміг, тому що через декілька годин після вчинення зазначених дій був затриманий працівниками поліції.

Кваліфікуйте дії Самсона.

Література

Кваліфікація порушення порядку здійснення заготівлі металобрухту та операцій з металобрухтом (ст. 213 КК)

Андрушко П. П. Коментар до статті 213 Кримінального кодексу України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2003. № 3. С. 3-9.

Вінчук В. В. Характеристика криміногенної обстановки у сфері здійснення операцій із металобрухтом. *Право і Безпека*. 2012. № 3. С. 165-169.

Гармаш Д. О. Кримінальна відповідальність за порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2008. 20 с.;

Гармаш Д. О. Кримінальна відповідальність за порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом. *Питання боротьби зі злочинністю*. Харків: Право, 2004. Вип. 9. С. 150-155.

Гармаш Д. О. Кримінальна відповідальність за порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом: підстава криміналізації та склад злочину. Харків: ФІНН, 2011. 184 с.

Гармаш Д. О. Характеристика ознак об'єктивної сторони у складі порушень порядку здійснення операції з металобрухтом. *Вісник Харківського*

Національного університету внутрішніх справ. 2008. Вип. 40. С. 178-187.

Гармаш Д. О. Характеристика ознак протиправного діяння при порушенні порядку здійснення операцій з металобрухтом. *Питання боротьби зі злочинністю*. Харків: Кроссрод, 2006. Вип. 12. С. 213-222.

Кузнецов В. Кримінально-правова характеристика незаконних операцій з металобрухтом. *Юридичний вісник України (Інформаційно-правовий банк)*. 2001. № 34 (25-31 серпня). С. 21-24.

Прокопенко В. Металобрухт як предмет переміщення через митний кордон України: поняття, класифікація. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2015. Вип. 4. С. 142-154.

Саско О. І. Відмежування порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом від суміжних злочинів та адміністративних проступків. *Актуальні питання реформування правової системи України: зб. наук. ст. за матеріалами V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 30-31 травня 2008 р.)*. Луцьк: Волин. обл. друкарня, 2008. С. 560-563.

Саско О. І. Кримінальна відповідальність за порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом (аналіз складу злочину): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2007. 18 с.

Саско О. Суб'єктивна сторона порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 6. С. 115-118.

Сисоєва В. П. Запобігання злочинним посяганням на встановлений порядок здійснення операцій з металобрухтом: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2014. 20 с.

Сисоєва В. П. Кримінально-правова відповідальність за злочини, пов'язані з порушенням порядку здійснення операцій з металобрухтом. *Актуальні проблеми кримінологічної політики в Україні (з нагоди 35-річчя створення кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ)*: матер. міжвуз. наук.-теорет. конф. (м. Київ, 25 квітня 2012 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ України, 2012. С. 173-175.

Шем'яков О. П., Андрейцев М. В. Відповідальність за порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2012. Вип. 1. С. 216-222. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2012_1_27.

***Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару
(ст. 229 КК)***

Андрушко П. П. Злочини, що посягають на право інтелектуальної власності (статті 176, 177, 229, 231 та 232 КК України). *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2003. № 9. С. 17-67.

Андрушко П. П. Коментар до статей 177 та 229 Кримінального кодексу України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2002. № 4. С. 71-86.

Андрушко П. П. Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності в Україні. Київ: Форум, 2004. 160 с.

Берзін П. Визначення місця вчинення порушення права на знак товарів і послуг. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2004. № 1. С. 38-44.

Берзін П. Визначення складу і розміру матеріальної шкоди при незаконному використанні знака для товарів і послуг, фірмового найменування та кваліфікованого зазначення походження товару. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 12. С. 106-110.

Берзін П. Кримінально-правова характеристика обману як способу здійснення незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування та кваліфікованого зазначення походження товару. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матер. X регіон. наук. конф. (м. Львів, 5-6 лютого 2004 р.). Львів: ЛДУ, 2004. С. 410-412.

Берзін П. Об'єктивна сторона незаконного використання чужого знака для товарів і послуг. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 2. С. 87-90.

Берзін П. С. Незаконне використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг: аналіз складів злочину, передбаченого ст. 229 КК України: монографія. Київ: Атіка, 2005. 316 с.

Берзін П. С. Незаконне використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг: аналіз складу злочину, передбаченого ст. 229 КК України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2004. 22 с.

Берзін П. С. Питання визначення складу та розміру матеріальної шкоди, заподіяної умисним порушенням права на знак для товарів і послуг, фірмове найменування та кваліфіковане зазначення походження товару. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2004. № 3. С. 47-57.

Берзін П. С. Поняття «незаконне використання» у статті 229 Кримінального кодексу України (проблеми визначення та тлумачення). *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2003. № 4. С. 20-41.

Берзін П. С. Предмет незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування та кваліфікованого зазначення походження товару (ст. 229 Кримінального кодексу України). *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2003. № 10. С. 75-91; № 11. С. 43-68; № 12. С. 24-33.

Берзін П. С. Щодо проекту постанови Пленуму Верховного Суду України «Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування та кваліфікованого зазначення походження товару». *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2003. № 9. С. 43-52.

Гладун О. Зміст діяння у складі злочину, що передбачений у ст. 229 Кримінального кодексу України. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 3. С. 7-15.

Гула Л. Припинення правопорушень, пов'язаних з незаконним використанням знаків для товарів і послуг. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2015. № 827. С. 268.

Дімітров М. М. Кримінальна відповідальність за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2016. 20 с.

Дімітров М. Поняття об'єкта злочину, передбаченого статтею 229 Кримінального кодексу України. *Национальный юридический журнал: теория и практика*. 2014. № 6. С. 194.

Дудоров О. О., Дудорова К. Б. Кримінальна відповідальність за незаконне використання товарного знаку: науково-практичний коментар ст. 229 нового КК України, питання вдосконалення законодавства. *Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ*. 2002. №1(7). С. 108-116.

Дудоров О. О., Дудорова К. Б. Незаконне використання засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг: проблеми кримінальної відповідальності. *Теоретичні та прикладні проблеми сучасного кримінального права*: матер. II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луганськ, 19-20 квітня 2012 р.). Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. С. 165-171.

Журик Ю. Кримінальні правопорушення в сфері економічної конкуренції як особливий вид злочинів. *Юридична Україна*. 2014. № 5. С. 53-59.

Крижний О. Деякі питання кодифікації законодавства про кримінальну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2010. № 3. С. 30-35.

Крижний О. Деякі питання кримінально-правової охорони прав на комерційні (фірмові) найменування. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2009. № 1. С. 28-32.

Лихова С. Я. Проблеми співвідношення злочинів у сфері господарської діяльності та злочинів проти інтелектуальної власності. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6.10.2005 р.). Харків: Кроссроуд, 2006. С. 67-70.

Лісунов С. Кваліфікуючі ознаки незаконного використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2014. № 1. С. 181.

Лісунов С. Об'єктивні ознаки незаконного використання знаку для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. *Митна справа*. 2013. № 4. Ч. 2. Кн. 2. С. 62.

Немеш П. Ф. Відповідальність за порушення прав на торговельні марки. *Адвокат*. 2007. № 11. С. 24-29.

Нерсесян А. С. Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2008. 19 с.

Поліщук І. Незаконне використання знака для товарів та послуг: особливості об'єктивної сторони складу злочину (ст. 229 КК України). *Юридична Україна*. 2013. № 11 (131). С. 81.

Романюк І. М. Кримінально-правова характеристика злочинів, що посягають на інтелектуальну власність в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2018. 19 с.

Харченко В. Б. Комерційне найменування, торговельна марка і географічне зазначення як об'єкти права інтелектуальної власності та категорії кримінального права. *Вісник господарського судочинства*. 2009. № 6. С. 80-92.

Харченко В. Б. Комерційне найменування як предмет злочину за кримінальним законодавством України. *Право і суспільство*. 2009. № 4. С. 78-85.

Харченко В. Б. Кримінально-правова охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні: перспективи розвитку та гармонізації з європейським законодавством: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2011. 36 с.

Харченко В. Б. Кримінально-правова охорона прав на результати творчої діяльності та засоби індивідуалізації в Україні: монографія. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 480 с.

Харченко В. Б. Об'єкт злочинів у сфері інтелектуальної власності: зміст, структура, механізм спричинення шкоди. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. Харків: ХНУ, 2012. № 1034: Серія «Право». С. 194-197.

Харченко В. Б. Потерпілий як юридична ознака складу злочину у сфері інтелектуальної власності. *Державна політика у сфері захисту прав потерпілих від кримінальних правопорушень в Україні*: матер. «круглого столу» в рамках VII Всеукр. фестивалю науки (м. Харків, 25 квітня 2013 р.). Харків: Право, 2013. С. 84-87.

Харченко В. Б. Проблема змішаної (складної) форми вини у злочинах, при вчиненні яких порушуються права на об'єкти інтелектуальної власності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*: зб. наук. пр. Харків: ХНУВС, 2017. № 1 (15). С. 146-158.

Харченко В. Б. Суспільно-небезпечні наслідки злочинного порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності: проблеми визначення та встановлення. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. Харків: ХНУ, 2010. № 945: Серія «Право». С. 229-233.

Харченко В. Комерційне найменування: проблеми охорони за кримінальним законодавством України та напрямки її вдосконалення. *Теорія*

і практика інтелектуальної власності. 2009. № 4. С. 38-50.

Харченко В. Кримінально-правова охорона комерційного найменування, торговельної марки і географічного зазначення за законодавством України. *Юридична Україна*. 2010. № 6. С. 103-108.

Юрченко О. М., Вертузасв М. С. Порівняльний аналіз кримінально-правової відповідальності за злочини в сфері промислової власності в Україні та США. *Право і безпека*. 2006. Том 5. № 4. С. 86-90.

Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК). Кваліфікація розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (ст. 232 КК)

Андрущенко І., Бутузов В. Банківська таємниця та легалізація коштів, здобутих злочинним шляхом. *Вісник прокуратури*. 2002. № 6. С. 94-97.

Бондаренко М., Бондаренко Г. Комерційна таємниця в Україні та відповідальність за її порушення. *Міжнародний юридичний вісник: зб. наук. праць Національного універ. держ. подат. служби України*. 2015. № 1. С. 14.

Варламова С. О. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з відомостями, що становлять комерційну або банківську таємницю: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2007. 20 с.

Василяка О. К. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з комерційно цінною інформацією з обмеженим доступом: автореферат дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2013. 20 с.

Вислоцька Т. Ю. Кримінально-правова охорона таємниці в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2018. 18 с.

Горпинюк О. П. Кримінально-правова охорона інформаційного аспекту приватності в Україні: автореферат дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2011. 19 с.

Дудоров О. О. Комерційна таємниця під захистом кримінального закону: проблеми і перспективи. *Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 11-12 жовтня 2012 р.). Харків: Право, 2012. С. 367-372.

Дудоров О., Старовойтова Ю. Інсайдерські зловживання під заборону кримінального закону: предмет злочину, передбаченого статтею 232 КК України. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 7. С. 106-111.

Жмур Н. В. Правове забезпечення службової інформації в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2015. 19 с.

Іващенко В. М. Зарубіжний досвід захисту комерційної таємниці. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И.*

- Вернадського. Серія «Юридические науки». 2006. Том 19 (58). № 3. С. 202-214.
- Каменський Д. Комерційна таємниця під охороною кримінального закону України та США: порівняльний аналіз. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2015. № 1. С. 85-107.
- Користін О. Банківська таємниця та легалізація злочинних доходів. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 7. С. 39-43.
- Курман О. Відомості, що становлять комерційну таємницю, як предмет злочинного посягання. *Право і суспільство*. 2015. № 5-2. Ч. 2. С. 177.
- Прохніцький О. В. Інформація з обмеженим доступом як предмет злочину в кримінальному праві України: автореферат дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2011. 20 с.
- Радутний, О. Е. Інформація як універсальний предмет злочинів. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Київ: Ін-т держави і права НАН України, 2009. Вип.46. С. 458-462.
- Радутний О. Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю. Харків: «Ксілон», 2008. 202 с.
- Радутний О. Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю (аналіз складів злочинів): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2002. 21 с.
- Радутний О. Е. Незаконні дії щодо комерційної або банківської таємниці. *Велика українська юридична енциклопедія*. Харків: Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 592-594 .
- Радутний О. Е. Об'єкт суспільно небезпечних посягань на відносини, предметом яких виступають окремі види інформації. *Проблеми законності*. Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2009. Вип. 104. С. 177-188.
- Радутний О. Е. Примушування особи як спосіб збирання комерційної таємниці. *Злочини проти особистої волі людини*: міжнар. наук.-практ. семінар (м. Харків, 19-20 вересня 2000 р.). Харків: ПФ «Книжк. вид-во «Лествиця Марії», 2002. С. 138-141.
- Радутний О. Е. Розмежування злочинів, що посягають на комерційну таємницю, від суміжних злочинів. *Проблеми боротьби з корупцією, організованою злочинністю та контрабандою: аналіт. розробки, пропозиції наук. та практ. працівників*: міжвід. наук. зб. Київ: НДІ «Проблеми людини», 2001. Т. 22. С. 290-292.
- Радутний О. Е. Таємниця як предмет злочину й енергоінформаційне утворення. *Проблеми законності*. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2010. Вип. 112. С. 110-116.
- Радутний О. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання або розголошення комерційної таємниці. *Право України*. 2002. № 3. С. 110-113.

Радутний О. Механізм заподіяння шкоди будь-якому об'єкту через протиправний вплив на інформаційні відносини. *Вісник Академії правових наук України*. Харків: Право, 2009. №4(59). С. 199-205.

Радутний О. Про визначення складу злочину, передбаченого ст. 231 КК України. *Вісник прокуратури*. 2009. № 8. С. 73-78.

Тітомер Є. В. Гуманізація кримінальної відповідальності за господарські злочини, передбачені ст. ст. 231, 232 КК України. *Правове життя сучасної України: матер. міжнар. наук. конф.* (м. Одеса, 20-21 квітня 2012 р.). Одеса: Фенікс, 2012. Т. 2. С. 292-294.

Харламова С. О. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з відомостями, що становлять комерційну або банківську таємницю: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2007. 20 с.

Харламова С. Проблеми визначення предмета злочинів, пов'язаних із незаконним збиранням, використанням та розголошенням відомостей, що становлять комерційну та банківську таємницю. *Юридична Україна*. 2006. № 10. С. 85-89.

Харченко В. Б. Комерційна таємниця як об'єкт права інтелектуальної власності та категорія кримінального права. *Вісник господарського судочинства*. 2009. № 1. С. 79-87.

Харченко В. Б. Проблеми визначення суб'єктивних ознак порушення права інтелектуальної власності на комерційну таємницю за кримінальним правом України. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Запоріжжя: ЗЮІ ДДУВС, 2008. № 4. С. 132-141.

Харченко В. Б. Проблеми кримінально-правової охорони комерційної таємниці як виду інформації з обмеженим доступом. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ України*. 2008. №4(40). С. 204-214.

Харченко В. Впорядкування кримінальної відповідальності за злочини у сфері інтелектуальної власності в контексті європейської інтеграції України. *Право України*. 2008. № 9. С. 96-101.

Харченко В. Проблеми кримінально-правової охорони прав інтелектуальної власності, пов'язаних із конфіденціальністю. *Право України*. 2009. № 8. С. 86-93.

Чорнуха О. С. Об'єктивна сторона злочинів, пов'язаних із неправомірним збиранням, розголошенням та використанням комерційної таємниці. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 4. С. 352-355. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2016_4_83.

Яковенко Р. Кримінальна відповідальність за розголошення комерційної або банківської таємниці за законодавством України та країн Європи: порівняльно-правове дослідження. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 1. С. 376.

Яра О. Інформація як предмет злочинів, передбачених ст. ст. 231, 232, 232-1, 232-2 КК України. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право.* 2014. Вип. 197 (1). С. 255.

(Див. також літературу та матеріали судової практики до всіх тем).

Правові висновки Верховного Суду

1. Щодо ст. 213 КК: «Кількість речей загальною вагою 800 кг, вилучених в обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 213 КК, спростовують доводи обвинуваченого про те, що прийом у населення та сортування металобрухту за його видами проводились для власних потреб» (Постанова, 06/02/2019, 746/470/17).

2. Щодо ст. 213 КК: «Для кваліфікації дій особи за ст. 213 «Порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом» КК необхідно встановити, чи є діяльність, яку здійснює особа, підприємницькою або іншою господарською, ознаки якої передбачені у статтях 3, 42 Господарського кодексу України, а також у ст. 1 Закону України «Про металобрухт», у тому числі, чи є вона систематичною» (Постанова, 09.04.2020, 241/1510/16-к).

3. Щодо ст. 229 КК: «Відсутність в особи дозволу на ввезення та реалізацію продукції конкретних торгових марок і наявність попередження про недопущення реалізації контрафактної продукції та використання знака для товарів і послуг у розумінні п. 4 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» спростовують доводи про відсутність у засудженого умислу на незаконне використання знака для товарів і послуг (ст. 229 КК)» (Постанова, 26/09/2018, 726/2031/15-к).

4. Щодо ст. 229 КК: «Під час кваліфікації дій особи, яка виготовила та реалізувала спортивний одяг із використанням елементів товарного знака без спеціального дозволу його власника, за ст. 229 КК матеріальна шкода може бути визначена на підставі розрахунку прибутку, неотриманого власником відповідного товарного знака.

Фізична особа – підприємець, яка керувала колективом найманих працівників, вважається такою, що виконує організаційно-розпорядчі функції в розумінні ч. 3 ст. 18 та ст. 364 КК, і є службовою особою, суб'єктом складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 229 КК» (Постанова, 05.10.2021, 686/17787/16-к; Постанова, 11/10/2021, 715/2391/17).

5. Щодо ст. 229 КК: «Особа вважається такою, що вчинила злочин вперше (передумова звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим – ст. 46 КК), зокрема, у випадку наявності в її діях ідеальної сукупності злочинів невеликої тяжкості, коли

особа однією дією вчиняє одночасно два або більше злочинів, відповідальність за які передбачено різними статтями Особливої частини КК.

Якщо обвинувачений з розривом у часі вчинив дії, що полягають у незаконному використанні знаку для товарів і послуг та фірмового найменування (злочин, передбачений ст. 229 КК), для того, щоб заволодіти грошовими коштами потерпілого шляхом обману (ст. 190 КК), то у цьому випадку має місце реальна сукупність злочинів, яка виключає звільнення особи від кримінальної відповідальності на підставі ст. 46 КК» (Постанова, 20.05.2021, 761/12266/19).

Тема 4. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері банкрутства

Вивчення теми студентами: 1) прослуховування однієї лекції, на якій висвітлюються основні питання теми; 2) підготовка і участь в одному практичному занятті, що включає в себе: а) самостійну роботу з вивчення питань теми з урахуванням наведених нижче пояснень, рекомендацій, літератури та матеріалів судової практики; б) підготовку письмових рішень завдань та участь в їх обговоренні на практичному занятті.

Практичне заняття з теми 4

Питання для вивчення

1. Кваліфікація доведення банку до неплатоспроможності (ст. 218-1 КК).
2. Кваліфікація доведення до банкрутства (ст. 219 КК).
3. Кваліфікація порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності (ст. 220-1 КК).
4. Кваліфікація фальсифікації фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи (ст. 220-2 КК).

Пояснення і рекомендації

При розгляді зазначених питань важливо враховувати наступні положення:

1) щодо *першого і другого питань (ст. ст. 218-1 і 219 КК)*: а) КК був доповнений ст. 218-1 згідно із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності пов'язаних із банком осіб» від 2 березня 2015 р. № 218-VIII; б) для правильного встановлення змісту кримінально-правових норм, передбачених статтями 218-1 і 219 КК, слід звертатись до регулюючого законодавства, зокрема до Кодексу України з процедур банкрутства та «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р. № 2121-III; в) статтями 218-1 і 219 КК передбачені склади злочинів з похідними наслідками, тобто спочатку настають наслідки у вигляді віднесення банку до категорії неплатоспроможних (ст. 218-1 КК) і стійкої фінансової неспроможності суб'єкта господарської

діяльності (ст. 219 КК), а потім – похідні наслідки у вигляді великої матеріальної шкоди державі чи кредитору; г) стійка фінансова неспроможність за ст. 219 КК означає такий фінансовий стан суб'єкта господарської діяльності, який згідно із законодавством визнається підставою для відкриття судом провадження у справі про банкрутство; д) для кваліфікації злочинів, передбачених статтями 218-1 і 219 КК, не є обов'язковим відкриття судом провадження у справі про банкрутство чи визнання банкрутом суб'єкта господарської діяльності; е) велика матеріальна шкода державі або кредитору є однаковою ознакою складів злочинів, передбачених статтями 218-1 і 219 КК, але її розміри по-різному визначені законодавцем; є) у статтях 218-1 і 219 КК однаково вирішено питання про форму вини та обов'язковість для кваліфікації цих злочинів мотиву – корисливих мотивів, іншої особистої заінтересованості або в інтересах третіх осіб; є) детального аналізу потребує питання про спеціальних суб'єктів цих злочинів: пов'язану з банком особу (ст. 218-1 КК), громадянина – засновника (учасника) та службову особу суб'єкта господарської діяльності (ст. 219 КК); ж) у випадках конкуренції статей 218-1 і 219 КК підлягає застосуванню ст. 218-1, яка передбачає спеціальну кримінально-правову норму; з) окремого аналізу потребує питання про співвідношення злочинів, передбачених статтями 218-1 і 219 КК, з кримінальними правопорушеннями проти власності, а також передбаченими статтями 364, 364-1, 367 та суміжними адміністративними правопорушеннями;

3) щодо *третього питання (ст. 220-1 КК)*: а) КК був доповнений ст. 220-1 згідно із Законом України від 16 липня 2015 р. № 629-VIII; б) ст. 220-1 КК охороняє суспільні відносини, пов'язані з діяльністю Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; в) у частинах 1, 3 і 4 ст. 220-1 КК передбачені різні основні склади злочинів, вчинюваних спеціальним суб'єктом – керівником або іншою службовою особою банку; г) об'єктивну сторону цих злочинів може утворити будь-яка альтернативно зазначена у ст. 220-1 КК незаконна дія, вчинена: за ч. 3 ст. 220-1 КК – щодо звітності, яка подається до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (внесення завідомо неправдивих відомостей); за ч. ч. 1 і 4 ст. 220-1 КК – щодо бази даних про вкладників (внесення завідомо неправдивих відомостей, пошкодження або знищення такої бази та інші дії); д) окремого аналізу потребує питання про співвідношення злочинів, передбачених ст. 220-1 КК, з кримінальними правопорушеннями проти власності, а

також передбаченими статтями 357, 362, 364, 364-1, 366 КК;

4) щодо **четвертого питання (ст. 220-2 КК)**: а) КК був доповнений ст. 220-2 згідно із Законом України від 16 липня 2015 р. № 629-VIII; б) ст. 220-2 КК охороняє суспільні відносини, які забезпечують достовірність і повноту тієї інформації про діяльність фінансової організації, яка відображається в документах або реєстрах бухгалтерського обліку, надається Національному банку України або публікується чи розкривається в порядку, визначеному законодавством України; в) об'єктивну сторону цього злочину утворить вчинення особою хоча б однієї альтернативно зазначеної в ст. 220-2 КК дії з певними завідомо неправдивими або неповними відомостями: внесення їх до документів чи реєстрів бухгалтерського обліку або у звітність фінансової установи, підтвердження такої інформації, надання такої інформації Національному банку України, опублікування або розкриття її у визначеному законодавством порядку; г) вказані у ст. 220-2 КК дії кваліфікуються за цією статтею лише за умови їх вчинення з метою приховування ознак банкрутства чи стійкої фінансової неспроможності або підстав для обов'язкового відкликання (анулювання) у фінансової установи ліцензії або визнання її неплатоспроможною; д) окремого аналізу потребує питання про співвідношення злочину, передбаченого ст. 220-2 КК, з кримінальними правопорушеннями проти власності, а також правопорушеннями, передбаченими статтями 220-1, 358, 364, 364-1, 366 КК.

Завдання для виконання

1. Здійснюючи перевірку фірми «Явір», яка нещодавно офіційно задекларувала власну стійку фінансову неспроможність, співробітники правоохоронних органів встановили, що її керівник Рудик є фактичним власником декількох підприємств, зареєстрованих ним на підставних осіб. Маючи в особистому користуванні установчі документи та печатки цих псевдопідприємницьких утворень, Рудик укладав з ними завідомо нездійсненні угоди з великими штрафними санкціями, внаслідок чого утворилася велика кредиторська заборгованість реально діючого підприємства «Явір». Цими діями Рудика була заподіяна матеріальна шкода дійсним кредиторам підприємства «Явір» в сумі 1 710 000 грн.

Кваліфікуйте дії Рудика. Як розуміються і яке значення мають поняття «банкрутство» і «стійка фінансова

неспроможність» за ст. 219 КК «Доведення до банкрутства»?

2. Керівник банку «Гарант» Фролов цілеспрямовано направляв діяльність банку на масштабне псевдокредитування – за попередньою змовою з третіми особами було ухвалено низку рішень щодо кредитування «фіктивних підприємств». При цьому перерахування коштів за кредитними договорами подібним суб'єктам господарювання відбувалось під заставу неліквідних цінних паперів або без передачі будь-якого майна у забезпечення. У цілому сума збитків, завданих банку внаслідок зазначених дій, становила 524 600 000 грн. НБУ визнав банк «Гарант» проблемним.

Чи є в діях Фролова склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 218-1 КК?

3. Детально проаналізуйте склади злочинів, передбачених статтями 218-1, 219, 220-1 і 220-2 КК, і визначте зв'язок цих злочинів із процедурами банкрутства та їх законодавчим регулюванням.

Література

Ю. В. Ключик Злочини, передбачені статтями 218-1, 219, 220-1, 220-2 КК України в системі злочинів у сфері господарської діяльності. *Право та державне управління*. 2019. № 3 (36) том 2. С. 37-43. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.3-2.6>.

Ключик Ю. В. Суб'єкт злочинів у сфері банкрутства. *Юридичний бюлетень*. 2019. № 9. С. 225-232.

Ключик Ю. В. Кримінальна відповідальність за злочини, пов'язані з банкрутством: дис. ... канд. юрид. наук; 12.00.08; Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2019. 199 с.

Олійник О., Ронська О. Протиправні дії у сфері банкрутства: концептуальні на порівняльно-правові аспекти. *Актуальні проблеми правознавства*. 2022. № 1 (29). С. 63-69.

Доведення банку до неплатоспроможності (ст. 218-1 КК)

Василенко Ю. В. Кримінально-правова характеристика доведення банку до неплатоспроможності. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2020. Вип. 88. С. 167-177. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dip_2020_88_18.

Васілін Є. М. Велика матеріальна шкода як ознака об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого статтею 218-1 Кримінального кодексу України. *Судова та слідча практика в Україні*. 2018. № 1. С. 29-34.

Васілін Є. М. Доведення банку до неплатоспроможності: соціальна обумовленість криміналізації, аналіз складу злочину: дис. ... канд. юрид.

наук; 12.00.08; Луганск. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Северодонецьк. 2018. 244 с.

Васілін Є. М. Про суспільну небезпеку доведення банку до неплатоспроможності (ст. 218-1 КК України). *Право і суспільство*. 2017. № 4. Ч. 2. С. 138 - 144.

Васілін Є. Про об'єкт доведення банку до неплатоспроможності (ст. 218-1 Кримінального кодексу України). *Вісник прокуратури*. 2017. № 9. С. 62-67.

Возняковська К. Щодо основних суміжних категорій інституту неплатоспроможності банківської установи. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 5. С. 68-72.

Дудоров О., Мовчан Р. Кримінально-правова заборона щодо доведення банку до неплатоспроможності: сумнівна законодавча новела. *Право і громадянське суспільство*. 2015. № 1. С. 71.

Ключик Ю. В. Проблеми визначення об'єктивної сторони доведення банку до неплатоспроможності. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2019. № 1. С. 116-120. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drp_2019_1_24.

Мовчан Р. О., Васілін Є. М. Криміналізація доведення банку до неплатоспроможності як черговий прояв безсистемності кримінальної правотворчості в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 4. С. 131-139.

Смолов К. В. Загальна характеристика неплатоспроможності як юридичного складу, що обумовлює виникнення відносин неспроможності. *Санація та банкрутство*. 2014. № 2. С. 119-124.

Доведення до банкрутства (ст. 219 КК)

Базюк Т. До питання кримінально-правової характеристики злочинів у сфері банкрутства за законодавством України та деяких зарубіжних країн. *Юридична наука*. 2015. № 11. С. 117-121.

Будяченко О. М. Актуальні питання визначення складу суб'єктів кримінальної відповідальності за доведення до банкрутства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: *Юридичні науки*. 2021. № 12. С. 74-78. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjju_2021_12_11.

Гордієнко В. Безпосередній об'єкт злочинів, пов'язаних з банкрутством суб'єктів господарської діяльності. *Вісник Львівського Університету. Серія юридична*. 2009. Вип. 48. С. 255-260.

Гордієнко В. В. Кримінальна відповідальність за доведення до банкрутства: автореферат дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2013. 19 с.

Гордієнко В. Об'єктивна сторона злочину доведення до банкрутства за чинним Кримінальним кодексом України. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2002. Вип. 37. С. 445-450.

Грек Б. М. Вдосконалення інституту кримінально-правової відповідальності за фіктивне банкрутство та доведення до банкрутства -

нагальна потреба сьогодення. *Вісник Академії адвокатури України*. 2005. № 4. С. 74-82.

Грек Б. М. Кримінально-правова відповідальність за активне банкрутство і доведення до банкрутства за законодавством України і розвинутих країн світу. *Реформування правової системи України: проблеми і перспективи розвитку в контексті європейських інтеграційних процесів*: матер. міжнар. наук.-практ. конферен. (м. Київ, 28-29 квітня 2004р.). Київ: Нац. Акад. управління, 2004. Ч. 2. С. 447-453.

Грек Б. М. Кримінально-правова відповідальність за фіктивне банкрутство та доведення до банкрутства: автореферат дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2005. 20 с.

Грек Б. М. Фіктивне банкрутство та доведення до банкрутства: кримінально-правовий аспект. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2004. Вип. 227: Правознавство. С. 115-119.

Грек Б. М. Фіктивне банкрутство та доведення до банкрутства: кримінально-правовий аспект. *Часопис Київського університету права*. 2005. № 1. С. 116-126.

Дудоров О. Злочини, пов'язані з банкрутством: проблеми кваліфікації та вдосконалення законодавства. *Вісник Академії правових наук України*. Харків: Право, 2001. №1(20). С. 154-166.

Журбелюк Л. О. Доведення до банкрутства: окремі недоліки термінології. *Сучасні проблеми юридичної науки*: тези доп. та наук. повідомл. всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів. Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2008. С. 61-64.

Каменський Д. Кримінальна відповідальність за злочини, пов'язані з банкрутством, в Україні та США. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 2. С. 237- 249.

Кришевич О., Рощина І. Доведення до банкрутства: кримінально-правовий аспект та розмежування з шахрайством. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2015. № 1. С. 143-147.

Круглова О. Доведення до банкрутства суб'єктів господарювання. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 5. С. 241-243.

Круглова О. О. До питання визначення об'єкта злочину доведення до банкрутства (ст. 219 КК України). *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Запоріжжя: ЗЮІ ДДУВС, 2011. № 3(56). С. 267-274.

Круглова О. О. Кримінальна відповідальність за доведення до банкрутства (аналіз складу злочину): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2005. 19 с.

Лазаренко В. В. Доведення до банкрутства окремих суб'єктів господарської діяльності: поняття та правове регулювання. *Збірник наукових праць «Держава і право»*. 2021. Випуск 89. С. 115-123.

Марушев А. Д. Особливості визначення способів вчинення злочинів

з доведення до банкрутства. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. Вип. 22: Серія «Право». С. 166-169.

Мельник О. О. Банкрутство як один із способів протиправного перерозподілу та відчуження власності в Україні (рейдерство). *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. Київ: Міжвідом. наук.-дослід. центр з проблеми боротьби з організ. злочинністю, 2013. № 3 (31). Спец. вип. С. 97-102.

Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства від 19 січня 2006 р. № 14 (в ред. від 26 жовтня 2010 року № 1361). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1361665-10#Text>

Омельченко І. В. Банкрутство як один із способів вчинення злочинних діянь. *Напрями удосконалення протидії правопорушенням у сфері господарської діяльності*: зб. наук. праць за матеріал. Міжнар. наук.-практ. конф. Київ: Алерта, 2010. С. 292-294.

Пригуза П. Об'єктивна сторона злочину при доведенні до банкрутства. *Юридичний вісник України*. 2006. № 38 (23-29 вересня). С. 8-9.

Рибачук Р. Банкрутство як елемент рейдерства, інструмент несплати боргів. *Юридична газета*. 2017. № 9(28 лютого). С. 24.

Улибіна В. О. Кримінальна відповідальність за доведення до банкрутства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2014. 19 с.

Улибіна В. О. Ознаки стійкої фінансової неспроможності в контексті злочину доведення до банкрутства. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2012. № 2. С. 128-131. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnauc_2012_2_28.

Улибіна В. О. Проведення справи про банкрутство та її місце в системі ознак об'єктивної сторони складу злочину доведення до банкрутства. *Правничий вісник Університету "КРОК"*. 2012. Вип. 11. С. 104-108. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvuk_2012_11_17.

Фролова О. Г. Злочини, пов'язані з банкрутством в Україні: кримінально-правова характеристика: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2006. 22 с.

Фролова О. Г. Кримінально-правова характеристика окремих ознак об'єктивної сторони незаконних дій у разі банкрутства. *Університетські наукові записки*. 2005. №3. С. 249-256.

Фролова О. Г. Об'єктивні ознаки доведення до банкрутства. *Вісник господарського судочинства*. 2005. № 3. С. 227-236.

Черкашин С. В. Кримінально-правова характеристика доведення до банкрутства. *Право і суспільство*. 2016. № 1. С. 208-213.

Порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності (ст. 220-1 КК)

Архипова В. Способи захисту прав вкладників банків-банкрутів. *Економіка, фінанси, право*. 2017. № 9. С. 56-57.

Ключик Ю. В. Порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності як один із злочинів у сфері банкрутства. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2019. № 3. С. 233-240. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drp_2019_3_40

Теремецький В. Загальна характеристика охорони бази персональних даних за законодавством України. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 10. С. 3-5.

Черненко О. До питання захисту інтересів вкладників банків. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 10. С. 186-189.

Фальсифікація фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи (ст. 220-2 КК)

Мельник З. Фальсифікація та викривлення звітних даних: відповідальність причетних осіб. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 7. С. 399-407.

Опанасенко В. І. Фальсифікація як прояв злочинної поведінки за кримінальним правом України. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 4. С. 166-174.

Ключик Ю. В. До проблеми кваліфікації злочину, передбаченого ст. 220-2 КК України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Випуск 2(27). С. 90-94. DOI: [https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i2\(27\).196](https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i2(27).196).

(Див. також літературу та матеріали судової практики до всіх тем).

Правові висновки Верховного Суду

Щодо ст. 219 КК: «Доведення до банкрутства (ст. 219 КК) з об'єктивної сторони передбачає вчинення винуватим таких дій, які призвели до стійкої фінансової неспроможності суб'єкта господарської діяльності, що передують банкрутству цього суб'єкта. Факт відчуження обладнання сам по собі не може свідчити про наявність ознак складу злочину, передбаченого ст. 219 КК» (Постанова, 08.09.2020, № 464/134/17).

Тема 5. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері використання фінансових ресурсів та обігу цінних паперів

Вивчення теми студентами: 1) прослуховування трьох лекцій, на яких висвітлюються основні питання теми; 2) підготовка і участь в практичному занятті та колоквіумі, що включає в себе: а) самостійну роботу з вивчення питань теми з урахуванням наведених нижче пояснень, рекомендацій, літератури та матеріалів судової практики; б) підготовку письмових рішень завдань та участь в їх обговоренні на практичному занятті, а також участь в розгляді тематичних питань на колоквіумі.

Практичне заняття з теми 5

Питання для вивчення

1. Кваліфікація шахрайства з фінансовими ресурсами (ст. 222 КК).
2. Кваліфікація маніпулювання на організованих ринках (ст. 222-1 КК).
3. Кваліфікація маніпулювання на енергетичному ринку (ст. 222-2 КК).
4. Кваліфікація підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів (ст. 223-1 КК).
5. Кваліфікація виготовлення, збуту та використання підроблених цінних паперів (крім державних цінних паперів) (ст. 224 КК).
6. Кваліфікація незаконного використання інсайдерської інформації (ст. 232-1 КК).
7. Кваліфікація приховування інформації про діяльність емітента (ст. 232-2 КК).
8. Кваліфікація незаконного використання інсайдерської інформації щодо оптових енергетичних продуктів (ст. 232-3 КК).

Пояснення і рекомендації

При розгляді зазначених питань важливо враховувати наступні положення:

1) щодо *першого питання (ст. 222 КК)*: а) в ст. 222 КК йдеться про таку завідомо неправдиву інформацію, яка в конкретному випадку має юридичне значення як підстава для прийняття

позитивного рішення щодо надання фінансових ресурсів чи податкових пільг; б) надання неправдивої інформації спрямоване на введення указаних в ст. 222 КК адресатів в оману для незаконного одержання в такий спосіб субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг щодо податків; в) при застосуванні ст. 222 КК важливо відрізнити банки та інші фінансові установи як одну із сторін (кредитодавець) у кредитному договорі (ст. 1054 Цивільного кодексу України) від більш широкого кола осіб, які можуть виступати стороною (позикодавцем) у договорі позики (ст. 1046 Цивільного кодексу України), а також враховувати можливість надання кредитів відповідно до бюджетного законодавства України; г) у ст. 222 КК не йдеться про пільги щодо зборів; д) суб'єктом цього злочину з 16 жовтня 2011 р. є будь-яка фізична осудна особа, яка до вчинення злочину досягла 16-річного віку, а в попередній період суб'єкт був спеціальним і визначався по-різному в різних редакціях цієї статті; д) ст. 222 КК застосовується за умови відсутності у вчинених особою діях злочину проти власності, що встановлюється на практиці з урахуванням змісту і спрямованості умислу особи, наявності чи відсутності корисливого мотиву збагачення за рахунок чужого майна на момент надання неправдивої інформації; е) при конкуренції ч. 2 ст. 222 і ст. 212 КК застосовується ч. 2 ст. 222 КК, однак якщо при цьому йдеться про великий або особливо великий розміри, то вчинене кваліфікується за сукупність злочинів (ч. 1 ст. 222 і ч. 2 чи ч. 3 ст. 212 КК); є) при розгляді цього питання слід звернути увагу також на співвідношення шахрайства з фінансовими ресурсами з іншими кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 210, 358, 366 КК; ж) рекомендації щодо правильного застосування ст. 222 КК наведені в постанові Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності» від 25 квітня 2003 р. № 3;

2) щодо *другого питання (ст. 222-1 КК)*: а) КК був довший статтею 222-1 згідно із Законом України від 21 квітня 2011 р. № 3267-VI (набрав чинності 19 травня 2011 р.); б) для правильного розуміння видів дій, що мають ознаки маніпулювання на організованих ринках, слід звертатись до ст. 148 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 23.02.2006 р. № 3480-IV (попередня назва «Про цінні папери та фондовий ринок»); в) для об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 222-1 КК, а

також для визнання злочину закінченим необхідно встановити наявність хоча б одного виду наслідків: отримання винною особою або третіми особами прибутку у значних розмірах, або уникнення такими особами збитків у значних розмірах, або заподіяння значної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам, чи інтересам юридичних осіб; д) стосовно суб'єктивної сторони цього злочину важливим є питання про можливість змішаної форми вини; е) тяжкі наслідки за ч. 2 ст. 222-1 КК за своїм змістом стосуються фактично заподіяної шкоди, а не отримання прибутку чи уникнення збитків; ж) окремого аналізу потребує питання про співвідношення цього злочину з кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 190, 232-1, 358, 366 КК;

3) щодо **третього питання (ст. 222-2 КК)**: а) КК доповнено статтею 222-2 згідно із Законом України від 19.06.2020 р. № 738-IX, який набрав чинності 16.08.2020 р.; б) для правильного розуміння видів дій, що мають ознаки маніпулювання на енергетичному ринку (ринку електричної енергії та ринку природного газу), слід звертатись до ст. 11-2 Закону України «Про ринок електричної енергії» від 13.04.2017 р. № 2019-VIII та до ст. 57-2 Закону України «Про ринок природного газу» від 09.04.2015 р. № 329-VIII; в) для об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 222-2 КК, а також для визнання злочину закінченим необхідно встановити наявність хоча б одного виду наслідків: отримання винною особою або третіми особами прибутку у значних розмірах, або уникнення такими особами збитків у значних розмірах, або заподіяння значної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам, чи інтересам юридичних осіб; тобто конструкція об'єктивної сторони є такою самою, як в ст. 222-1 КК, однак поняття значних розмірів і значної шкоди в цих статтях визначені законодавцем по-різному; г) тяжкі наслідки за ч. 2 ст. 222-2 КК також стосуються лише фактично заподіяної шкоди, однак її розмір в 180 разів більший, ніж за ч. 2 ст. 222-1 КК; д) окремого аналізу потребує питання про співвідношення цього злочину з кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 190, 232-3, 358, 366 КК;

4) щодо **четвертого питання (ст. 223-1 КК)**: а) КК був доповнений статтею 223-1 згідно із Законом України від 25 грудня 2008 р. № 801-VI (набрав чинності 14 січня 2009 р.); б) у період з 1

вересня 2001 р. до 14 січня 2009 р. схожа кримінально-правова норма передбачалась в ч. 2 ст. 223 КК; в) для правильного розуміння кримінально-правової норми, передбаченої ст. 223-1 КК, необхідно звертатись до законодавства, яке регулює випуск цінних паперів, зокрема до законів України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV, «Про депозитарну систему України» від 6 липня 2012 р. № 5178-VI, інших законів України та нормативно-правових актів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку; г) зазначені в ст. 223-1 КК документи стосуються емісійних цінних паперів, випуск яких відповідно до законодавства підлягає реєстрації в Державному реєстрі випусків цінних паперів (його веде Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку); д) поняттям реєстрації випуску за ст. 223-1 охоплюється: початкова реєстрація випуску цінних паперів, реєстрація проспекту емісії цінних паперів (а також змін до нього), реєстрація звіту про результати розміщення цінних паперів; е) внесення в документи завідомо неправдивих відомостей може здійснюватись під час їх складання (виготовлення) чи затвердження, або виражатися в підробленні вже виготовленого документа; є) матеріальна шкода інвесторові в фінансові інструменти, який набув права власності на цінні папери, визначена в примітці до ст. 223-1 і є обов'язковою для об'єктивної сторони цього злочину та його кваліфікації як закінченого; ж) під уповноваженою особою як спеціальним суб'єктом цього злочину слід розуміти службову особу юридичної особи, яка здійснює емісію цінних паперів, а також іншу особу, яка має право засвідчувати своїм підписом та печаткою документ, що подається для реєстрації випуску цінних паперів; д) окремого аналізу потребує питання про співвідношення цього злочину з кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 358 і 366 КК;

5) щодо **п'ятого питання (ст. 224 КК)**: а) ст. 224 КК охороняє суспільні відносини у сфері обігу недержавних цінних паперів, що існують у паперовій формі; б) предметом цього злочину можуть виступати тільки такі підроблені недержавні цінні папери, які мають значну схожість зі справжніми цінними паперами, що перебувають в обігу; в) об'єктивну сторону цього злочину утворить хоча б одна із альтернативно зазначених у ст. 224 КК дій, вчинених з хоча б одним екземпляром підроблених недержавних цінних паперів; г) виготовлення таких паперів без мети збуту чи використання не є злочином; д) суб'єктом збуту і використання також може бути особа,

яка не виготовляла підроблених недержавних цінних паперів; е) окремого аналізу потребує питання про співвідношення цього злочину з кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 190, 199, 200, 358, 361, 364, 364-1, 366 КК;

б) щодо *шостого питання (ст. 232-1 КК)*: а) КК був доповнений статтею 232-1 згідно із Законом України від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV (набрав чинності 12 травня 2006 р.); в новій редакції ст. 232-1 була викладена згідно із Законом України від 25 грудня 2008 р. № 801-VI; істотні зміни до цієї статті були внесені згідно із законами України від 22 квітня 2011р. № 3306-VI та від 15 листопада 2011 р. № 4025-VI; на зараз основні склади злочинів, передбачених ч. ч. 1 і 2 ст. 232-1 КК, викладені в редакції Закону України від 19.06.2020 р. № 738-IX, який набрав чинності 16.08.2020 р.; б) ст. 232-1 КК охороняє суспільні відносини, що виникають з приводу розкриття та використання інформації на ринку капіталів і забезпечують для всіх учасників ринку справедливі умови для торгівлі цінними паперами на основі однакової інформації про цінні папери та їх емітентів; в) для з'ясування змісту поняття інсайдерської інформації та деяких інших ознак складу злочину слід звернутися до ст. ст. 145-147 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 23.02.2006 р. № 3480-IV; г) інформація вважається інсайдерською до моменту її оприлюднення згідно із законом; д) об'єктивну сторону злочину утворює хоча б одна незаконна дія, альтернативно зазначена в частинах 1 або 2 ст. 232-1 КК, вчинювана з інсайдерською інформацією; е) для об'єктивної сторони злочину, передбаченого ч. ч. 1 або 2 ст. 232-1 КК, а також для визнання злочину закінченим необхідно встановити наявність хоча б одного виду наслідків: отримання прибутку чи уникнення збитків у значних розмірах, або заподіяння значної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб; є) тяжкі наслідки за ч. 3 ст. 232-1 КК за своїм змістом стосуються фактично заподіяної шкоди, а не отримання прибутку чи уникнення збитків; ж) стосовно суб'єктивної сторони цього злочину важливим є питання про можливість змішаної форми вини; з) коло суб'єктів злочину, передбаченого ст. 232-1 КК, визначено в примітці до цієї статті; и) кримінально-правова норма, передбачена ст. 232-1 КК, як спеціальна норма, має перевагу у випадках конкуренції з маніпулюванням на організованих ринках (ст. 222-1 КК); і) важливо

також проаналізувати співвідношення цього злочину з кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 231, 232, 232-3, 364 КК, а також суміжними адміністративними правопорушеннями;

7) щодо **сьомого питання (ст. 232-2 КК)**: а) КК був доповнений статтею 232-2 згідно із Законом України від 25 грудня 2008 р. № 801-VI (набрав чинності 14 січня 2009 р.); б) ст. 232-2 КК охороняє суспільні відносини, які забезпечують права інвесторів в цінні папери на отримання від емітентів цінних паперів повної і достовірної інформації про діяльність останніх в межах, передбачених законом; в) основні вимоги щодо порядку та меж розкриття інформації емітентами цінних паперів містяться в Законі України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV; г) об'єктивну сторону цього кримінального правопорушення утворює ненадання певної інформації або надання недостовірної інформації, якщо це заподіяло інвестору в цінні папери (у тому числі акціонеру) матеріальну шкоду в значному розмірі (500 і більше неоподатковуваних мінімумів доходів громадян); д) суб'єкт цього злочину спеціальний – це службова особа емітента цінних паперів;

8) щодо **восьмого питання (ст. 232-3 КК)**: а) КК доповнено статтею 232-3 згідно із Законом України від 19.06.2020 р. № 738-IX, який набрав чинності 16.08.2020 р.; б) для з'ясування змісту поняття інсайдерської інформації та деяких інших ознак складу злочину слід звернутися до ст. 11-1 Закону України «Про ринок електричної енергії» від 13.04.2017 р. № 2019-VIII та до ст. 57-1 Закону України «Про ринок природного газу» від 09.04.2015 р. № 329-VIII; в) для об'єктивної сторони злочинів, передбачених ч. ч. 1 і 2 ст. 232-3 КК, а також для визнання цих злочинів закінченими необхідно встановити наявність хоча б одного виду наслідків: отримання винною особою або третіми особами прибутку у значних розмірах, або уникнення такими особами збитків у значних розмірах, або заподіяння значної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам, чи інтересам юридичних осіб; г) тяжкі наслідки за ч. 3 ст. 232-1 КК за своїм змістом стосуються фактично заподіяної шкоди, а не отримання прибутку чи уникнення збитків; д) застосування ст. 232-3 ускладнено тим, що безпосередньо в цій статті КК немає визначень значних розмірів отриманного прибутку чи уникнення збитків, а також значної шкоди та тяжких наслідків; як можна припустити, законодавець мав намір

надати ці визначення в тексті ст. 222-2 КК, яка була включена до КК тим самим Законом України, однак помилково вказав у цій статті не на ст. 232-3, а на ст. 232-2 КК, в якій значний розмір визначений по-іншому; е) кримінально-правова норма, передбачена ст. 232-3 КК, як спеціальна норма, має перевагу у випадках конкуренції з маніпулюванням на енергетичному ринку (ст. 222-2 КК); є) важливо також проаналізувати співвідношення цього злочину з кримінальними правопорушеннями, передбаченими статтями 231, 232, 232-1, 364 КК, а також суміжними адміністративними правопорушеннями;

Завдання для виконання

1. Директор приватного підприємства «Рута» Микитась одержав у банку кредит під заставу майна підприємства і згодом використав отримані кошти не за цільовим призначенням. Коли настав час повертати отриманий кредит, Микитась звернувся до іншого банку з пропозицією надання кредиту, додавши при цьому підроблену офіційну довідку про те, що майно підприємства у заставі не перебуває. Отримані у такий спосіб кошти він частково використав на повернення першого кредиту, а решту кредитних коштів обернув на свою особисту користь з наміром їх не повертати.

Кваліфікуйте дії Микитася. Як впливає на кваліфікацію дій Микитася момент виникнення умислу на неповернення кредиту?

2. Керівник підприємства Головань надав податковій інспекції завідомо неправдиві відомості про чисельність працюючих на підприємстві інвалідів. Це дозволило підприємству безпідставно отримати пільги з податку на прибуток і недоплатити в бюджет суму, що в 3200 разів перевищувала неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Вирішіть питання про відповідальність Головань. Як впливає на кваліфікацію дій Головань розмір несплачених до бюджету податків?

3. Дуда виготовив декілька екземплярів недержавних цінних паперів, що існують в паперовій формі, з метою їх збуту, але під час їх збуту був затриманий працівниками поліції.

Кваліфікуйте дії Дуди.

Література

Шахрайство з фінансовими ресурсами (ст. 222 КК)

Андрушко П. П. Коментар до статті 222 Кримінального кодексу України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2003. № 10. С. 39-47.

Байда А., Склезь О. Особливості кваліфікації злочинів за статтею 222 Кримінального кодексу України Шахрайство з фінансовими ресурсами. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 5. С. 221-226.

Буртовой М. Обман у фінансово-кредитній сфері: історично-правовий та порівняльний аналіз. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»)*. 2014. № 6-2. Т. 3. С. 126.

Волинець Р. А. Окремі питання відмежування злочину, передбаченого ст. 210 КК України, від злочинів, передбачених статтями 191 і 222 КК України. *Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 11-12 жовтня 2012 р.)*. Харків: Право, 2012. С. 394-398.

Гуторова Н. О. Кримінальна відповідальність за шахрайство з фінансовими ресурсами. *Новий Кримінальний кодекс України: питання застосування і вивчення: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25-26 жовтня 2001 р.)*. Київ, Харків, 2002. С. 160-163.

Дорохіна Ю. А., Іляшко А. О. Окремі проблеми розмежування шахрайства та шахрайства з фінансовими ресурсами. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. Том 30 (69). 2019. № 3. С. 91-94. DOI: <https://doi.org/10.32838/1606-3716/2019.3/16>.

Дудоров О. О. Шахрайство з фінансовими ресурсами як злочин проти системи оподаткування: проблеми застосування і вдосконалення ст. 222 Кримінального кодексу України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2004. № 11. С. 22-54.

Дудоров О. Співвідношення ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів та шахрайства з фінансовими ресурсами. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 7. С. 101-104.

Зеленов Г. М. Кредитні майново-господарські зобов'язання як об'єкт складу злочину «шахрайство з фінансовими ресурсами». *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. Спец. вип.: Проблеми застосування кримінального законодавства України. Луганськ: Луган. держ. ун-т внутр. справ, 2007. С. 87-92.

Зеленов Г. Про вдосконалення кримінально-правової заборони на шахрайство з фінансовими ресурсами. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 9. С. 128-132.

Клочко А. Злочини у сфері банківської діяльності. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2014. № 1. С. 68-71.

Клочко А. Шахрайство під час отримання банківського кредиту. *Право і суспільство*. 2015. № 3. Ч. 3. С. 158.

Князев С. М. Фінансова піраміда як спосіб шахрайства на ринку фінансових послуг. *Право та управління*. 2011. № 1. С. 204-211.

Константінова О. Деякі проблемні питання, які виникають при застосуванні ст. 222 КК України. *Юридична Україна*. 2008. № 8. С. 80-82.

Красницький І., Старостенко О. Види та окремі особливості вчинення позичальниками злочинів у сфері кредитування. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 1. С. 258.

Криушенко Л. Визначення способу вчинення шахрайства в банківській сфері. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 6. С. 207.

Кришевич О. В. Відмінність шахрайства від суміжних злочинів у сфері господарської діяльності. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. Київ: НАВС, 2011. № 3 (76). С. 145-153.

Кришевич О. В. Кримінальна відповідальність за надання завідомо неправдивої інформації при шахрайстві з фінансовими ресурсами. *Право та управління*. 2011. № 4. С. 141-152.

Крышевич О. Разграничение уголовной ответственности за мошенничество в кредитно-финансовой деятельности и мошенничество по законодательству Украины и России. *Национальный юридический журнал: теория и практика*. 2014. № 2. С. 53.

Мовчан Р. О., Дудоров О. О., Дацюк В. Б. Кримінально-правова протидія створенню фінансових пірамід в Україні: сучасний стан і перспективи вдосконалення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 2. С. 108-127.

Мойсик В. Р. Відмежування шахрайства з фінансовими ресурсами від інших злочинів у сфері господарської діяльності. *Вісник Верховного Суду України*. 2002. № 4. С. 26-30.

Мойсик В. Р. Кримінальна відповідальність за шахрайство з фінансовими ресурсами в Україні: аналіз правотворчості та правозастосування: монографія. Київ: Атіка-Н, 2010. 244 с.

Мойсик В. Р.. Проблеми кримінальної відповідальності за шахрайство з фінансовими ресурсами: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2002. 20с.

Мойсик В. Р. Шахрайство з фінансовими ресурсами - до питання про суб'єкт відповідальності. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Київ: Ін-т держави і права НАН України, 2002. Вип.15. С. 365-372.

Паламар Д. Особливості встановлення характеру та розміру шкоди, завданої шахрайством із фінансовими ресурсами. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 9. С. 127-129.

Сандрачук А. Щодо способів учинення шахрайства у сфері кредитування. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 4. С. 163.

Старостенко О. Особливості вчинення злочинів у сфері кредитування працівниками банківських установ одноосібно та в складі злочинної групи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. 2015. № 16. Т. 2. С. 80.

Старостенко О. Поняття та види злочинів у сфері кредитування. *Митна справа*. 2013. № 6. Ч. 2. Кн. 1. С. 100.

Чернишов Г. До питання про визначення фінансового шахрайства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2014. Вип. 26. С. 230-234.

Шепитько В., Шепитько М. Противодействие преступлениям в сфере банковской деятельности в Украине. *Криминалисть первопечатный*. 2014. № 9. С. 76.

Шиян Д. С., Шиян О. Ю. Відмежування нецінкового використання бюджетних коштів від шахрайства з фінансовими ресурсами. *Наукові читання, присвячені пам'яті професора Т. А. Денисової: збірник матеріалів*, м. Запоріжжя, 10 березня 2022 р., Класичний приватний університет. 2022. Запоріжжя: КПУ. С. 404-407.

Ярмоленко Ю. Сучасні технології побудови фінансових пірамід. *Право і суспільство*. 2014. № 1. С. 176.

Маніпулювання на організованих ринках (ст. 222-1 КК).

Белкін Л. М. Актуальні проблеми інформаційного забезпечення створення доказової бази щодо маніпулювання на фондовому ринку за українським законодавством. *Інформація і право*. 2012. № 3(6). С. 72-80.

Буртовой М. О. Гроші та цінні папери як предмет злочину і проблеми доказування. *Слідча діяльність: проблеми теорії та практики*: матер. наук.-практ. конф. та круг. столу (м. Дніпропетровськ, 22 і 26 травня 2008 р.). Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2008. С. 48-51.

Вітко О. Ю. Інсайдерська інформація та маніпулювання на фондовому ринку: аспекти адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2017. Вип. 44(1). С. 113-116. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2017_44\(1\)_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2017_44(1)_27).

Вітко А. Непосредственный объект преступления, предусмотренного статьей 222-1 Криминального кодекса Украины. *Закон и жизнь*. 2013. № 8/2. С. 108.

Вітко О. Ю. Об'єкт і предмет злочинів у сфері емісії, розміщення або видачі цінних паперів та їх обігу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08.

Запоріжжя, 2015. 20 с.

Волинець Р. А. Кримінально-правова охорона фондового ринку: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2018. 40 с.

Глушков, В. О., Коваленко П. М. Шахрайство на фінансових ринках у біржовій торгівлі: правовий та кримінологічний аналіз. Київ: Вид. Дім «Ін Юре», 2008. 280 с.

Кашкаров О. О. Кримінально-правова характеристика злочинів у сфері випуску та обігу цінних паперів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2007. 19 с.

Кашкаров О. О. Цінні папери як предмет злочину. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. Вип. 25. С. 200-204.

Клименко К. В. Особливості боротьби з маніпулюванням та фіктивними емітентами на фондовому ринку України в контексті євроінтеграції. *Наукові праці НДФІ*. 2016. Вип. 1. С. 107-125. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2016_1_9.

Ключко В. М. Кримінально-правова характеристика злочинів, що вчиняються службовими особами професійних учасників фондового ринку України (ст.ст. 222-1, 223-2, 232-1 КК України): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2015. 21 с.

Ключко В. Окремі ознаки об'єктивної сторони злочинів, які вчиняють службові особи професійних учасників фондового ринку. *Право і суспільство*. 2014. № 2. С. 151.

Коваленко П. М. Запобігання шахрайству на фінансових ринках у біржовій торгівлі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. К., 2005. 20 с.

Коляденко В. Маніпулювання на фондовому ринку. *Європейські перспективи*. 2013. № 5. С. 110.

Мірошниченко С. С. Проблеми та запобігання маніпулювання на фондовому ринку України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 2(5.2). С. 108-112. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pjuv_2018_2\(5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pjuv_2018_2(5).

Одинець І. Передумови криміналізації маніпулювання на фондовому ринку. *Публічне право*. 2018. № 4. С. 95-103. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2018_4_14.

Тертишник В., Кошовий О. Доктринальні проблеми відповідальності за зловживання на фондовому ринку. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 6. С. 283-288.

Хорт Ю. В. Аналіз законодавчих змін щодо маніпулювання цінами на фондовому ринку України. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*: зб. наук. пр. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2011. Вип. 54. С. 306-312.

Маніпулювання на енергетичному ринку (ст. 222-2 КК)

Бартош І. І. Про наслідки злочинів, передбачених статтями 222-2 та 232-3 Кримінального кодексу України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 3. 2022. С. 86-91. DOI: <https://doi.org/10.32782/3922101>.

Ботнарєнко І. А. Кримінальна відповідальність за маніпулювання на енергетичному ринку: аналіз законодавчих змін. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (21 жовтня 2022 року) / упор. Л. В. Павлик, У. О. Цмоць. Львів: Львів. держ. унів-т внутр. справ, 2022. С. 57-63.

Вознюк А. А., Каменський Д. В. Маніпулювання на енергетичному ринку: актуальні питання кримінальної відповідальності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. С. 392-396. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-8/89>.

Мовчан Р. О., Бартош І. І. Про кримінально-правову адекватність криміналізації зловживань на оптових енергетичних ринках. *Правова держава*. 2022. № 45. С. 49–57. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2022.45.254366>.

Мовчан Р. О., Парфєнюк І. І. Доповнення Кримінального кодексу України статтями 222-2 та 232-3: критичний аналіз законодавчого рішення. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція*. 2021. № 53. С. 86–90. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.53.17>.

Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів (ст. 223-1 КК)

Багіров С. Проблеми кваліфікації підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів, за сукупністю зі службовим підробленням, що спричинило тяжкі наслідки. *Юридична наука*. – 2015. № 2. С. 51-58.

Вітко О. Ю. Безпосередній об'єкт підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів. *Університетські наукові записки*. Хмельницький: Хмельниц. ун-т управ. та права, 2013. № 3 (47). С. 442-447.

Вітко О. Ю. Об'єкт і предмет злочинів у сфері емісії, розміщення або видачі цінних паперів та їх обігу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Запоріжжя, 2015. 20 с.

Волинець Р. А. Кримінально-правова охорона фондового ринку: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2018. 40 с.

Кашкаров О. О. Кримінально-правова характеристика злочинів у сфері випуску та обігу цінних паперів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2007. 19 с.

Тихонова О. В. Актуальні питання визначення суб'єкту злочину,

відповідальність за вчинення якого передбачена статтею 223-1 КК України. *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального права, кримінології та судочинства*», присвяченої 186-річниці з дня народження професора Чезаре Ломброзо: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. К.: ДУІТ, 2021. С. 70-72.

Хряпінський П. Щодо питання кримінально-правової характеристики злочину, передбаченого ст. 223-1 Кримінального кодексу України «Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів». *Юридична наука*. 2015. № 2. С. 113.

Щавінський В. Р. Кримінальна відповідальність за незаконну емісію недержавних цінних паперів: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2004. 19 с.

Виготовлення, збут та використання підроблених цінних паперів (крім державних цінних паперів)(ст. 224 КК)

Андрушко П. Коментар до статей 224, 237 Кримінального кодексу України. *Юридичний вісник України (Інформац.-правовий банк)*. 2001. № 41 (13-19 жовтня). С. 33-40.

Байрактор Д. Д. Кримінальна відповідальність за виготовлення з метою збуту чи використання підроблених цінних паперів. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Київ: Ін-т держави і права НАН України, 2001. Вип.10. С. 283-288.

Вітко О. Ю. Об'єкт і предмет злочинів у сфері емісії, розміщення або видачі цінних паперів та їх обігу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Запоріжжя, 2015. 20 с.

Волинець Р. А. Кримінально-правова охорона фондового ринку: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2018. 40 с.

Жданкін В. А. До питання про бездокументарні цінні папери як предмет злочину, передбаченого ст. 224 КК України. *Юридична осінь 2013 року: зб. тез доп. та наук. повідомл. учасн. всеукр. наук. - практ. конф. молодих учених та здобувачів (м. Харків, 14 листоп. 2013 р.)*. Харків: Право, 2013. С. 321-323.

Жданкин В. Предмет преступления, предусмотренного ст. 224 УК Украины. *Наука і правоохорона*. 2013. № 2. С. 148.

Незаконне використання інсайдерської інформації (ст. 232-1 КК).

Андрушко П. П. Коментар до статті 232-1 «Розголошення або використання неоприлюдненої інформації про емітента або його цінні папери» Кримінального кодексу України. *Кримінальне право України: теорія і практика*. 2007. № 1. С. 35-40.

Вислоцька Т. Ю. Кримінально-правова охорона таємниці в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2018. 18 с.

Вітко О. Відносно дискусійних питань предмета злочину,

передбаченого ст. 232-1 Кримінального кодексу України. *Юридична наука*. 2014. № 8. С. 58-62.

Вітко О. Ю. Інсайдерська інформація та маніпулювання на фондовому ринку: аспекти адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2017. Вип. 44(1). С. 113-116. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2017_44\(1\)_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2017_44(1)_27).

Вітко О. Ю. Безпосередній об'єкт злочину незаконного використання інсайдерської інформації. *Верховенство права та правова держава*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 16-17 травня 2014 р.). Ужгород: Ужгород. нац. ун-т, 2014. С. 203-206.

Вітко О. Ю. Об'єкт і предмет злочинів у сфері емісії, розміщення або видачі цінних паперів та їх обігу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Запоріжжя, 2015. 20 с.

Волинець Р. А. Кримінально-правова охорона фондового ринку: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2018. 40 с.

Глушков В. О., Коваленко П. М. Шахрайство на фінансових ринках у біржовій торгівлі: правовий та кримінологічний аналіз. Київ: Вид. Дім «Ін Юре», 2008. 280 с.

Дудоров О. Злочинне використання інсайдерської інформації: аналіз законодавчих новел. *Юридичний вісник України*. 2009. № 8 (21-27 лютого). С. 12-13.

Дудоров О., Старовойтова Ю. До питання про криміналізацію незаконного використання інсайдерської інформації. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 3. С. 128-133.

Каменський Д. Зловживання інсайдерською інформацією за кримінальним законодавством України та США. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 160-167.

Кашкаров О. О. Кримінально-правова характеристика злочинів у сфері випуску та обігу цінних паперів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2007. 19 с.

Клочко В. М. Кримінально-правова характеристика злочинів, що вчиняються службовими особами професійних учасників фондового ринку України (ст.ст. 222-1, 223-2, 232-1 КК України): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2015. 21 с.

Коваленко П. М.. Запобігання шахрайству на фінансових ринках у біржовій торгівлі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. К., 2005. 20 с.

Кондра О. Суб'єкт злочину «незаконне використання інсайдерської інформації». *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матер. XVII регіон. наук.-практ. конф. (м. Львів, 3-4 лютого 2011 р.). Львів: Львів. нац. ун-т ім. І.Франка, 2011. С.295-297.

Кондра О. Суспільно небезпечне діяння у ст. 232-1 КК України «Незаконне використання інсайдерської інформації». *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2011. Вип. 54. С. 349-360.

Кондра О. Суспільно небезпечні наслідки злочину у ст. 232-1 КК України «Незаконне використання інсайдерської інформації». *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2010. Вип. 51. С. 345-353.

Користін О., Ключко В. Криміналізація порушень, пов'язаних з професійною діяльністю на фондовому ринку. *Митна справа*. 2014. № 1. Ч. 2. Кн. 1. С. 163.

Яра О. Соціальна зумовленість кримінально-правової заборони незаконних дій із відомостями, що становлять інсайдерську інформацію. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 2. С. 54.

Приховування інформації про діяльність емітента (ст. 232-2 КК)

Вітко О. Безпосередній об'єкт злочину, передбаченого ст. 223-2 Кримінального кодексу України. *Юридична наука*. 2014. № 5. С. 83.

Вітко О. Ю. Об'єкт і предмет злочинів у сфері емісії, розміщення або видачі цінних паперів та їх обігу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Запоріжжя, 2015. 20 с.

Вітко О. Ю. Питання об'єкта злочину, передбаченого статтею 232-2 Кримінального кодексу України. *Актуальні проблеми юридичної науки: зб. тез міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 8-9 листоп. 2013 р.)*. Хмельницький: Вид-во Хмельниц. ун-ту упр. та права, 2013. Ч. 4. С. 8-9.

Волинець Р. А. Кримінально-правова охорона фондового ринку: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2018. 40 с.

Кашкаров О. О. Проблеми визначення об'єкту та предмету злочинів, які передбачені кримінально-правовими новелами в сфері обігу цінних паперів. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки»*. 2009. Том 22 (61). № 1. С. 223-228.

Кашкаров О. О. Проблеми кваліфікації злочинів у сфері випуску та обігу цінних паперів: монографія. Харків: Формат Плюс, 2008. 186 с.

Незаконне використання інсайдерської інформації щодо оптових енергетичних продуктів (ст. 232-3 КК)

Бартош І. І. Про наслідки злочинів, передбачених статтями 222-2 та 232-3 Кримінального кодексу України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 3. 2022. С. 86-91. DOI: <https://doi.org/10.32782/3922101>.

Мовчан Р. О., Бартош І. І. Про кримінально-правову адекватність криміналізації зловживань на оптових енергетичних ринках. *Правова держава*. 2022. № 45. С. 49-57. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2022.45.254366>.

Мовчан Р. О., Парфенюк І. І. Доповнення Кримінального кодексу України статтями 222-2 та 232-3: критичний аналіз законодавчого рішення. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція*. 2021. № 53. С. 86–90. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.53.17>.

(Див. також літературу та матеріали судової практики до всіх тем).

Правові висновки Верховного Суду

1. Щодо ст. 222 КК: «Головними критеріями розмежування злочинів, передбачених статтями 222 та 190 КК, є спрямованість умислу та момент його виникнення. На відміну від шахрайства, у разі вчинення шахрайства з фінансовими ресурсами умисел винного спрямований на тимчасове отримання кредитних коштів з їх подальшим поверненням. Шахрайство з фінансовими ресурсами є закінченим злочином з моменту надання завідомо неправдивої інформації незалежно від того, чи буде досягнуто мету такого діяння.

Оскільки умисел обвинуваченого був спрямований лише на одержання кредиту, шляхом надання недостовірної інформації, у діях обвинуваченого наявні ознаки кримінального правопорушення, передбаченого ст. 222, а не ст. 190 КК» (Постанова, 28.10.2020, № 509/1836/14-к).

2. Щодо ст. 222 КК: «Надання завідомо неправдивої інформації банкам або іншим кредиторам з метою одержання кредитів, вчинене шляхом здійснення активних дій, наприклад, обман кредиторів, який супроводжується використанням підроблених або сфальсифікованих документів, охоплюється складом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 222 КК» (Постанова, 19/05/2021, 734/1007/20).

Колоквіум з теми 5

Питання для обговорення на колоквіумі

- 1.** Співвідношення шахрайства з фінансовими ресурсами (ст. 222 КК) з кримінальними правопорушеннями проти власності.
- 2.** Співвідношення шахрайства з фінансовими ресурсами (ст. 222 КК) з ухиленням від сплати податків і зборів (ст. 212 КК).
- 3.** Співвідношення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 223-1 КК з підробленням та використанням офіційних документів (ст. ст. 358 і 366 КК).
- 4.** Співвідношення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 224 КК, з «фальшивомонетництвом» (ст. 199 КК).
- 5.** Поняття інсайдерської інформації як предметів кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 232-1 і 232-3 КК: що є однаковим і в чому відмінність?
- 6.** Поняття «маніпулювання» в ст. ст. 222-1 і 222-2 КК: що є однаковим і в чому відмінність?
- 7.** Наслідки у вигляді отримання прибутку у значних розмірах, або уникнення збитків у значних розмірах, або заподіяння значної шкоди в ст. ст. 222-1, 222-2, 232-1, 232-3 КК: що є однаковим і в чому відмінність?
- 8.** Що розуміється під тяжкими наслідками в ст. ст. 222-1, 222-2, 232-1, 232-3 КК?
- 9.** Хто є суб'єктом кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 222, 222-1, 222-2, 223-1, 224, 232-1, 232-2, 232-3 КК?

Тема 6. Кваліфікація кримінальних правопорушень у сферах обслуговування споживачів та захисту їх прав, приватизації державного і комунального майна

Вивчення теми студентами: 1) прослуховування однієї лекції, на якій висвітлюються основні питання теми; 2) підготовка і участь в одному колоквіумі, що включає в себе самостійну роботу з вивчення питань теми з урахуванням наведених нижче пояснень, рекомендацій, літератури і матеріалів судової практики та участь в їх обговоренні на колоквіумі.

Колоквіум з теми 6

Питання для вивчення та обговорення на колоквіумі

1. Кваліфікація умисного введення в обіг на ринку України (випуску на ринок України) небезпечної продукції (ст. 227 КК).
2. Співвідношення злочину, передбаченого ст. 227 КК, з іншими кримінальними правопорушеннями.
3. Кваліфікація незаконної приватизації державного, комунального майна (ст. 233 КК).
4. Відмежування незаконної приватизації державного, комунального майна (ст. 233 КК) від суміжних кримінальних правопорушень.

Пояснення і рекомендації

При розгляді зазначених питань важливо враховувати наступні положення:

1) щодо *першого і другого питань (ст. 227 КК)*: а) з 1 вересня 2001 р. до 4 липня 2011 р. ст. 227 КК передбачала відповідальність за випуск або реалізацію недоброякісної продукції; б) слід розрізняти небезпечну і недоброякісну продукцію як предмети злочинів, передбачених ст. 227 КК, відповідно в чинній та попередній редакціях цієї статті; в) для з'ясування змісту окремих ознак цього складу злочину слід звернутися до Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» від 2 грудня 2010 р. № 2735-VI, згідно з яким ст. 227 КК була викладена в новій редакції; г) предметом цього злочину може бути як нехарчова, так і харчова продукція, а його розміри в чинній та попередній редакціях ст. 227 КК є різними; д) поняття введення в обіг (випуску на ринок України)

необхідно розкривати виходячи з того, що йдеться про перше постачання продукції для її розповсюдження, споживання (використання), яке по-різному виглядає на практиці залежно від того, де виготовлена продукція; е) причини того, що продукція стала небезпечною, можуть бути різними; є) усвідомлення винною особою небезпечності продукції є обов'язковим для суб'єктивної сторони цього злочину, а виконання особою обов'язків забезпечення випуску на ринок України безпечної продукції – для суб'єкта цього злочину; ж) окремого аналізу потребує питання про співвідношення цього злочину з кримінальними правопорушеннями проти життя, здоров'я і власності, а також передбаченими статтями 204, 275, 367 КК та суміжними адміністративними правопорушеннями;

2) щодо *третього і четвертого питань (ст. 233 КК)*: а) встановлювати незаконність приватизації державного, комунального майна за ст. 233 КК необхідно з урахуванням положень законодавства, яке регулює суспільні відносини в цій сфері і яке істотно змінювалось; зараз основне значення має Закон України «Про приватизацію державного і комунального майна» від 18 січня 2018 р. № 2269-VIII; б) державне регулювання приватизації є різним для об'єктів малої і великої приватизації; в) платне відчуження державного і комунального майна може бути приватизаційним і неприватизаційним; г) питання про те, чи поширюється ст. 233 КК на приватизацію об'єктів державного житлового фонду та земель, яка не регулюється вказаним Законом України, є дискусійним в науці кримінального права; д) зниження вартості майна за ст. 233 КК означає визначення її способом, який взагалі не передбачений законами про приватизацію, або хоч і передбачений, але не повинен застосовуватись в конкретному випадку; е) в ст. 233 КК йдеться про використання будь-якого підробленого приватизаційного документа, який мав юридичне значення для прийняття рішення про відчуження об'єкта приватизації покупцю; є) переліки майна, яке не підлягає приватизації, наведені у вищезазначеному Законі України від 18 січня 2018 р. № 2269-VIII, а також в окремих інших законах України; ж) приватизація неправомочною особою означає приватизацію особою, яка за законодавством не може бути суб'єктом приватизації; з) окремого аналізу потребує питання про співвідношення злочину, передбаченого ст. 233 КК, з кримінальними правопорушеннями проти власності, а також передбаченими статтями 209, 219, 358, 364, 366, 368 КК.

Література

Умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції (ст. 227 КК)

Балко С. І. Кримінальна відповідальність за умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції: системний аналіз *Наше право*. 2013. № 13. С.132-135. Доступ: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2013_13_24.

Бокша В. Перелік кримінально-правових заборон за чинним Кримінальним кодексом України, за допомогою яких забезпечується охорона прав споживачів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2014. № 6-1. Т. 3. С. 81.

Бокша В. Права споживачів як об'єкт кримінально-правової охорони. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. 2014. № 11. Т. 2. С. 101-104.

Голіна В. В. Фальсифікація продукції та інших товарів на споживчому ринку України: проблеми попередження та протидії. *Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6.10.2005 р.). Харків: Кроссрууд, 2006. С. 228-231.

Готін О. М. Випуск або реалізація недоброякісної продукції в умовах ринкової економіки: проблеми кримінальної відповідальності. Луганськ: РВВ ЛАВС, 2004. 288 с.

Готін О. М. Кримінальна відповідальність за випуск або реалізацію недоброякісної продукції в умовах ринкової економіки (проблеми теорії та практики): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ., 2003. 21 с.

Гулявська У. В. Правове регулювання умисного введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції. *Актуальні проблеми правоохоронної діяльності*: матер. наук.-практ. конф. (м. Київ, 20 грудня 2010 р.). Київ: ФОП Ліпкан О. С., 2010. С. 20-23.

Гулявська У. В. Проблемні питання предмета умисного введення в обіг на ринку України (випуск на Україну) небезпечної продукції. *Правова інформатика*. 2012. № 1(33). С. 91-96.

Жига І. Правові основи протидії введенню в обіг на ринок України небезпечної продовольчої продукції. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія юридична)*. 2013. № 4. С. 337-348.

Качковський М. Криміналістична характеристика умисного введення в обіг на ринку України небезпечної продукції. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. С. 362.

Наумчук Н. В. Проблемні аспекти об'єктивної сторони умисного введення в обіг на ринку України (випуску на ринок України) небезпечної продукції (ст. 227 Кримінального кодексу України). *Вісник Запорізького*

національного університету. *Юридичні науки*: зб. наук. пр. Запоріжжя: ЗНУ, 2014. №4 (II). С. 269-273.

Наумчук Н. Особенности субъекта и субъективные признаки состава преступления, связанного с умышленным введением в оборот (выпуском на рынок) опасной продукции (статья 227 Уголовного кодекса Украины). *Национальный юридический журнал: теория и практика*. 2015. № 4. С. 113.

Наумчук Н. Проблеми визначення предмета злочину, передбаченого статтею 227 КК України (умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції). *Право і суспільство*. 2014. № 1.2. С. 247.

Наумчук Н. Співвідношення ст. 227 КК України із Законом «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» у новій редакції. *Право і громадянське суспільство*. 2015. № 2. С. 159.

Тимошук Ю. Проблема визначення предмету злочину, передбаченого ст. 227 КК України «умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції». *Право і суспільство*. 2013. № 6.2. С. 323.

Тімченко І. Умисний Випуск на ринок України небезпечної продукції: криміналістична характеристика. *Науковий вісник Херсонського державного університету (Серія «Юридичні науки»)*. 2014. № 5. Т. 3. С. 219.

Хавронюк М. І. Право споживачів на безпечність продукції: кримінально-правове забезпечення: монографія. Київ: Атіка, 2011. 324 с.

Цюра А. М. Теоретико-прикладні проблеми визначення об'єкта злочину «Умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції». *Право України*. 2012. № 9. С. 416-424.

Цюра А. Проблема встановлення змісту суб'єктивної сторони злочину «умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції». *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матер. XVIII регіон. наук.-практ. конф. (м. Львів, 26-27 січня 2012 р.). Львів: Львів. нац. ун-т ім. І.Франка, 2012. С. 339-340.

Цюра А. Система кримінально-правових засобів охорони прав споживачів: стан та перспективи розвитку. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матер. XIV регіон. наук.-практ. конф. (м. Львів, 6 лютого 2008 р.). Львів: Львів. нац. ун-т ім. І.Франка, 2008. С. 292-294.

Шепелєва Н. В. До питання про диференціацію кримінальної відповідальності за виготовлення або реалізацію (збут) недоброякісної продукції. *Проблеми запобігання службовим злочинам у сфері господарської діяльності*: матер. наук.- практ. семінару.(м. Харків, 9 листоп. 2004 р.). Київ, Харків: Юрінком Інтер, 2005. С. 73-76.

**Незаконна приватизація державного і комунального майна
(ст. 233 КК)**

Андрушко П. П. Коментар до статей 205, 233, 234, 235 Кримінального кодексу України. *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2002. № 1. С. 42-54.

Березін П. Незаконна приватизація державного комунального майна. Поняття суспільно небезпечних наслідків. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2005. № 9. С. 43-58.

Берзін П. С. Проблеми визначення змісту наслідків у кваліфікованому складі незаконної приватизації державного, комунального майна (ч. 2 ст. 233 Кримінального кодексу України). *Законодавство України. Науково-практичні коментарі*. 2006. № 3. С. 34-55.

Глоба К. П. Запобігання злочинам у сфері приватизації майна: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2010. 16 с.

Глоба К. П. Типові види злочинів у сфері приватизації майна та засоби запобігання їм. *Вісник господарського судочинства*. 2009. № 6. С. 154-159.

Дудуров, О. О., Дудорова К. Б. Незаконна приватизація державного і комунального майна: проблеми кваліфікації і вдосконалення законодавства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: юриспруденція*: зб. наук. пр. Одеса: Фенікс, 2011. Вип. 2. С. 104-109.

Дудоров О., Письменський Є. Проблеми кримінальної відповідальності за приватизацію, вчинену неправомірною особою. *Юридичний вісник України*. 2009. № 40 (3-9 жовтня). С. 6-7.

Заруба П. І. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері приватизації: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2007. 19 с.

Заруба П. І. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері приватизації: монографія. Київ: Атіка, 2007. 220 с.

Заруба П. І. Приватизація в Україні: окремі проблеми кримінально-правової охорони. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. Запоріжжя: ЗНУ, 2005. № 2. С. 157-161.

Заруба П. Незаконна приватизація державного, комунального майна: проблеми визначення об'єктивної сторони злочину. *Юридична Україна*. 2006. № 6. С. 66-71.

Касараба Ю., Заблоцька О. Діяльність організованих злочинних груп у сфері незаконної приватизації майна та землі: проблемні аспекти. *Наука і правоохорона*. 2013. № 1 (19). С. 178.

Ковальчук С. Незаконна приватизація державного та комунального майна: деякі аспекти кримінальної відповідальності. *Право України*. 2005. № 3. С. 49-53.

Комісарчук Р. Слідчі ситуації, що виникають при розслідуванні фактів незаконної приватизації. *Право і суспільство*. 2013. № 6.2. С. 343.

Крих Т. Я. Незаконна приватизація державного, комунального майна за кримінальним правом України: юридичний аналіз складу злочину: автореферат дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2010. 20 с.

Крих Т. Я. Оцінювач як суб'єкт незаконної приватизації державного, комунального майна. *Університетські наукові записки*. 2008. № 4. С. 265-267.

Крих Т. Я. Суб'єкт незаконної приватизації державного, комунального майна. *Університетські наукові записки*. 2008. № 3. С. 272-275. Доступ: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2008_3_52.

Кришевич О. В. Кримінальна відповідальність за порушення законодавства в ході приватизації. *Національна безпека України: стан, кризові явища та шляхи їх подолання*: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 7-8 грудня 2005 р.). Київ: Нац. акад. управління, 2005. С. 217-222.

Чумакова Т. К. Діяння як ознака об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення – незаконної приватизації державного, комунального майна: теоретичний та практичний аспекти. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2021. Вип. 51. С. 125-129. Доступ: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2021_51_27.

Чумакова Т. К. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення – незаконної приватизації державного, комунального майна. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. Вип. 1. С. 129-135. Доступ: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dnchpu_2022_1_22.

(Див. також літературу та матеріали судової практики до всіх тем).

Література та матеріали судової практики до всіх тем

Література

Андрушко П. П. Кримінальна відповідальність за порушення порядку здійснення господарської діяльності. К.: Юрінком Інтер, 2007. 288 с.

Антипов В. І. Кримінальний кодекс України в контексті міжнародного права та практики Європейського суду з прав людини: правові норми, судова практика, науково-практичний коментар. Харків: Право, 2019. 1200 с.

Берзін П. С. Наслідки у складах злочинів у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: навчальний посібник. Київ: КНТ, 2007. 392 с.

Волинець Р. А. Кримінально-правова охорона фондового ринку: сучасний стан та перспективи вдосконалення: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2018. 452 с.

Григоренко А. Г. Практичний коментар до ст. 199-233 розділу VII «Злочини у сфері господарської діяльності» Особливої частини Кримінального кодексу України: з урахув. змін., внес. законом України 34025-VI від 15 лист. 2011 р. «Про внесення змін до деяких законод. актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господар. діяльності». Київ: Центр учб. літ., 2013. 358 с.

Гуторова Н. О. Кримінально-правова охорона державних фінансів України. Харків: Вид. Нац. ун-ту внутр. справ, 2001. 384 с.

Гуторова Н. А. Преступления в сфере хозяйственной деятельности: Раздел VII Особенной части Уголовного кодекса Украины с научно-практическим комментарием. Харків: Одиссей, 2003. 265 с.

Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: Монографія. Київ: Юридична практика, 2003. 924 с.

Дудоров О. О., Мельник М. І., Хавронюк М. І. Злочини у сфері підприємництва: Навч. посібник. Київ: Атіка, 2001. 608 с.

Киричко В. М. Кваліфікація злочинів у сфері господарської діяльності. *Кваліфікація злочинів: навчальний посібник* / за заг. ред. М. І. Панова. Харків: Право, 2017. С. 213-271.

Киричко В. М., Перепелиця О. І. Злочини у сфері господарської діяльності за Кримінальним кодексом України та в судовій практиці: науково-практичний коментар / за заг. ред. В.Я. Тація. Харків: Право, 2010. 784 с.

Киричко В. М. Унікальний посібник з кримінального права України. Харків: Право, 2015. 1088 с.

Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. 2-ге вид. Київ: ВД «Дакор», 2013. 786 с.

Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 6-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2020. 768 с.

Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар / О. М. Алієва, О. В. Білаш, А. П. Бабій та ін.; відповід. ред. Є. Л. Стрельцов. Вид. восьме, переробл. та доповн. Харків: Одиссей, 2012. 904 с.

Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. Т. 2: Особлива частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. 5-те вид., допов. Харків: Право, 2013. 1040 с.

Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації: навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2009. 512 с.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко та ін.; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Череня. Київ: Юрінком Інтер. 2016. 1064 с.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та доповн. Київ: ВД «Дакор», 2018. 1360 с.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / К. І. Беляков, П. Д. Біленчук, І. М. Білодід та ін.; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 536 с.

Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: У 2 т. / За заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. 3-тє вид., переробл. та доп. Київ: Алєрта; КНТ; Центр учбової літератури. 2009. Т. 1. 964 с.; Т. 2. 624 с.

Стрельцов Є. Л. Економічні злочини: внутрідержавні та міжнародні аспекти: навчальний посібник. Одеса: Астропринт, 2000. 476 с.

Топчій В. В., Дідківська Г. В., Мудряк Т. О. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: Навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 320 с.

Ус О. В. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації: лекції. Харків: Право, 2018. 368 с.

Матеріали судової практики

База правових позицій Верховного Суду. Доступ: court.gov.ua.

Кримінальне судочинство в Україні: Судова практика. Злочини у сфері господарської діяльності / за ред. П. П. Пилипчука. Київ: Праксис, 2006. 1176 с.

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 квітня 1996 р. № 6 (зі змінами, внесеними постановою від 3 грудня 1997 р. № 12) «Про практику розгляду судами кримінальних справ про виготовлення або збут підроблених грошей чи цінних паперів».

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 25 квітня 2003 р. № 3 «Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності». *Вісник Верховного Суду України*. 2003. № 3. С. 2-6.

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 8 жовтня 2004 р. № 15 «Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів». *Вісник Верховного Суду України*. 2004. № 11. С. 8-13.

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 квітня 2005 р. № 5 «Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом». *Вісник Верховного суду України*. 2005. № 5. С. 9.

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 червня 2005 р. № 8 (зі змінами та доп., внес. пост. від 30 травня 2008 р. № 8) «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил». *Вісник Верховного Суду України*. 2005. № 6. С. 10-13; 2008. № 6. С. 24-25.

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р. № 7 «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки». *Вісник Верховного Суду України*. 2010. № 7. С. 6-10.

Практика судів України з кримінальних справ (2009-2011). Вид. 2-ге, доповн. / Укладач В. І. Тютюгін; за заг ред. В. Я. Тація. Харків: Одіссей, 2012. 504 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2012-2013 рр.) / Уклад. В. І. Тютюгін; за заг ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2014. 704 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2014-2015) / Уклад. В. І. Тютюгін; за заг ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2016. 800 с.

Навчальне видання

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

**КВАЛІФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНИХ
ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

**перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень
галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»**

А в т о р: КИРИЧКО Василь Миколайович